

Mobilita pracovních síl mezi vybranými členskými státy EÚ v letech 2004-2013

Bakalářská práce

Vedúci práce:

doc. Ing. Lubor Lacina, Ph.D.

Eva Bohňová

Brno 2013

Na tomto mieste by som veľmi rada poďakovala vedúcemu tejto bakalárskej práce doc. Ing. Luborovi Lacinovi, Ph.D., za jeho trpezlivosť, odbornú pomoc, cenné rady a pripomienky, ktoré boli kľúčové pri tvorení a spracovávaní tejto práce.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto prácu: **Mobilita pracovných síl medzi vybranými členskými štátmi EÚ v rokoch 2004-2013** vypracovala samostatne a všetky použité pramene a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dne 21. mája 2015

Eva Bohňová

Abstract

Bohňová, E. Labour mobility between selected EU Member States in the years 2004-2013. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The aim of my bachelor thesis is to evaluate the economic impact caused by the free movement of workers in selected EU countries in specific time definition: 2004-2013. In 2004, the European Union has grown by 10 new members. Older Member States could make use of transitional measures that restrict the free movement of labour for workers from the new Member States. Based on the selected target countries are studied economic impacts resulting from the decision in the form of utilization or non-utilization of these transitional periods.

Keywords

Free movement of workers, EU enlargement, labour mobility, transitional measures

Abstrakt

Bohňová, E. Mobilita pracovných síl medzi vybranými členskými štátmi EÚ v rokoch 2004-2013. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Cieľom mojej bakalárskej práce je vyhodnotiť ekonomické dopady spôsobené voľným pohybom pracovnej sily vo vybraných členských krajinách EÚ v konkrétnom časovom vymedzení: 2004-2013. V roku 2004 sa Európska únia rozrástla o 10 nových členov. Staršie členské štáty mali možnosť využiť prechodné opatrenia, ktorými by obmedzili voľný pohyb pracovnej sily pre pracovníkov z nových členských štátov. Na základe zvolených cieľových krajín sú skúmané ekonomické dopady vyplývajúce z rozhodnutia v podobe využitia, či nevyžitia týchto prechodných období.

Kľúčové slová

Voľný pohyb pracovných síl, rozšírenie EÚ, mobilita pracovných síl, prechodné obdobia

Obsah

1	Úvod	15
2	Ciel' a metodika práce	17
3	Voľný pohyb osôb	18
3.1	Legislatívna podoba voľného pohybu osôb	18
3.2	Dôvody a dôsledky voľného pohybu pracovnej sily	19
3.3	Postoje a očakávania - rok rozšírenia.....	24
4	Priebeh voľného pohybu pracovnej sily po roku 2004	30
4.1	Nemecko a Rakúsko	30
4.2	Veľká Británia a Írsko.....	40
4.3	Zhrnutie dopadov krízy v krajinách EÚ-15 aj EÚ-8	51
5	Zhodnotenie prechodných opatrení a vypracovanie doporučení	54
6	Diskusia	58
7	Záver	60
8	Literatúra	62
	Prílohy	72

Zoznam obrázkov

- Obr. 1** Zámery k využitiu voľného pohybu pracovníkov po roku 2004 do krajín EÚ-15 podľa doby predpokladaného pobytu v percentách. Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z IOM (1998) 72
- Obr. 2** Sektorová distribúcia EÚ-8 prisťahovalcov (vo vzťahu k Nemcom) Poznámky: Tieto grafy zobrazujú rozdiel v sektorovom rozdelení medzi Nemcami a príchodom obyvateľov z EÚ-8 . Príchody sú rozdelené do troch období: 2001/03, 2005/07, 2008/09 Zdroj: micro censuses, German Statistical Office (dáta v 2004 , 2008 a 2009). 74
- Obr. 3** Graf zobrazujúci percentuálne vyjadrenie pracovníkov v Rakúsku podľa geograficky rozčlenené podľa vysielajúcej krajiny. Zdroje dát: vlastné spracovanie na základe dát zo štúdie BIFFL, Gudrun, Lea RENNERT a Petra AIGNER. Migrant Workers in Austria and Europe.: Challenges for Industrial Relations, in particular Trade Unions., 2011 75
- Obr. 4** EÚ-8 populácie v hlavných prijímajúcich krajinách EÚ-15 v období : 2005-2011 Poznámka: stav definovaný na základe štátnej príslušnosti, údaj uvedený v tisíckach Zdroj dát: European Labour Force Survey 75
- Obr. 5** Miera nezamestnanosti (pravá os) v % . Reálny HDP (ľavá os) v Nemecku. Zdroj: Destatis 76
- Obr. 6** Imigrácia do Nemecka (hore) , čistá migrácia (dole) Poznámky : Hore : príliv z radov prisťahovalcov do Nemecka za rok . Dole : Čisté toky (príliv mínus odliv) za rok . Zdroj: Destatis, Ausländerzentralregister 77
- Obr. 7** Počet sezónnych pracovníkov v Rakúsku podľa národnosti v rokoch 2002-2013. Zdroje dát: Federal Ministry of Labour, Social Affairs and Consumer Protection 78
- Obr. 8** Vplyv krízy na počet príslušníkov z krajín EÚ-10 (v grafe sú zahrnuté všetky krajiny, ktoré pristúpili v roku 2004 do EÚ) v EÚ - 15, počet populácie v produktívnom veku, v tisíckach. Uvedené roky: 2008 a 2011. Zdroje dát: European Labour Force Survey. 79

-
- Obr. 9** Miera nezamestnanosti v Írsku, Británii Rakúsku a Nemecku od roku 2004 až po rok 2015. Zdroje dát: Eurostat, 2015 79
- Obr. 10** Miera nezamestnanosti v decembri 2007 a v máji 2010 vo vybraných krajinách v percentách Zdroj: OECD Main Economic Indicators. 80
- Obr. 11** Počet obyvateľstva z krajín EÚ-10 v krajinách EÚ-15 v roku 2014, vyjadrené v percentách. Zdroje dát: Eurostat 80
- Obr. 12** Zmena veľkosti mladých občanov vo veku 15-24 rokov od roku 2008 do 2013 Zdroj: Vlastné výpočty autorov Barslunda, Bussehoba a Schwarzwäldera (2015) na základe LFS - Labour Force Survey (2014). 81
- Obr. 13** Pracovníci vo Veľkej Británii rozdelení podľa vysielajúcej krajiny. Graf ukazuje podiel zamestnanosti na celkovej zamestnanosti vo Veľkej Británii. Zdroje dát: ONS Labour Force Survey, Cebr analysis 81
- Obr. 14** Priemerný ročný rast zamestnanosti vo vybraných krajinách východného rozšírenia Zdroje dát: AMECO (National Accounts) 82
- Obr. 15** Priemerný ročný rast reálneho HDP vo vybraných krajinách EÚ-8. Zdroje dát: AMECO (National Accounts) 82
- Obr. 16** Remitencie platené pracovníkmi pracujúcimi v krajinách EÚ-15 do svojich domovských krajín v percentách z HDP, v sledovanom období 2004-2012. Zdroje dát: World Bank 83

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Rozhodnutie starších členských krajín EÚ-15 v možnosti využitia pracovných obmedzení voči novým členským štátom EÚ-8 vstupujúcich do EÚ v roku 2004	72
Tab. 2	Percentuálne vyjadrenie preferencií obyvateľov vybraných krajín EÚ-8 ohľadne výberu cieľovej krajiny pre dočasné pracovné pôsobenie	73
Tab. 3	Miera nezamestnanosti v Nemecku, Írsku a Veľkej Británii vo vybraných rokoch v percentách.	73
Tab. 4	Tabuľka popisujúca priemernú mzdu v EÚ a v kandidátskych krajinách	83
Tab. 5	Tabuľka popisuje celkový počet obyvateľov v miliónoch v prvom stĺpci a z toho percentá 15-29 ročných občanov v druhom stĺpci v roku 2014.	84

1 Úvod

Prehlbovanie európskej integrácie a rozširovanie Európskej únie o nových členov išlo ruka v ruke už od jej samotného vzniku. Každý nový členský štát otvoril Európanom nové možnosti a príležitosti, od voľného pohybu zbožia, kapitálu či osôb, až ku novým pracovným príležitostiam či podnikaniu.

Moja bakalárska práca sa zaoberá mobilitou pracovných síl so špeciálnym zameraním na vybrané členské štáty EÚ. Ako zlomový okamžik je považovaný rok 2004, kedy do Únie pristúpilo 10 nových krajín¹. Toto rozšírenie znamenalo pre úniu rast v počte obyvateľstva o viac ako 70 miliónov občanov. (Longhi, Rokicka, 2012)

Bolo to historicky najväčšie rozšírenie v Európskej únii, čo spôsobilo rôzne reakcie a postoje starých členských krajín. Po rozšírení EÚ dostala pôvodná európska pätnástka (ďalej EÚ-15)² možnosť aplikovať 7-ročné (2+3+2) prechodné obdobia na voľný pohyb osôb, ktoré by zamedzili prístup na ich pracovné trhy. Kvôli obavám z veľkého prílivu pracovníkov z nových členských krajín sa niektoré členské štáty rozhodli tieto obmedzenia uplatňovať a tým občanom z novo vstupujúcich krajín (EÚ-8)³ zamedzili automatický prístup na ich trh práce. V prípade záujmu o prácu v takejto krajine potreboval občan pracovné povolenie.

Tabuľka číslo 1 zobrazuje rozhodnutia pätnástich starších členských krajín EÚ v otázke o využití týchto pracovných obmedzení voči ôsmim z desiatich krajín pristupujúcich do Európskej únie v roku 2004 a ich následné časové trvanie. Na Cyprus a Maltu sa obmedzenia nevzťahovali vzhľadom k malej veľkosti ich trhu práce a celkovej populácie. (Traser, 2006)

Moja práca je zameraná na analýzu rozhodnutí starších členských krajín v otázke otvorenia ich pracovného trhu. Štáty vo svojich prístupoch museli brať do úvahy mnoho faktorov. Sprístupnenie ich pracovných trhov mohlo vyriešiť problémy nedostatočnej obsadenosti pracovného trhu, inak povedané „zalátať diery na trhu práce“, no mohlo aj vyvolať nepriaznivé dôsledky napríklad v podobe ilegálnej imigrácie. Práve problém migrácie a hlavne nelegálnej imigrácie⁴ je v súčasnosti

---

¹ Česká republika, Estónsko, Cyprus, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko, Slovinsko

² Do skupiny EÚ-15 patria staré členské štáty. Sú to konkrétne: Francúzsko, Nemecko, Taliansko, štáty Beneluxu, Grécko, Veľká Británia, Írsko, Dánsko, Rakúsko, Fínsko, Švédsko, Španielsko a Portugalsko.

³ Do skupiny EÚ-8 radíme postkomunistické krajiny strednej a východnej Európy, ktoré pristúpili do Európskej únie 1.mája 2004 a sú to konkrétne: Česko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko

⁴ Za nelegálneho migranta sa považuje človek, ktorý sa vyhýba hraničnej kontrole, dostane sa do inej krajiny vďaka sfaľšovaným cestovným dokumentom alebo porušuje vízové podmienky.

jeden z najviac riešených a najčastejšie spomínaných. Je tak závažný, že kvôli nemu dokonca niektoré krajiny zvažovali a stále zvažujú o vystúpení z Únie.⁵

Moje skúmanie je zamerané na jednotlivé výhody nevýhody uplatnenia reštriktívnych opatrení v podobe využitia prechodných období na voľný pohyb pracovnej sily. Výhody a nevýhody otvorenia trhu práce pre novo vstupujúce krajiny alebo prechodné obdobia budú vyhodnotené pomocou konkrétnych vybraných členských krajín.

Ako cieľové krajiny som si zvolila Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len Veľká Británia) a Írsku republiku (ďalej len Írsko), ktoré boli zvolené ako zástupcovia z rady krajín, ktoré sa rozhodli umožniť prístup na ich trh práce pracovníkom z EÚ-8 už v máji 2004⁶ bez obmedzení. Na druhej strane ďalšie cieľové krajiny: Nemecká spolková republika (ďalej len Nemecko) a Rakúska republika (ďalej len Rakúsko) budú použité ako príklad pri skúmaní ekonomických dôsledkov pri využití prechodných období reštriktívneho charakteru. Práve tieto dve krajiny vykazujú najväčší odpor v liberalizácii ich pracovných trhov. Ako jediné využívali prechodné ustanovenia voči EÚ-8 po celé 7-ročné obdobie⁷.

V mojej práci zhodnotím ekonomické dopady na vyššie spomenuté prijímajúce krajiny, ktoré boli spôsobené mobilitou pracovných síl v konkrétnom časovom vymedzení.

---

⁵ Konkrétne toto opatrenie zvažuje Veľká Británia, ktorá vidí ako najväčší problém súčasný stav imigrácie a nemožnosť obmedziť vyplácanie sociálnych dávok pre imigrantov. Brusel to berie totiž ako diskrimináciu.

⁶ Svoje trhy práce liberalizovali voči novo pristupujúcim krajinám v roku 2004 len Veľká Británia, Írsko a Švédsko.

⁷ Nemecko a Rakúsko otvorili svoj pracovný trh pre občanov z krajín EÚ-8 až 1.5.2011

2 Cieľ a metodika práce

Cieľom mojej bakalárskej práce je vyhodnotiť ekonomické dopady spôsobené voľným pohybom pracovnej sily vo vybraných členských krajinách EÚ v konkrétnom časovom vymedzení: 2004-2013. Pomocou zhodnotenia ekonomických dôsledkov v cieľových krajinách a zhrnutia dosiahnutých výsledkov mojej analýzy vyhodnotím odporúčania v oblasti voľného pohybu pracovníkov z členským štátom voči budúcim prístupujúcim krajinám (Turecká republika, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Albánska republika, Srbská republika, Islandská republika).⁸ Tieto odporúčania budú brať do úvahy všetky aspekty, ktoré sa javia ako kľúčové v rozhodnutí o aplikácii vhodného postoja v otázke voľného pohybu pracovnej sily, ktorý by bol ekonomicky prospešný pre prijímajúce krajiny.

Na základe deskriptívnej metódy bude popísaný súčasný stav ekonomických situácií v cieľových krajinách. Cieľom je zhodnotiť očakávania krajín z roku 2004 a ich komparácia s realitou. V práci by som sa zamerala na zmeny a dopady na jednotlivé ekonomiky zvolených cieľových krajín spôsobené ich rozhodnutím využitia (v prípade Nemecka a Rakúska) či nevyžitia (Veľká Británia a Írsko) reštriktívnych opatrení v oblasti voľného pohybu pracovnej sily medzi členskými krajinami EÚ.

Bakalárska práca bude rozdelená do niekoľkých kapitol.

V úvodnej časti práce bude vymedzený predmet môjho skúmania, ktorý aplikujem na cieľové krajiny: Veľkú Britániu, Írsko, Rakúsko a Nemecko. Pomocou rešerší vedeckých článkov a empirických štúdií s konkrétnou aplikáciou na cieľové krajiny popíšem ich postoje, dôvody pre konkrétne rozhodnutia o využití prechodných opatrení na obmedzenie voľného pohybu osôb a ich očakávania z ekonomického hľadiska. Moja práca bude riešiť aj konkrétne požiadavky v oblasti voľného pohybu pracovných síl, najčastejšie odvetvia zahraničných pracovníkov na pracovných trhoch v danej cieľovej krajine. Popíšem možnosti voľného pohybu pracovníkov v rámci Európskej únie, faktory stimulujúce k voľnému pohybu pracovnej sily, ale aj hrozby, ktoré to ekonomikám prináša.

Pomocou analýzy zhodnotím situáciu po 10 rokoch od rozšírenia vrátane dopadov krízy v spomínanej oblasti. Po zhrnutí dosiahnutých výsledkov a analýz týkajúcich sa dopadov na základe možnosti využitia prechodných období vyhodnotím odporúčania týkajúce sa postojov k novo vstupujúcim krajinám.

---

⁸ Ďalej v texte budú tieto štáty spomínané len v skrátenej forme: Turecko, Macedónsko, Čierna Hora, Albánsko, Srbsko, Island

3 Voľný pohyb osôb

Voľný pohyb osôb je jednou zo základných slobôd na ktorých je postavený vnútorný trh EÚ. Vnútorný trh v sebe zahŕňa priestor bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaistený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu v súlade s ustanoveniami. (Európska únia, 2010)

Voľný pohyb teda znamená, že hospodárske faktory požívajú na celom území národný režim, t.j. ako keby pochádzali z tuzemského prostredia. (Tichý a kol., 2011)

V prípade voľného pohybu pracovníkov to znamená, že občania EÚ a ich rodinní príslušníci majú rovnaký prístup na trh práce v inej zemi ako vlastní občania daného štátu. (Klíma, 2011)

3.1 Legislatívna podoba voľného pohybu osôb

Sloboda pohybu a pobytu osôb v EÚ je základom občianstva EÚ, ktoré sa zaviedlo Maastrichtskou zmluvou⁹ v roku 1992. V súčasnosti sa voľný pohyb osôb riadi najmä smernicou 2004/38/ES o práve občanov Európskej únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov. (Hartman, 2013)

Táto smernica sa stala uplatniteľnou pre všetky krajiny Európskej únie 30. apríla 2006. Smernicou 2004/38/ES sa kodifikovali a upravili existujúce nástroje EÚ s cieľom zjednodušiť a posilniť právo všetkých občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov na voľný pohyb a pobyt v rámci EÚ. (Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES, 2004)

Všetci občania Únie majú právo vstúpiť na územie iného členského štátu na základe toho, že sú držiteľmi preukazu totožnosti alebo platného cestovného pasu. Za žiadnych okolností nemožno vyžadovať vstupné alebo výstupné vízum. Ak dotýčny občan nemá cestovné doklady, hostiteľský členský štát mu musí poskytnúť všetky primerané prostriedky na získanie alebo zaslanie požadovaných dokladov. (Európska komisia, 2010)

Voľný pohyb zamestnancov

Zásada voľného pohybu osôb spolu s voľným pohybom tovaru, služieb a kapitálu predstavuje jeden zo základných predpokladov fungovania spoločného trhu. Voľný pohyb zamestnancov je upravený tak v primárnom, ako aj v sekundárnom práve.¹⁰ Zahŕňa zrušenie akejkoľvek diskriminácie medzi zamestnancami členských štátov,

⁹ Používa sa aj názov Zmluva o EÚ, jej oficiálny názov bol: *Treaty on European Union*

¹⁰ Ako primárne právo EÚ sú považované zmluvy zakladajúce Európsku úniu, zmluvy o pristúpení členských štátov, protokoly a prílohy k zmluvám. Sekundárne právo EÚ tvoria takzvané jednostranné akty a dohody.

založenej na štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o zamestnávanie, odmenu za prácu a ďalšie pracovné podmienky a podmienky zamestnávania. (Schronk, 2002)

Zamestnávanie pracovníkov v rámci Európskej únie na základe bilaterálnych dohôd môže mať podľa Vavrejnejovej (2011) viacero foriem:

- Sezónna práca¹¹
- Práce na zmluvu
- Vzájomné zamestnávanie občanov za účelom zdokonaľovania jazykových a odborných znalostí
- Pendlerstvo¹² - práca s dennými návratmi domov

Európska únia sa snaží o zlepšenie mobility pracovných síl a využitie často nevyužitého potenciálu schopností a talentov v rámci EÚ, čo vyžaduje predovšetkým koordináciu hospodárskych a sociálnych politík na úrovni EÚ, predovšetkým prostredníctvom Európskeho semestra a Stratégie rastu Európa 2020, s rastúcou pozornosťou v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny. (Carrera a kol.,2014)

Prekážky mobility pracovných síl boli podstatne znížené v rámci vytvorenia jednotného trhu a tiež slúžia ako prostriedok na dosiahnutie dlhodobého a plynulého rastu. Podľa prieskumu Euro barometra je to jeden z najpopulárnejších úspechov Európskej únie. (Barslund, Busse, Schwarzwälder, 2015)

Ďalej je podľa Carrera a kol. (2014) nevyhnutné pracovať na zlepšení vnútroštátnych systémov pre uznávanie zručností a kvalifikácií. Prostredníctvom ustanovenia o rovnakom zaobchádzaní v smerniciach legálnej migrácie (napríklad modré karty, jednotné povolenie¹³ alebo smerníc o preložení v rámci spoločnosti) bol režim Smernice o uznávaní odborných kvalifikácií občanov EÚ rozšírený v niektorých kategóriách aj pre príslušníkov krajín mimo EÚ, a tým uľahčiť proces uznávania kvalifikácií pre určité profesie.

Zakotvená zásada vzájomného uznania pobytu a práce vyžaduje vysokú úroveň dôvery medzi orgánmi členských štátov a predstavuje skutočný míľnik v tejto oblasti. (Carrera a kol.,2014)

3.2 Dôvody a dôsledky voľného pohybu pracovnej sily

Na flexibilnom trhu práce je vysoká miera pracovnej mobility žiaduca, hlavne na to, aby pomohla trhu práce sa čo najlepšie prispôbiť meniacim sa požiadavkám

---

¹¹ Jej trvanie - 3 mesiace počas roka

¹² Za výhody tejto formy práce sú považované vyššie mzdy a na druhej strane nižšie životné náklady. Tieto výhody však znižujú vyššie náklady na cestovanie a strata času.

¹³ Smernica 2011 Európskeho parlamentu a Rady / 98 / EÚ z 13. decembra 2011 o jednotnom postupe vybavovania žiadostí o jednotné povolenie pre štátnych príslušníkov tretích krajín na zdržiavanie a pracovanie na území členského štátu a o spoločnom súbore práv pre pracovníkov z tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú v niektorom členskom štáte.

a dopytu po nej. Neefektívna alokácia pracovného zdroja môže dlhodobo negatívne ovplyvniť úroveň a tempo rastu potenciálneho produktu a v krátkodobom horizonte obmedzuje rýchlosť akou ekonomika môže rásť. Preto je voľný pohyb pracovných síl jednou zo základných zásad EÚ a je dôležitou súčasťou jednotného trhu. (Heinz, Ward-Warmedinger, 2006)

Navyše voľný pohyb pracovných síl umožňuje pracovníkom lepšie využiť svoje schopnosti a zručnosti a môže uľahčiť všeobecné zvyšovanie kvalifikácie európskej pracovnej sily. Vede k zvýšeniu účinnosti, pretože pracovníci sa môžu pohybovať do miest, kde je ich produktivita najvyššia. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Z ekonomického hľadiska mobilita pracovnej sily zlepšuje alokačnú efektívnosť trhu práce v EÚ, ako aj pilier hospodárstva EÚ a pomáha zmierniť niektoré z jeho demografických výziev. (Zimmermann, 2005, Kahanec a Zimmermann, 2010)

Ako ďalšia výhoda je, že voľný pohyb môže slúžiť ako adaptačný mechanizmus, ktorý pomáha pri absorbovaní asymetrických šokov.¹⁴ (Elsner, Zimmermann, 2013)

Napriek tomu s procesom rozširovania EÚ rozširujúce túto slobodu na nové členské štáty sa stal voľný pohyb pracovníkov jednou z najcitlivejších a často napádaných slobôd v EÚ. (Kahanec, 2012)

Všeobecne platnou ekonomickou motiváciou voľného pohybu pracovníkov v modernej dobe sú predovšetkým mzdové diferencie – očakávanie vyššej mzdy v cieľovej krajine. To platí najmä v európskych krajinách, kde existujú niekoľkonásobné rozdiely v mzdovej úrovni. (Vavrejnová, 2011)

Mobilitu pracovných síl ovplyvňujú rôznorodé okolnosti. Na jednej strane stoja okolnosti, kvôli ktorým ľudia z istej krajiny odchádzajú tzv. push faktory¹⁵ a na druhej strane okolnosti, ktoré ich motivujú prísť do inej krajiny tzv. pull faktory.¹⁶ (Gallová Kriglerová, 2007)

Uloženie prechodných opatrení starých členských štátov EÚ v roku 2004 je dôkazom toho, že otázka voľného pohybu pracovníkov je sporná. Štandardná ekonomická teória vidí mobilitu pracovných síl ako slobodu výrobného faktora "prá-

---

¹⁴ Dobrým príkladom asymetrického šoku je nedávna finančná kríza, ktorá zasiahla južnú Európu viac než Nemecko. Zoberme si ako príklad Španielsko, ktoré zažilo hlbokú recesiu a prudký nárast nezamestnanosti. Vzhľadom k tomu, že Španielsko je súčasťou menovej únie, nemôže devalvovať svoju menu, takže môže vnútorne devalvovať len znížením miezd a cien. Ak sa mzdy sú pevné, potom vnútorná devalvácia vedie k vyššej nezamestnanosti. Migrácia zo Španielska napríklad do Nemecka by mohol znížiť záťaž, ktorá prichádza s vnútornou devalváciou a bude tlačiť na španielske mzdy.

¹⁵ z angl. push – tlačiť. Medzi push faktory môžeme radiť zlú ekonomickú, sociálnu, či politickú situáciu. Ďalej nižšiu životnú úroveň, vysokú mieru nezamestnanosti a nedostatok pracovných príležitostí.

¹⁶ z angl. pull – ťahať, priťahovať. Medzi „priťahujúce“ faktory zaradíme celkovú ekonomickú prosperitu, vysokú hospodársku úroveň, sociálnu istotu, či lepšie pracovné príležitosti. Ako hlavné pull faktory rakúskeho a nemeckého pracovného trhu dominujú hlavne vyššie mzdy, možnosť uplatnenia sa v odbore, či lepšie pracovné podmienky. (Billý, Csé Falvayová, 2013)

ce" bez prekážok za jednoznačne dobrú a to hlavne kvôli zvýšeniu blahobytu migrujúcich pracovníkov, ale aj celkového bohatstva. Existuje však niekoľko dôvodov, ktoré zamietajú alebo spochybňujú tento zjednodušujúci pohľad. Aj keď súhrnné účinky na dobré životné podmienky sú jednoznačne pozitívne, je pravdepodobné, že existujú aj distribučné účinky. Práve tie poskytnú prospech pôvodnej krajine z kadiaľ pracovník pochádza a to vďaka tomu, že pracovné sily z rád imigrantov bývajú často pominuteľné. (Galgóczi a spol.,2011)

Podľa Kunešovej a kol.(2006) a Galgócziho a kol.(2011) voľný pohyb pracovnej sily môže spôsobovať aj negatívne či pozitívne "externality", to znamená náklady a prínosy nielen pre samotných aktérov, ale aj pre odosielajúce a prijímajúce krajiny.

Pozitívne dôsledky pre prijímajúcu krajinu:

- Zaplnenie medzier na trhu práce čím môže byť prekonaný nedostatok pracovných síl v určitých odvetviach¹⁷
- Vyššia ekonomická ponuka a tým aj zvýšenie potenciálu a skutočného výkonu. Úroveň ekonomického výkonu sa zvyšuje stále viac, ak sa prichádzajúci pracovníci nachádzajú v odvetviach s vyššou produktivitou. (Busse, Barslund, 2014)
- Nárast mobility práce zlepšuje alokáciu zdrojov, zvyšuje hospodársky výkon a zlepšuje životné podmienky (ECB, 2006; Kahanec, 2013; Bertelsmann, Stiftung, 2014).
- Znižovanie štrukturálnej nezamestnanosti.¹⁸ Vyššia celková miera zamestnanosti má zásadný význam pre dosiahnutie zdravých verejných financií v čase fiškálnej konsolidácie a dlhodobějších problémov, ako je napríklad demografické starnutie. (Busse, Barslund, 2014)
- Príliv vzdelaných ľudí – úspory v spoločenských nákladoch na vzdelanie
- Zníženie výrobných nákladov a tým zvýšenie reálnych príjmov spotrebiteľov
- Mzdové tlaky smerujúce k expanzívnej hospodárskej politike
- Vyššia pracovná mobilita môže zvýšiť zručnosti a podnikanie, šírenie myšlienok a vedomostí a následne podporovať inovácie (Alesina a kol., 2013).

---

¹⁷ Je to spôsobené tým, že v bohatých krajinách rastie úroveň vzdelania a tým aj aspirácie domácich obyvateľov, ktorí už nie sú ochotní vykonávať manuálne práce s nízkym sociálnym statusom. (Andrášová, 2008)

¹⁸ Čo medzi iným vedie k splneniu cieľu EÚ 2020, ktorým je dosiahnutie 75% miery zamestnanosti.

Negatívne dôsledky pre prijímajúcu krajinu:

- Hrozba sociálnych a spoločenských problémov¹⁹
- Možné zneužívanie sociálneho systému. Väčšina empirických štúdií ukázala, že fiškálny vplyv imigrantov - "záťaž" migrantov na verejné financie a systém sociálneho zabezpečenia v hostiteľskej krajine je zanedbateľný, t.j. neovplyvňuje ho ani významne pozitívne ani negatívne. (Carrera a kol.,2014)²⁰
- Možná platová diskriminácia spôsobená ochotou pracovníkov z iných krajín pracovať v cieľovej krajine aj za nižšiu cenu ako domáci obyvatelia. To môže spôsobovať zneužívanie takýchto zamestnancov zamestnávateľom, čo môže viesť k platovým rozdielom medzi domácimi a zahraničnými pracovníkmi.
- Zvyšovanie tlaku na osoby znevýhodnené na trhu práce
- Za určitých podmienok môže zvýšiť nezamestnanosť

Väčšina štúdií²¹ celkovo zhodnotili vplyv pre prijímajúce krajiny ako pozitívny a to ako z hľadiska pridaného hospodárskeho rastu a vyšších verejných príjmov. Veľkosť celkového prínosu závisí od faktorov, ako je kvalifikácia a mzdový profil pracovníkov, zloženie rodín a náklady na sociálne výhody. (Busse, Barslund, 2014)

Pristaňovalci môžu prijať prácu o ktorú majú záujem aj domáci obyvatelia alebo môžu zvýšiť hospodársku súťaž v niektorých sektoroch, akým je napríklad stavebníctvo. Ich prítomnosť môže ovplyvniť tvorbu miezd (Kahanec, 2013, Blanchflower a Shadforth, 2009).

Na miestnej a regionálnej úrovni môžu spôsobiť tlak na verejné služby, školy a bývanie. Celkovo ale možno povedať, že nie je žiadny dôkaz, že mobilita spôsobovala náklady pre prijímajúce členské štáty. Naopak, celkové zhodnotenie ukazuje čistý zisk. (Busse, Barslund, 2014)

Pozitívne dôsledky pre vysielajúcu krajinu:

- Pokles miery nezamestnanosti
- Rast devízových zdrojov- rezerv v centrálnej banke
- Zvýšenie obchodu medzi hostiteľskou a vysielajúcou krajinou

---

¹⁹ Migrácia je v očiach verejnosti a politických predstaviteľov často považovaná za jeden z faktorov, ktoré oslabujú národnú tradíciu a spoločenskú homogenitu, či nebudajú ohrozujú národnú bezpečnosť. (Kissová, 2015)

²⁰ Napríklad autori Barrett a Maître vo svojej štúdií (2011) tvrdia, že existuje len málo dôkazov o tom, že pristaňovalci v rámci EÚ sú na sociálnych dávkach (ako sú sociálna pomoc, dávky v nezamestnanosti, zdravotné postihnutie, atď.) viac závislí ako domorodí obyvatelia.

²¹ Ako napríklad: Dustmann a kol. 2010., Vargas-Silva, 2013, Baas a Brucker, 2011, Ruist, 2014

- Remitencie: príliv prevodov peňazí do krajiny pôvodu.²² Peňažné zásielky od migrujúcich pracovníkov zo zahraničia do domovskej krajiny majú pozitívny vplyv na verejné financie a životné podmienky. (Kahanec a kol., 2010; ECB, 2006)
- Sociálne remitencie: lepší domáci ľudský kapitál z navrátených migrantov.²³ Pre krajinu pôvodu môžu takéto výhody znamenať ešte väčší prínos ako finančné remitencie. (Andrášová, 2008)
- V dôsledku zníženej ponuky práce zlepšenie pracovných podmienok a zvýšenie mzdy.

Negatívne dôsledky pre vysielajúcu krajinu:

- Odliv kvalitných a vzdelaných pracovníkov, čo môže mať vplyv v mnohých oblastiach. Ak sa tí najvzdelanejší sťahujú do zahraničia za prácou, tým poškodzujú rast a vývoj dlhodobých vyhliadok vo vysielajúcich krajinách.²⁴ (Barslund, Busse, Schwarzwälder, 2015)
- Daňové straty a straty sociálnych príspevkov v dôsledku odlivu pracovníkov. Čím vzdelanejší a zručnejší pracovníci odchádzajú, tým je efekt väčší. (Busse, Barslund, 2015)
- Nenávratnosť investícií do vzdelávania emigrantov. Je to situácia kedy budúci migrujúci pracovník absolvoval štúdium v domovskej krajine, no „výhody“ jeho vzdelania bude využívať iná krajina, v ktorej sa rozhodne tento pracovník pracovať.
- Nedostatok pracovných síl v kritických sektorov, hlavne tých, kde je potreba špeciálneho či špecifického odborného vzdelania. Odliv takýchto pracovníkov môže spôsobiť vážne problémy na trhu práce.
- Znížený alebo pozastavený rast produktivity, ktorý môže byť spôsobený odlivom pracovných síl z krajiny.

---

²² V roku 2004 Svetová banka odhadovala, že ročná hodnota remitencií predstavuje asi 150 miliárd amerických dolárov. Je to trikrát viac ako celková suma oficiálnej rozvojovej pomoci, ktorú bohaté krajiny poskytujú krajinám s nízkym príjmom. (Report of the Global Commission on International Migration, 2005)

²³ Sociálne remitencie sú rôzne skúsenosti, zručnosti, či hodnoty, ktoré si migrant prináša z hostujúcej krajiny. (Andrášová, 2008)

²⁴ Tento jav sa označuje výrazom „brain drain“. Tento problém „odlivu mozgov“ sa vzťahuje na situácie, kedy krajina stráca svojich najlepších pracovníkov.

Celkové posúdenie výhod a nevýhod dopadov na vysielajúcu krajinu závisí na mnohých faktoroch a interakciou medzi nimi. ²⁵(Busse, Barslund, 2015)

Podstatné pre prijímajúce krajiny je, ako sa budú náklady a prínosy vyvíjať v dlhodobejšom horizonte. Významný je aj vek pracovníka pri príchode zo zahraničia a konečné trvania jeho pobytu. Ak prichádza starší pracovník do domovskej krajiny, poberanie dôchodku a dávok celkovo môže byť neprimerané. Dôkazy však zatiaľ nevykazujú žiadne nadmerné verejné dávky alebo služby, využívané mobilnými pracovníkmi v EÚ vzhľadom na štátnych príslušníkov (GHK, 2013), aj keď v Británii môžu ich nároky stúpať rýchlejšie. (Vargas-Silva, 2014)

3.3 Postoje a očakávania - rok rozšírenia

Dostupné zdroje pre EÚ-15 dosvedčujú, že celková cezhraničná mobilita pracovnej sily bola²⁶ a stále je²⁷ v Európe veľmi nízka napríklad s porovnaním s USA. (Heinz, Ward-Warmedinger, 2006)

Podľa autorov Barslunda, Bussehoba a Schwarzwäldera (2015) je príliš nízka na podporu jednotného trhu práce, ktorý autori považujú len za pojem a príliš nízka, aby hrala niečo iné ako len skromnú úlohu v pomoci k obnoveniu rovnováhy eurozóny po kríze.

Medzi dôvody a prekážky pre medzinárodnú mobilitu pracovnej sily v rámci EÚ-15 patria: existencia právnych predpisov a administratívnych prekážok, nedostatočná znalosť ostatných európskych jazykov a kultúry, peňažné náklady na cestovanie, nedostatočný trh s bývaním, obmedzená prenosnosť nárokov na dôchodok,²⁸ nejasnosti v medzinárodných uznávaníach odborných kvalifikácií a netransparentný trh práce. (Heinz, Ward-Warmedinger, 2006)

---

²⁵ Sú to napríklad: kvalita vzdelávania a odborná príprava nových pracovných skupín, stupeň súdržnosti medzi sociálnymi partnermi, schopnosť štátu zaviesť štrukturálne reformy a výhody spojené s navrátením mobilných pracovníkov vyškolených v zahraničí, atď.

²⁶ Pred EÚ rozšírením (konkrétne v roku 2000) iba 0,1% z celkového počtu obyvateľov EÚ-15 (v absolútnom vyjadrení 225.000 ľudí) zmenilo oficiálne bydlisko medzi dvoma členskými štátmi (Európska Komisia 2002). Pre porovnanie s USA- v Spojených štátoch amerických bola mobilita pracovných síl považovaná za oveľa vyššiu. Dostupné zdroje nasvedčujú tomu, že približne 5,9% z celkového počtu obyvateľov USA zmenilo bydlisko medzi okresy v USA v roku 1999 (Európska komisia 2002).

²⁷ Menej ako 3 % občanov EÚ v súčasnosti (2015) býva v inej krajine EÚ, čo je iba jedna desatina v porovnaní s USA. To isté platí pre ročné toky medzi štátmi, ktoré sa v EÚ nerovnejú ani 0,3 % európskych obyvateľov – čo zodpovedá taktiež jednej desatine amerických štatistík. (Barslund, Busse, Schwarzwälder, 2015)

²⁸ V súčasnosti v rámci členských krajín platí, že obdobia kedy pracovník pôsobil v zahraničí, sa sčítavajú. Systém je však stále nedokonalý a nepriehľadný, komplikácie vznikajú napr. v súvislosti s rozdielnym vekom odchodu do dôchodku v jednotlivých krajinách. (Ščepán, 2011)

No aj napriek tomuto faktu, pristúpenie nových členských krajín vyvolalo rôzne očakávania. Táto prehĺbujúca integrácia medzi krajinami mala mnoho pozitívnych prínosov vrátane výhod rastúcej mobility pracovnej sily, no napriek tomu bolo rozšírenie EÚ na 25 členských štátov v máji 2004 spojené s obavami z možnosti enormného prílevu pracovníkov - najmä s nízkou kvalifikáciou z desiatich nových členských štátov EÚ-15. (Heinz, Ward-Warmedinger, 2006)

Ako uvádza Heinz a Ward-Warmedinger (2006) medzi hlavné problémy pre prijímajúce krajiny patril potenciálny negatívny vplyv na mzdy a ohrozenie zamestnanosti pôvodným obyvateľom a väčšie využívanie systémov sociálneho zabezpečenia. Tieto obavy boli motivované okrem iného aj ekonomickou situáciou starých členských štátov EÚ, kde sú v posledných rokoch minimálne prírastky HDP a značná nezamestnanosť.

Reštrikcie uvalené jednotlivými krajinami na voľný pohyb pracovníkov predstavujú jednu z najväčších výziev jednotného európskeho trhu a štyroch slobôd, na ktorom je koncepcia jednotného trhu založená. (Európska únia, 2010)

Prechodné obdobie by malo zabezpečiť, aby voľný pohyb pracovných síl z jednej krajiny nemal náhly a negatívny dopad na ekonomiku ďalších krajín. No nevylučovala sa aj možnosť negatívnych dôsledkov týchto prechodných období. Obmedzenia totiž môžu viesť k zvýšeniu nelegálnej práce, falošné nároky samostatnej zárobkovej činnosti, úkolová práca a služobné odmeny. (Heinz, Ward-Warmedinger, 2006)

Tieto obmedzenia sa prejavujú zväčša limitovaným prístupom k sociálnemu zabezpečeniu a zavedením povinnosti žiadať o pracovné povolenie pri vstupe na pracovný trh alebo uplatnením kvót na prijímanie do pracovného pomeru do určitých odborov. Aj napriek týmto obmedzeniam majú ale pracovníci z nových členských krajín prednosť pred pracovníkmi z tzv. tretích krajín (krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ).²⁹ Obmedzenia sa nevťahujú na tých pracovníkov z nových členských štátov, ktorí boli v danej krajine zamestnaní už pred zavedením prechodných období.³⁰ (Világy a kol., 2008)

Ekonomické predpoklady rozšírenia v roku 2004

Dopad rozšírenia na hospodárstvo EÚ bude výrazný, keďže väčší a integrovanejší trh podporí ekonomický rast vstupujúcich krajín, aj súčasných členských štátov. Európska komisia odhaduje, že vstup do Únie prinesie vstupujúcim krajinám ročne jedno percento rastu navyše počas prvých desiatich rokov členstva. (Világy a kol., 2008)

Úroveň dodatočného rastu v ostatných členských krajinách, hoci nižšia, je stále výrazná. Rozšírený jednotný trh zabezpečí konkurenčným firmám z EÚ väčšie

---

²⁹ Túto prednosť zaručuje klauzula *Community preference principle*, ktorá je súčasťou prístupových dohôd

³⁰ Najmenej však musí ich pracovný pomer trvať neprerušene aspoň 12 mesiacov.

podnikateľské príležitosti, tvorbu pracovných príležitostí a rast daňových príjmov. (Boroková, Kobidová, 2004)

Pokiaľ ide o makro – ekonomický dopad pre prijímajúce krajiny vďaka voľnému pohybu pracovníkov z krajín EÚ-8 a EÚ-2³¹ do EÚ-15 od roku 2004, očakáva sa, že bude malý. Štúdie odhadujú, že môže z dlhodobého hľadiska zvýšiť úroveň potenciálneho výstupu až do výšky 0,8 percent pre prijímajúce staršie členské krajiny. Konkrétna výška zvýšeného výstupu ale záleží na vekovom profile mobilnej populácie. (Fic a kol., 2011)

Ekonomické predpoklady Nemecka a Rakúska

Obidve tieto krajiny sa rozhodli využiť prechodné obdobia na ustráženie svojho pracovného trhu po najdlhšie možné obdobie. Na tieto reštriktívne opatrenia použili rôzne argumenty, no často používali na komparáciu ich ekonomickej situácie krajiny, ktoré sprístupnili svoj trh práce už v roku 2004 a to konkrétne Veľkú Britániu a Írsko.

Argumenty, ktoré odrádzali Nemecko a Rakúsko k liberalizácii trhu by sa dali zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- **Strach z prílivu lacnej pracovnej sily**

Krajiny očakávali, že veľký príliv pracovníkov s nízkou kvalifikáciou z nových členských štátov by zvýšil nezamestnanosť a znamenal tak záťaž na sociálny štát. (Elsner, Zimmermann, 2013)

- **Nástup krízy**

Nemecko s Rakúskom vo svojich postojoch k liberalizácii svojich trhov práce využili 7-ročné prechodné obmedzenia na voľný pohyb osôb, ktoré mali podobu 2+3+2. Práve v tomto období – konkrétne v roku 2008 vypukla na svetových trhoch finančná kríza, ktorá ohrozila stabilitu hospodárskeho rastu a zvýšila mieru nezamestnanosti v mnohých krajinách. Aj tento fakt odradil Nemecko s Rakúskom od zrušenia prechodných opatrení na voľný pohyb osôb už po piatich rokoch (v roku 2009) a tieto dve krajiny sa rozhodli využiť ich až do najdlhšieho možného termínu. Svoje pracovné trhy otvorili pre pracovníkov z krajín EÚ-8 až v máji 2011.

- **Geografická blízkosť krajín**

Nemecko spolu s Rakúskom hraničia s piatimi z 8 krajín EÚ-8, čo môže naozaj znamenať hrozbu enormného privalu pracovníkov práve z týchto krajín vďaka minimálnym transportným nákladom. U týchto dvoch krajín bola aj väčšia obava z možnosti ilegálnej migrácie ako napríklad v prípade Írska, či Veľkej Británie, ktoré sú od EÚ-8 vzdialenejšie.

---

³¹ Za krajiny EÚ-2 sú označované *Bulharsko* a *Rumunsko*, ktoré sa oficiálne stali členskými štátmi EÚ 1. januára 2007.

- **Veľké mzdové rozdiely**

V Európe existujú veľké rozdiely v príjmoch, hlavne v porovnaní krajín zo strednej či východnej Európy a nemeckými, či rakúskymi mzdami.

Pred rozšírením EÚ boli napríklad priemerné mzdy v Nemecku

3,9-krát vyššie ako v Poľsku,

4,3-krát vyššie ako na Slovensku,

3,4-krát vyššie ako v Českej republike.

(Sinn, Hänlein, 2001)

Podľa inštitútu DIW štáty strednej a východnej Európy³² budú potrebovať takmer tridsať rokov na to, aby prekonalí súčasnú priepasť v príjmoch. (Schleeger, 2003)

- **Vývoj imigrácie pred roka 2004**

Pred rozšírením Európskej únie v roku 2004 bolo Nemecko s Rakúskom hlavnou cieľovou krajinou pre obyvateľov z ostatných európskych krajín. V roku 2003 si dve tretiny občanov z EÚ-8 zvolilo ako cieľovú krajinu práve Nemecko a Rakúsko.

Ako uvádza Dustmann (2003) odhady pred roka 2004 týkajúce sa počtu očakávaných prisťahovalcov z krajín EÚ-8 do Nemecka sa pohybovali v rozmedzí medzi 20 000 až 210 000 prisťahovalcov ročne až do roku 2010.

Iné štúdie ekonomických výskumných inštitútov v Nemecku (napr. DIW, IZA a IFO), podľa ktorých je ťažké kvantifikovať migráciu z kandidátskych krajín do členských krajín EÚ, tvrdia, že okamžitý voľný pohyb osôb v roku 2004 by v prvých piatich až siedmich rokoch po rozšírení viedol k oveľa väčšej skutočnej migrácii do Nemecka. Výsledky sú prirodzene založené na hypotézach, no štúdie sa zhodujú, že by išlo o 200 až 250 tisíc osôb. Tento trend by v nasledujúcich 15 rokoch postupne opadol. (Schleeger, 2003)

Ekonomické predpoklady Veľkej Británie a Írska

Štúdia, ktorú vydalo ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva (Dustmann a kol. 2003) predpokladala, že toky do Veľkej Británie budú pomerne malé. Prvotné odhady sa pohybovali na úrovni 5000 až 13 000 imigrantov z EÚ-8 ročne až do roku 2010. Tieto predpoklady boli z veľkej časti založené na predchádzajúcich skúsenostiach a štatistikách prílivu pracovníkov z EÚ-8 do Veľkej Británie.

V prípade, že Nemecko bude obmedzovať voľný pohyb pracovníkov na dlhšie obdobie, niektorí z týchto prisťahovalcov môžu zmeniť svoju cieľovú krajinu a to v prospech Británie. Avšak ani v najhoršom prípade sa nepredpokladá, že voľný pohyb pracovnej sily v dôsledku rozšírenia východnej EÚ bude pre Veľkú Britániu príliš veľký a nezvládnuteľný. (Dustmann, 2003)

---

³² Kde patria hlavne štáty EÚ-10

Makro – ekonomický dopad na Veľkú Britániu bol odhadovaný ako o dosť výraznejší ako v ostatných krajinách. Ak bude splnený predpoklad, že väčšina prichádzajúcich občanov z EÚ-8 a EÚ-2 budú v produktívnom veku, potenciálny produkt by mohol vzrásť až o takmer 1½ percenta. Očakáva sa, že dlhodobý vplyv na HDP na obyvateľa je ale zanedbateľný, ale môže byť mierne pozitívny v závislosti na výrobnnej kapacite prichádzajúcich pracovníkov. Čo sa týka remitencií,³³ ich odliv do krajín pôvodu budú mať len okrajový vplyv na prijímajúcej krajiny. (Fic a kol., 2011)

Írsky trh práce bol v čase rozširovania vo veľmi silnej pozícii. Nízka nezamestnanosť spolu s výrazným rastom zamestnanosti znamenala, že írski zamestnávateľia získavali veľa z pracovnej sily zo zahraničia už pred rokom 2004. V roku pred prístupom bolo v Írsku vydaných 45 700 pracovných povolení. (Doyle a kol., 2006)

Otvorenie trhov práce bude mať určite vplyv aj na írsku ekonomiku. Očakáva sa, že vplyv na Írsko by mal byť ešte významnejší. Možno predpokladať zvyšovanie potenciálnej úrovne HDP o 3¼ percent v dlhodobom horizonte. (Fic a kol., 2011)

Odhady ukazujú, že do roku 2009 bude miera nezamestnanosti v Írsku o čosi nižšia než by bola bez čistého prílevu obyvateľov z EÚ-8 od roku 2004.³⁴ (Fic a kol., 2011)

Veľké rozdiely v príjmoch a vysoká miera nezamestnanosti v prístupujúcich štátoch spolu s možnosťou voľného pohybu pracovníkov boli hlavným dôvodom na predpoklad, že z nových do starých členských štátov bude prúdiť mnoho pracovníkov. Avšak, rozdiely v príjmoch nemusia byť dostatočné. Miera nezamestnanosti a počet voľných pracovných miest v hostiteľskej krajine sú dôležité pull faktory ako aj situácia na trhu práce cieľovej krajiny. Medzi ďalšie faktory ovplyvňujúce výber krajiny sú geografická blízkosť a jazyk. Štúdie ukázali, že krajiny, kde je hlavný jazyk angličtina sú uprednostňované migrantmi s vysokou úrovňou vzdelania. (Doyle a kol., 2006)

Predpoklady novo prístupujúcich krajín

Pred vstupom krajín EÚ-8 sa niektoré štúdie zaoberali problematikou predikcie k využitiu voľného pohybu pracovníkov. Tieto predpoklady boli založené na prieskumoch medzi obyvateľmi a ich vzťahom k mobilite.

Jednou z najdôležitejších štúdií tohto druhu pre krajiny strednej a východnej Európy je prieskum vykonaný Medzinárodnou organizáciou pre migráciu (IOM). Práve tento prieskum bol zameraný na vytvorenie predikcií o vývoji voľného po-

---

³³ Slovom remitencie sa označuje prevod peňažných prostriedkov plynúcich od zahraničných pracovníkov v hostiteľskej krajine do ich domovskej krajiny. Je to platba z časti ich zárobkov a tvorí jeden z najväčších finančných prítokov do rozvojových krajín.

³⁴ Aj keď možno predpokladať, že v rokoch 2005-2007 bude miera nezamestnanosti v Írsku mierne vyššia v dôsledku nečakane vysokého prílevu pracovníkov z krajín EÚ-8.

hybu pracovných síl po rozšírení EÚ a bol uskutočnený v piatich novo vstupujúcich krajinách (Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko).

Štúdia rozlišovala tri rôzne typy pracovnej migrácie: krátkodobý pobyt v cieľovej krajine kvôli dočasnej práci s cezhraničným dochádzaním, dočasný pracovný pomer, ktorý môže trvať aj niekoľko rokov alebo možnosť trvalého prisťahovalectva. Výsledky tejto štúdie preukázali, že občania uvedených krajín majú naozaj v úmysle právo voľného pohybu pracovníkov majú využívať.

Ako ukazuje graf na obrázku číslo 1, krajina s najvyššími očakávaniami k využitiu krátkodobej práce je Slovensko (56% ľudí by chcelo pracovať v zahraničí po dobu niekoľkých týždňov, 47% po dobu niekoľkých mesiacov, 27% po dobu niekoľkých rokov), nasleduje Česká republika (49% a 44%, 24%) a Poľsko (46%, 37% a 18% v tomto poradí). Percentá sa výrazne znižujú v závislosti na dobe plánovanej pracovnej mobility. Trvalý pobyt zvažuje menej ako 15% obyvateľov uvedených krajín. Najväčší potenciál k dlhodobému prisťahovalectvu má Poľsko, nasleduje Česká republika a Slovensko. (Dustmann, 2003)

Tento prieskum sa ďalej zaoberal preferenciami potenciálnych pracovníkov ohľadne výberu cieľového štátu. Tabuľka číslo 2 zobrazuje cieľové krajiny Nemecko, Rakúsko a Veľkú Britániu a 5 z vybraných EÚ-8 krajín. Čísla v tabuľke udávajú percento ľudí, ktorí chcú pracovať v príslušnej krajiny na obmedzenú dobu alebo dochádzať do týchto krajín kvôli zamestnaniu. Tieto údaje sa ukazujú, ktoré krajiny sú populárne pre potenciálne nové pracovné sily. (Dustmann, 2003)

Nemecko je najviac populárne pre všetky uvedené krajiny, najviac však pre Českú republiku a Poľsko.³⁵ Z tohto výskumu môžeme usúdiť, že už pár rokov pred vstupom do EÚ bolo reálne očakávať po rozšírení prílív pracovnej sily z týchto krajín, aj keď čísla nie sú príliš vysoké.

---

³⁵ Tento výskum bol však vykonávaný v roku 1998, preto nebolo možné predpokladať reštrikčné opatrenia zo strany Nemecka a Rakúska.

4 Priebeh voľného pohybu pracovnej sily po roku 2004

Rok 2004 znamenal pre Európsku úniu obrovský míľnik, keďže sa rozrástla o desiatich nových členov. Vďaka odlišným postojom starších členských krajín v otázke sprístupnenia ich pracovných trhov využila väčšina krajín prechodné opatrenia obmedzujúce voľný pohyb osôb z nových členských krajín. Okrem iného to pre Európu znamenalo prevrat historických migračných vzorov a to najmä vďaka Veľkej Británii a Írskej republike.

V týchto dvoch krajinách sa vyskytol veľký príliv pracovníkov po rozšírení. Postoj týchto krajín spôsobil presmerovanie pracovných tokov práve na tie krajiny EÚ-15, ktoré otvorili svoje trhy práce ihneď po rozšírení a tým sa stali ich pracovné trhy pre zahraničných pracovníkov ľahšie dostupné. K čomu súčasne prispievajú aj ich priaznivé podmienky z hľadiska dopytu na trhu práce. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Ako príklad môže slúžiť najväčšia krajina z krajín EÚ-8 Poľsko, kde sa smer pracovnej mobility po rozšírení zásadne zmenil.

V období 1999-2003 bolo Nemecko hlavnou cieľovou krajinou pre pracovnú migráciu z Poľska. Takmer každý tretí poľský migrant si vybral túto krajinu, zatiaľ čo podiel Spojeného kráľovstva bol nižší ako 10%. V období po rozšírení EÚ v rokoch 2004-2006 podiel Nemecka klesol na 18,9 % zatiaľ čo u Veľkej Británie vzrástol na 31,4 % a Veľká Británia sa stala pre poľských pracovníkov hlavnou cieľovou krajinou. (Galgóczi a spol., 2011)

Celkovo poľskí pracovníci tvorili najväčšiu časť zo všetkých pracovníkov z EÚ desiatky. V skutočnosti, podiel z troch krajín, ktoré nevyužili možnosť zavedenia obmedzenia vyťahujúce sa na ich trh práce po rozšírení vzrástol z 12,1 percenta na 42,4 percent poľských migrantov. (Fihel a Okolski, 2009)

4.1 Nemecko a Rakúsko

Obidve tieto krajiny sa rozhodli využiť prechodné obdobia na ustráženie svojho pracovného trhu voči krajinám EÚ-8 vstupujúcim do Európskej únie v roku 2004. Tieto prechodné opatrenia majú podobu 2+3+2, to znamená, že daná krajina ich môže zrušiť po vypršaní týchto rokov v uvedenom poradí. No jedine Nemecko s Rakúskom sa rozhodli ich uplatňovať najdlhšie možné sedemročné obdobie. Na tieto reštriktívne opatrenia použili rôzne argumenty, no často používali na komparáciu ich ekonomickej situácie krajiny, ktoré sprístupnili svoj trh práce už v roku 2004 a to konkrétne Veľkú Britániu a Írsko.

Čo sa týka odmietavého postoja Nemecka, jeho argumenty na využitie prechodných období až po dobu 7 rokov spočívajú v ich hlavnom politickom probléme, ktorým je vysoká miera nezamestnanosti. Nemeckí politici argumentujú, že vysoká nezamestnanosť robí z Nemecka odlišný prípad od Veľkej Británie alebo Írska, ktoré zažívajú hospodárny aj politicky priaznivejšiu situáciu. Väčšina ne-

meckých politikov používajú prechodné obmedzenia ako nástroj, ktorý má zabrániť ďalšiemu možnému sociálnemu napätiu. (Világy a kol., 2008)

Tento argument potvrdzuje aj tabuľka číslo 3, ktorá zobrazuje mieru nezamestnanosti v spomínaných krajinách v roku pristúpenia (2004) a potom v rokoch, kedy končili jednotlivé fázy prechodných pracovných obmedzení (čiže 2006, 2009 a 2011). V roku 2004 bola miera nezamestnanosti v Nemecku naozaj niekoľkokrát vyššia ako v Írsku, či Veľkej Británii. Ako možno v tabuľke vidieť, v roku 2011, kedy vypršalo najdlhšie možné reštrikčné opatrenie na obmedzovanie voľného pohybu v Nemecku, sa miery nezamestnanosti v Nemecku a V. Británii skoro rovnali, kým Írsko bolo ovplyvnené svetovou finančnou krízou.

Argumenty rakúskych politikov sa zase odvíjajú od faktu, že Rakúsko vydalo od 2004 do 2008 viac ako 100-tisíc dočasných pracovných povolení, čo napriek prechodnému obmedzeniu považujú za vysoký počet pracovníkov z EÚ-8, preto ani v roku 2009 (po piatich rokoch) nemali v úmysle liberalizovať svoje pracovné trhy v prospech občanov z EÚ krajín. (Billý, Csé Falvayová, 2013)

Rakúsko malo v roku 2007 druhý najväčší podiel zamestnancov z krajín EÚ-8, hneď po Írsku. Zachovanie týchto obmedzení až po dobu 7 rokov argumentujú piatimi hlavnými dôvodmi, pričom používajú komparáciu s krajinami, ktoré sa rozhodli pre liberalizáciu ich pracovných trhov.

Ako uvádza Billý, Csé Falvayová (2013) a Világy a kol., (2008) hlavné dôvody prečo rakúska vláda stále odmieta zrušenie prechodných období na voľný pohyb osôb sú:

- Hospodárska situácia Rakúska sa líši od Británie, kde je vyšší hospodársky rast a aj dopyt po pracovnej sile
- Rakúsky trh práce považuje vláda za veľmi labilný hlavne kvôli zvyšujúcej sa nezamestnanosti a faktu, že u prisťahovalcov je miera nezamestnanosti takmer dvojnásobne väčšia ako u domácich občanov
- Na rozdiel od Írska, Rakúsko je tradične prisťahovalecká krajina
- Rakúski politici vidia ako kľúčový problém v geografickej polohe a to konkrétne s hraničením až 4 nových členských štátov³⁶
- Kúpna sila 1 eura je odlišná v Rakúsku a napr. na Slovensku
- Rakúsko očakáva prisťahovaleckú vlnu z tretích krajín³⁷

Na druhej strane, názor na pokračovanie v reštrikcii pracovného trhu nebol v Rakúsku jednotný. Objavili sa aj zástancovia zrušenia týchto obmedzení. Rakúska federálna komora priemyslu poukázala na chronický nedostatok kvalifikovaných rakúskych pracovníkov a vyzvala federálnu vládu, aby zjednodušila opatrenia, kto-

---

³⁶ Slovinsko, Maďarsko, Slovenská a Česká republika

³⁷ V Rakúsku totiž legalizovali pobyt veľkému počtu migrantov, najmä z Balkánu, ktorí si môžu uplatniť právo na zlúčenie rodín. Z tohto dôvodu Rakúsko očakáva príchod minimálne ich rodinných príslušníkov.

ré umožňujú pracovníkom z EÚ-8 zamestnať sa. K zástancom čiastočného či úplného obmedzenia reštrikcii pracovného trhu patrili aj rôzne zamestnávateľské zväzy ako napríklad Rakúsky spolok hotelov, ktorého predstavitelia navrhli zrušiť tieto obmedzenia najneskôr v roku 2009.³⁸ (Világy a kol., 2008)

Kvôli protichodným hlasom zamestnávateľov a odborov sa nakoniec rakúska vláda priklonila začiatkom roku 2008 ku kompromisnému riešeniu. Rozhodla sa pre postupné otváranie pracovného trhu vo vybraných sektoroch, väčšinou pre vysoko kvalifikované profesie, akými napríklad sú opatrovatel'ky, vedci, manažéri a v niektorých priemyselných profesiách (sústružníci, frézari, zvárači a pod.). (Világy a kol., 2008)

Podobne ako v ostatných krajinách EÚ-15, aj v Nemecku a Rakúsku boli vypracované predpovede prognózujúce možné migračné vlny a ich dopady pre pracovný trh a ekonomiku po skončení 7 ročných prechodných obmedzení. Európska komisia očakávala príchod 100 tisíc pracovníkov ročne počas 4 rokov od otvorenia. Podľa EK mal byť príchod pracovníkov z krajín EÚ-8 prospešný najmä pre zaplnenie voľných pracovných miest v krajine a zároveň mal prispieť k rastu HDP o 0,3 %. (Billý, Csé Falvayová, 2013)

Pracovníci na nemeckom a rakúskom trhu práce aj napriek obmedzeniam

Obmedzenia uplatňovalo Nemecko v zásade na všetkých pracovníkov, okrem študentov, osoby samostatne zárobkovo činné a sezónnych pracovníkov na krátkodobé zmluvy, ktorí boli z reštrikcií vylúčení. (Elsner, Zimmermann, 2013)

V hraničných oblastiach Nemecka a Rakúska s krajinami EÚ-8, kde cezhraničné dochádzanie hrá dôležitú úlohu, v snahe iniciatívnej regionálnej spolupráce³⁹ boli zavedené mechanizmy na podporu výmeny informácií a v snahe poskytnúť podporu regionálnej integrácie. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Aj napriek prechodným opatreniam prichádzajúci pracovníci spôsobili tlak na mzdy smerom dole. Spolu s niektorými ďalšími faktormi, prílivu občanov a rozdielnymi politickými záujmami s ohľadom ich možných dopadov, prispeli k značným politickým a inštitucionálnym zmenám.⁴⁰ (Galgóczi, Leschke, 2012)

Obrázok č. 2 zobrazuje základné demografické charakteristiky jednotlivých vln prisťahovalcov z EÚ-8 do Nemecka vo veku 18 až 64 rokov v obdobiach 2002/04, 2005/07 a 2008/09. Prisťahovalci po roku 2000 boli v priemere mladší ako Nemci a až 60% z nich tvorili ženy. Migranti boli v porovnaní s nemeckým obyvateľstvom tiež oveľa vzdelanejší, mali väčší podiel medzi pracovníkmi so

---

³⁸ V roku 2009 končila druhá fáza (2+3) a krajiny mali možnosť prehodnotiť pokračovanie či zrušenie prechodných období obmedzujúcich voľný pohyb osôb

³⁹ najmä Medziregionálna odborová rada

⁴⁰ Najmä Nemecké odborové hnutie zmenilo svoj postoj a teraz aktívne bojuje za uzákonenie minimálnej mzdy. Ďalej bol použitý zákon pre vyslaných pracovníkov (na základe smernice EÚ) na posilnenie využívania právneho rozšírenia kolektívneho vyjednávania na celé odvetvie. (Galgóczi, Leschke, 2012)

stredoškolským vzdelaním alebo vzdelaním tretej úrovne. V priebehu doby sa ale priemerné vzdelanie nových prisťahovalcov zmenilo. Po rozšírení EÚ v roku 2007 sa úroveň vzdelania znížila. Opäť vzrástla počas krízy, kedy do Nemecka prúdilo relatívne viac migrantov so vzdelaním tretieho stupňa. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Rozšírenie EÚ zmenilo aj štruktúru zamestnanosti migrantov. Vzhľadom k tomu, že samostatne zárobkovo činné osoby sa mohli voľne pohybovať do Nemecka v roku 2004, nie je prekvapením, že samostatná zárobková činnosť medzi prisťahovalcami dramaticky vzrástla po roku 2004. Zmena v sektorovom rozdelení prisťahovalcov je znázornená na obrázku č.2. Pred rokom 2004, boli prisťahovalci nadmerne zastúpení medzi nepracujúcimi osobami.⁴¹ Relatívny podiel nepracujúcich prisťahovalcov sa do roku 2009 znížil na 3 %. Celé obdobie boli pracovníci z EÚ-8 nedostatočne zastúpení v sektore služieb. V priebehu času možno sledovať zvyšovanie záujmu o pracovné pozície s manuálnou činnosťou, po ktorých je v Nemecku väčší dopyt zo strany prisťahovalcov ako domorodých pracovníkov. Podiel pracovníkov v administratíve, či kanceláriách je približne konštantne rozložený medzi pracovníkmi z EÚ-8 a Nemecka. (Elsner, Zimmermann, 2013)

V Nemecku sú migrujúci pracovníci však zastúpení v oblasti nízkych miezd, čo sa javí ako podstatná mzdová medzera pre pracovníkov z krajín EÚ-8. (Eldring a Schulten, 2012)

Mzdové rozdiely sa ale v priebehu času zužovali. V období rokov 2001-2003 zarobili pracovníci z EÚ-8 zhruba 60 % z priemerného nemeckej mzdy, zatiaľ čo v rokoch 2008-2012 to bolo už 75 %. Jedným z možných vysvetlení pre príjmovú priepasť medzi prisťahovalcami a Nemcami je rozdiel v ich pracovných skúsenostiach s čím súvisí aj fakt, že títo pracovníci v priemere mladší. Ďalšie vysvetlenie môže byť v rozložení pracovníkov do sektorov, v ktorých bývajú najčastejšie zamestnaní. Prisťahovalci sa môžu zokupovať v horšie platených zamestnaniach, a to najmä v prípade, že nemajú schopnosti alebo prístup k lepšiemu umiestneniu.⁴² (Elsner, Zimmermann, 2013)

Dve ďalšie vysvetlenia ukazujú na rozpor medzi vzdelaním a zárobkovým ohodnotením. Prisťahovaleckí pracovníci môžu spočiatku prijať prácu, ktorá nie je dostatočne ohodnotená vzhľadom na ich vyššiu kvalifikáciu a na lepšie platené pozície prechádzajú až v neskoršej fáze. (Chiswick, Miller, 2010; Kahanec, Zimmermann, 2009; Piracha, Vadean, 2013)

Ďalšie vysvetlenie je nedokonalá porovnateľnosť vzdelávacích stupňov. Vysokoškolské vzdelanie zo svojej domovskej krajiny, nemusí mať rovnakú hodnotu medzi nemeckými zamestnávateľmi ako titul získaný na nemeckej univerzite. (Elsner, Zimmermann, 2013)

---

⁴¹ Čo zahŕňa napr. študentov ale aj ďalších ľudí, ktorí nie sú súčasťou pracovnej sily

⁴² Napríklad musia mať prístup k rôznym špecifickým sieťam, ktoré poskytujú informácie o lepších pracovných príležitostiach

Rakúsko uplatňuje pri vstupe na pracovný trh federálny kvótny systém a vyžadoval počas uplatňovaní obmedzení na voľný pohyb osôb pracovné povolenie.⁴³ (Világy a kol., 2008)

Pracovné povolenie sa musia riadiť podľa pravidiel kvót: celkový počet pracovných povolení je limitovaný⁴⁴ do tej miery, že počet zamestnaných a nezamestnaných cudzincov nemôže byť vyšší ako 8 % z celkovej závislej ponuky práce (v roku 2010 to bolo 291 000).⁴⁵ Navyše pracovníci z EÚ-8 museli absolvovať „test pracovného trhu“, podľa ktorého sa zisťuje, či na danú pozíciu o ktorú sa pracovník z EÚ-8 uchádza, neexistoval žiadateľ z EÚ-15, ktorý bol považovaný za „vhodnejšieho“. (Világy a kol., 2008)

Rakúsko spolu s Nemeckom patrili dokonca medzi krajiny, ktoré uvalili reštrikcie aj na poskytovanie služieb vo vybraných sektoroch. Boli to vlastne reštrikcie proti samostatne zárobkovo činným osobám. Čo sa týka záujemcov o prácu v Rakúsku, najpočetnejšou skupinou sú Poliaci a Slováci.⁴⁶ Zároveň však platí, že zamestnanosť pracovníkov z krajín EÚ-8 je v Rakúsku veľmi vysoká a žiadosti z nových členských krajín tvoria približne jednu štvrtinu zo všetkých rakúskych žiadostí. (Világy a kol., 2008)

V Rakúsku v roku 2010 bolo registrovaných vyplatených až 451 300 zahraničných pracovníkov u orgánov sociálneho zabezpečenia. To činilo až 13,4 % z celkovej zamestnanosti v Rakúsku. Ako je zobrazené na grafe na obrázku číslo 3, väčšinu migrujúcich pracovníkov tvorili občania z krajín mimo Únie. Počet občanov zo nových členských krajín EÚ-8 bol 89 500, čo predstavovalo asi 20% zo všetkých zahraničných pracovníkov. Je to pomerne malý podiel, ktorý je spôsobený najmä reštrikciami na rakúskom trhu práce pre občanov z EÚ-8 krajín. Spolu s pracovníkmi z EÚ-15 tvorili 42,3 %. (Biffl, 2011)

Tento trend je ukázaný aj v počte povolení na zamestnanie. V roku 2010 o pracovné povolenie požiadalo až 242 600 osôb, z ktorých 25 % boli občania nových členských štátov EÚ. (Biffl a kol., 2010)

Títo pracovníci už od roku 2011 nepotrebujú pracovné povolenie, preto sa očakáva pokles takýchto žiadostí. (Berger a kol., 2011).

Zmeny na nemeckom a rakúskom pracovnom trhu po vypršaní reštrikčných opatrení na voľný pohyb a vplyv ekonomickej krízy

Nemecko bolo osobitný prípad medzi starými členskými štátmi EÚ, minimálne z dvoch dôvodov, ktoré ovplyvnili nemecký trh práce. Po prvé, krajina obmedzovala

---

⁴³ Takýto postup pri zamestnávaní cudzincov vychádza z rakúskej legislatívy (*Ausländerbeschäftigungsgesetz*)

⁴⁴ Podľa Federálnej štátnej kvóty - (*Federal State quotas*)

⁴⁵ V niektorých špeciálnych prípadoch môže byť pracovné povolenie udelené guvernárom a táto kvóta môže stúpnuť až do výšky 9 % pracovnej ponuky. (Világy a kol., 2008)

⁴⁶ V roku 2005 požiadalo o pracovné povolenia až 3668 Slovákov, z celkového počtu 15 711 žiadateľov z krajín EÚ-8.

prístup na svoj trh práce pre pracovníkov z nových členských štátoch do roku 2011 a za druhé, nemecký trh práce prestál Veľkej recesie bez zvýšenia nezamestnanosti. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Pre Nemecko znamenal vznik krízy v eurozóne výrazné oživenie ich prístahovateľstva. V roku 2008 bolo čisté migračné saldo Nemecka výrazne negatívne (-55 700). Ale v roku 2013 Nemecko oznámilo najväčší prebytok (437 300) od roku 1993, kedy krajina ešte ťažila z pádu železnej opony.⁴⁷ (Bräuninger, 2014)

V máji 2011 a v januári 2014 muselo Nemecko otvoriť svoj pracovný trh pre prístahovalcov z krajín EÚ-8 a EÚ-2 (v tomto poradí) a preto môžeme tvrdiť, že až od tej doby sa Nemecko plne zúčastňovalo presmerovania migračných tokov v EÚ a eurozóne. (Bräuninger, 2014)

V roku 2013 takmer tri štvrtiny prístahovateľstva do Nemecka plynula práve z týchto regiónov⁴⁸:

- EÚ-8 (26,8 %)
- EÚ-2 (16,5 %)
- GIIPS⁴⁹ (19,5 %)

Čistá migrácia z každého z týchto troch oblastí sa enormne zvýšila v tomto desaťročí.⁵⁰ Celkovo sa v Nemecku počet pracovníkov z EÚ-8, EÚ-2 a GIIPS zvýšil o 25%, 30% a 6,4% ročne v posledných 4 rokoch od marca 2010 do marca 2014. V priebehu rovnakého obdobia sa podiel zamestnancov zo všetkých troch spomínaných regiónov zvýšil o 1,3 percentuálneho bodu na 3,3 % zo všetkých zamestnancov. Imigrácia prispela asi o jednu pätinu na zvýšení celkového počtu zamestnancov v tomto období. (Bräuninger, 2014)

Naopak, veľká recesia nemala skoro žiadny vplyv na príliv, ale veľký vplyv na odliv a to najmä poľských prístahovalcov.⁵¹ (Elsner, Zimmermann, 2013)

Tento fakt potvrdzuje aj obrázok č. 4 znázorňuje počet prístahovalcov z krajín EÚ-8 do vybraných primajúcich krajín v období od roku 2005 do 2011 vyjadrených v tisícoch.

Nemecko ako tradičná cieľová krajina pre občanov zo strednej a východnej Európy, aj keď po rozšírení nezaznamenala obrovský nárast prívržencov z EÚ-8, stále vykazuje trvalý, ale mierny rast bez viditeľného dopadu krízy. S ohľadom na

---

⁴⁷ Železná opona bol termín používaný najmä na západe počas studenej vojny. Vyjadroval imagi-nárnu hranicu, ktorá rozdelila Európu a celý svet na dva póly.

⁴⁸ Aj napriek obmedzeniam na nemeckom trhu práce, sa imigrácia z EÚ-8 a EÚ-2 krajín významne zvýšila už po kolách rozšírení v rokoch 2004 a 2007. (Elsner, Zimmermann, 2013)

⁴⁹ Za krajiny pod skratkou GIIPS alebo PIIGS sa označujú: Grécko, Taliansko, Írsko, Portugalsko a Španielsko

⁵⁰ Medzi najpočetnejšie skupiny obyvateľov zo štátov GIIPS sú prístahovalci z Talianska a Španielska. Väčšina východných prístahovalcov (EÚ-8 a EÚ-2) sú Poliáci, Rumuni a Maďari

⁵¹ Kým v roku 2006 príliv z Poľska prekročil odliv o 50 000, v roku 2008 boli tieto dve veličiny vyrovnané. (Elsner, Zimmermann, 2013)

skutočnosť, že nedávny vývoj na trhu práce v Nemecku bol na rozdiel od väčšiny ostatných krajinách EÚ-15 pozitívny, ešte výraznejší pozitívnejší trend sa dá očakávať v nasledujúcich rokoch. (Leschke a Watt 2010)

Obrázok č.5 ukazuje vývoj HDP a miery nezamestnanosti v Nemecku počas rozšírenia EÚ, aj počas celosvetovej ekonomickej krízy. Kríza značne ovplyvnila tieto ukazovatele hlavne po roku 2008. Ako ukazuje obrázok č. 5, HDP na jedného obyvateľa sa znížil o 5 % v období 2008 – 2009. Po roku 2009 sa opäť zvýšil a to konkrétne o 8%. Miera nezamestnanosti zostala počas celého obdobia stabilná, mala dokonca klesajúci charakter.

Priaznivé podmienky na trhu práce počas krízy spravili z Nemecka viac atraktívnu destináciu v porovnaní s inými európskymi krajinami, ktoré boli finančnou krízou zasiahnuté ťažšie. (Rinne a Zimmermann, 2012)

Najmä postavenie migrantov na trhu práce sa zlepšila pomocou reformných politík, ktoré sa začali už v roku 2000. Tieto fakty podkladá obrázok č.10, ktorý zobrazuje príliv do Nemecka. Tieto dáta, ktoré sú z Centrálného registra cudzincov (Ausländerzentralregister) sa vzťahujú sa na všetkých cudzích štátnych príslušníkov tohto registra v Nemecku v danom roku.⁵²(Elsner, Zimmermann, 2013)

Ako ukazuje obrázok č.6, najväčší podiel imigrantov pochádza z Poľska, aj keď počet prisťahovalcov z Rumunska a Bulharska od roku 2007 značne vzrástol, zatiaľ čo príjmy z iných krajín EÚ-8 zostali rovnaké.⁵³ Obrázok č.6 ďalej ukazuje, že obmedzenie na trhu práce v celkovom dôsledku nezabránilo imigráciu z nových členských štátov do Nemecka. Na hornom grafe možno vidieť aj jasný štrukturálny zlom v roku 2004 na príjem obyvateľov z Poľska, spôsobený taktiež pristúpením do EÚ. Prílev obyvateľov z týchto krajín boli viac či menej konštantný až do ďalšieho EÚ rozšírenia⁵⁴ a po ňom sa prudko zvýšil.

Z prítokov je menej jasné, ako hospodárska kríza ovplyvnila migráciu do Nemecka. Na jednej strane, množstvo poľských prisťahovalcov kleslo, zatiaľ čo sa počet Rumunov a Bulharov v rovnakom čase zvýšil. Obyvatelia z EÚ-2 sa na rozdiel od Poliakov nesmeli po rozšírení voľne pohybovať do Veľkej Británie. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Pri hodnotení dopadov ekonomickej krízy môžeme skonštatovať, že mala len malý vplyv na príliv, ale odliv sa zo všetkých krajín zvýšil. Zvýšenie odlivu bolo obzvlášť drastické pre poľských prisťahovalcov: Čisté toky z Poľska sa znížil z viac ako 50 000 v roku 2006 na nulu v roku 2008 a 2009. Po roku 2009 prišiel opäť rast, ktorý sa dá vysvetliť priaznivými podmienkami na nemeckom trhu práce a uplynutím prechodných opatrení, ktoré prestali platiť v roku 2011. (Elsner, Zimmermann, 2013)

---

⁵² Ako imigračné a emigračné toky odrážajú dolnú hranicu, pretože register nemôže zachytiť sezónnych pracovníkov prichádzajúcich do Nemecka na príliš krátku dobu. Tak isto sa na spodnej hranici nachádza aj údaj o počte emigrantov, keďže ľudia sa nie vždy odhlasujú, aj napriek tomu, že je to zo zákona povinné.

⁵³ Tento zlom možno vysvetliť tým, že v roku 2007 Bulharsko spolu s Rumunskom vstúpili do EÚ.

⁵⁴ (2007; EÚ-2)

Na to, či zvýšenie prívahu obyvateľov do Nemecka nastalo v dôsledku otvorenia nemeckého pracovného trhu alebo v dôsledku krízy, je užitočné porovnanie čistých tokov z nových členských štátov s čistými tokmi z iných krajín EÚ, ktoré boli ťažko zasiahnuté krízou, a to najmä v južnej Európe.

Pracovníkom z týchto krajín bolo umožnené voľne sa pohybovať do Nemecka už pred rokom 2004, takže nárast prílivu z týchto krajín sa pripisuje hlavne ekonomickej kríze. Práve týchto päť krajín, ktoré sú často označované ako PIIGS, hospodárska kríza zasiahla najviac. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Prívah obyvateľov z PIIGS klesá až do roku 2006 a od tej doby neustále rastie. Na rozdiel od toho, čisté toky, boli negatívne až do roku 2009 a ukazujú prudký nárast v rokoch 2010 a 2011. Nárast migrácie z krajín, ktoré boli zasiahnuté krízou možno argumentovať tým, že stabilný nemecký trh práce je skutočne faktorom, ktorý priťahuje migračných pracovníkov. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Predovšetkým v dôsledku prudkého zvýšenia imigrácie od svojich partnerov v EÚ, je Nemecko momentálne druhou najväčšou imigračnou krajinou v priemyselnom svete vo svetovom merítku, zaostáva iba za Spojenými štátmi americkými. (Bräuninger, 2014)

V Nemecku voľný pohyb pracovnej sily pomohol znížiť úzke miesta na trhu práce pre kvalifikovanú pracovnú silu. Až 23% pracovníkov prichádzajúcich do Nemecka v poslednom desaťročí pracovali v roku 2011 ako špecialisti alebo manažéri⁵⁵. Dôležitosť znalostí a zručností, ktoré prisťahovalctvo prináša možno demonštrovať na príklade profesie, ktorá má zásadný vplyv na nemecký priemysel. Práve touto je zamestnanie v oblasti strojárenského priemyslu.⁵⁶ (Bräuninger, 2014)

Ak by sme na chvíľu predpokladali, že by Nemecko v roku 2004 nezvolilo reštrikčné opatrenia a na ich trh práce by prúdili mladší a vzdelanejší pracovníci, malo by to nejaké dôsledky na nemecký trh práce?

Podľa ekonomickej teórie obmedzovanie mobility vedie k stratám dobrých životných podmienok pre prijímajúce krajiny a preto by mal byť zanedbateľný. Inými slovami, teória naznačuje, že Nemecko by sa malo lepšie s otvorenými hranicami, ktoré by spôsobili príjem viacerých obyvateľov. Ale zatiaľ čo priemerný človek z imigrácie ziskava, môžu byť víťazi a porazení. Prílev lepšie vzdelaných pracovníkov sa môže spôsobiť zvýšenie konkurenciu medzi vysoko kvalifikovanými pracovníkmi. (Elsner, Zimmermann, 2013)

V závislosti od tuhosti pracovného trhu vedie táto situáciu buď k zníženiu miezd alebo k nižšej zamestnanosti vysokokvalifikovaných domorodých pracovníkov a má opačný efekt pre nízko kvalifikovaných pracovníkov. Rozsah v akom prisťahovalctvo ovplyvňuje mzdy a zamestnanosť závisí na stupni nahraditeľnosti medzi migrantmi a domorodcami. Čím viac sú prisťahovalci a domorodci zastupiteľní, tým silnejší je účinok. (Elsner, Zimmermann, 2013)

---

⁵⁵ Problém ale nastáva pri uznávaní odborných kvalifikácií. V Nemecku má takýto problém až 36 % z prichádzajúcich pracovníkov z krajín EÚ-8. (Baas, Brücker, 2011)

⁵⁶ Každý siedmy nemecký strojár je prisťahovalec.

Nedávne štúdie (D'Amuri et al. 2010; Brücker, Jahn, 2011) ukázali, že Nemci a prisťahovalci s rovnakým vzdelaním a pracovné skúsenosti sú naozaj nedokonalé substitúty. Preto by prisťahovalectvo malo mať len mierny vplyv na mzdy a zamestnanosť domorodcov.

Na základe týchto argumentov a vzhľadom k mnohým mladým a vzdelaným pracovníkom, ktorí prišli do Veľkej Británie a nie do Nemecka, došli Elsner a Zimmermann (2013) k záveru, že Nemecko minulo šancu tým, že neotvorilo v roku 2004 svoje hranice. Strach nemeckej vlády, že tisíce pracovníkov s nízkou kvalifikáciou z nových členských štátoch by zaplavili ich trh práce, sa ukázal ako bezpredmetný, pretože tento argument sa stal nepravdivým. Namiesto toho, pracovníci z EÚ-8 boli vlastne vzdelanejší než priemerný nemecký rodák.

V konečnom hľadisku v Nemecku náklady na obmedzenie ich pracovného trhu zďaleka prekročili premárnené výhody.

Rakúsko je jednou z mála krajín⁵⁷, v ktorých sa spolu s krízou zvýšil ich čistý prínos z prisťahovalcov. Tento trochu prekvapivý jav súvisí s „dodatčným pracovným efektom“, ktorý znamená, že na trh práce vstupujú aj ostatní členovia rodiny, aby kompenzovali skutočné alebo potenciálne straty príjmu hlavného žiteľa v čase krízy. Práve v Rakúsku je tento efekt najviac viditeľný, keďže s nástupom krízy sa zvýšila zamestnanosť u žien pochádzajúcich z EÚ-8 krajín. Okrem toho môže byť tento efekt podporený aj tým, že prisťahovalci nemajú vždy plný prístup k systému sociálnej ochrany, napríklad kvôli ich cudzej štátnej príslušnosti, alebo preto, že zatiaľ keďže doňho neprispeli dostatočne. V priemere využívajú systém sociálneho zabezpečenia oveľa viac domáci obyvatelia. (OECD, 2014)

V roku 2012 sa celkový prílev cudzincov do Rakúska zvýšil na 125 600 osôb, čo predstavuje nárast oproti predchádzajúcemu roku o 13%.⁵⁸ Zvýšený príliv cudzincov bol spôsobený kombináciou možnosti voľného pohybu spolu s relatívne priaznivými ekonomickými podmienkami na rakúskom trhu práce. Rast HDP o 2,7%, ktorý bol v roku 2011 sa v dôsledku recesie v eurozóne v roku 2012 spomalil až na 0,9%. Avšak, hospodársky rast zostal vysoko nad priemerom v porovnaní so štátmi eurozóny, ktoré dosahovali priemerne 0,6% HDP.⁵⁹ (OECD, 2014)

Viac ako polovica (63%) z prichádzajúcich občanov pochádzalo z krajín EÚ a EHP, pričom prítoky z južnej Európy a štátov EÚ-8 rástli na význame. (OECD, 2014)

V roku 2013 mala čistá migrácia stúpajúcu tendenciu, keďže dosiahla 60 700 obyvateľov. Imigračné toky z krajín EÚ a EHP tvorili 64% zo všetkých prisťahovalcov. (OECD, 2014)

---

⁵⁷ Ďalej je to Nórsko, Maďarsko a Švédsko

⁵⁸ Úbytok osôb sa zvýšil tiež, dosiahol 2,2%. Čisté migračné saldo bolo 51 200 osôb, čo bolo viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

⁵⁹ V Rakúsku bol tento relatívne vysoký rast HPD spôsobený predovšetkým vďaka rastu vývozu a investícií do verejnej infraštruktúry a bývania.

Obrázok číslo 7 zobrazuje počet schválených pracovných povolení pre sezónnych pracovníkov v Rakúsku v rokoch 2002-2013. Ako možno vidieť, najpočetnejší pracovníci pochádzali z Poľska, Maďarska, Česka a Slovenskej republiky. Od mája 2011 títo pracovníci z EÚ-8 už viac nepotrebovali pracovné povolenia, preto je na grafe vidieť viditeľný zostup schválených povolení.

Nemecko a Rakúsko - zhrnutie

Nemecko bolo hlavným cieľom prisťahovalcov z nových členských štátov pred rozšírením EÚ v roku 2004. No po roku 2004 sa stalo menej prítiahľivým, čo bolo spôsobené rozhodnutím nemeckej vlády využiť dočasné obmedzenia na trhu práce pre pracovníkov z nových členských štátov EÚ-8. Napriek tomu sa krajina stala atraktívnejšou pre prisťahovalcov v neskorších rokoch, keď nemecký trh práce prestál recesie bez zvýšenia nezamestnanosti. Z analýzy môžeme zhrnúť nasledujúce závery.

- Po prvé, prechodné opatrenie a ekonomická kríza ovplyvnila prívaly ale hlavne odchody pracovníkov. Príval z nových členských štátov sa spočiatku po roku 2004 zvýšil aj napriek obmedzeniam na trhu práce. Do roku 2007 sa znížil, no s nástupom recesie opäť narástol.
- Odliv z Nemecka reagoval presne opačným smerom. Ten je v rovnováhe s prílivom v rokoch 2006 a 2007 a počas recesie prudko poklesol.
- Po druhé, dáta nasvedčuje tomu, že nedávny príliv z nových členských štátov je poháňaný predovšetkým recesiou a v menšej miere fakt uplynutia prechodných ustanovení. To je zrejmé z porovnania s prílivom z južnej Európy, ktoré ukazujú rovnaký vzor ako prítoky z nových členských štátov. Pracovníci z južnej Európy sa mohli voľne pohybovať do Nemecka počas celého tohto obdobia, nárast imigrácie z tejto oblasti teda možno pripísať na vrub krízy.
- Po tretie, prisťahovalci z nových členských štátov majú vyššie vzdelanie ako domorodí pracovníci, ale zarobia podstatne menej. V roku 2014 zarobil zahraničný pracovník v Nemecku približne 75% mzdy nemeckého pracovníka. Tieto výsledky boli potvrdené pri porovnaní oboch skupín v rámci rovnakého odvetvia a dosiahnutého rovnakého vzdelanie. V priebehu času sa vzdelanie prisťahovalcov ešte zvýšilo.

Rakúsko sa v roku 2004 tiež rozhodlo o využitie prechodných obmedzení na pracovných trhoch až do roku 2011, ktoré argumentovali hlavne geografickou polohou- hraničnej blízkosti s novo vstupujúcimi krajinami. Obávali sa enormného prílivu nízko vzdelaných pracovníkov. No kvôli nejednotnému názoru na tieto reštrikcie sa rakúska vláda po čase rozhodla k postupnej liberalizácii vo vybraných sektorech.

- Aj napriek tomu, ale Rakúsko stále uprednostňovalo pracovníkov z krajín EÚ-15 vďaka „testu pracovného trhu“. Aj napriek skutočnostiam, boli stále pracovníci z EÚ-8 braní ako nižšia vzdelanostná kategória.

- Najpočetnejšiu skupinu EÚ-8 pracovníkov tvorili Poliaci a Slováci. Až jedna štvrtina všetkých pracovných žiadostí pochádzala práve z týchto dvoch spomínaných štátov.
- Kríza neovplyvnila situáciu v Rakúsku až tak významne ako v niektorých iných európskych krajinách. Práve Rakúsko bola jednou z mála krajín, ktoré počas krízy získavali z migrácie pracovníkov a to hlavne vďaka „dodatočnému pracovnému efektu“. Ekonomické podmienky na rakúskom trhu práce preto ostávajú stále priaznivé – HDP je vysoko nad európskym priemerom.
- Takisto miera nezamestnanosti na rakúskom trhu práce sa dlhodobo drží pod priemerom EÚ krajín, v hodnote okolo 4 až 5% od rozšírenia až po súčasnosť, čo možno vidieť aj na obrázku číslo 9. Vďaka priaznivým ekonomickým podmienkam sa Rakúsko spolu s Nemeckom stávajú opäť najvýznamnejšími cieľovými krajinami pre migrujúcich pracovníkov.

4.2 Veľká Británia a Írsko

Veľká Británia a Írsko boli dve z troch starších členských krajín, ktoré liberalizovali svoje pracovné trhy hneď od rozšírenia v roku 2004 aj voči krajinám EÚ-8.⁶⁰ Britská vláda síce zaviedla povinnosť registrovať sa do jedného mesiaca na Ministerstve vnútra (Home Office),⁶¹ no prístup k práci a možnosť zamestnať sa nebola týmto obmedzená. (Világy a kol., 2008)

Po sprístupnení pracovného trhu plynuli prisťahovalcom aj ďalšie nezanedbateľné výhody, vďaka ktorým sa stala Veľká Británia prítiažlivou destináciou. Pracovníci pochádzajúci z krajín EHP⁶² majú po tomto sprístupnení súbor práv vrátane voľného prístupu na trh práce, verejných služieb a výhod, právo na zlúčenie rodiny a bezpečnosť pobytu. Práve neobmedzené právo práce je hlavnou hnacou silou migrácie. Tento fakt podporuje aj to, že väčšina týchto pracovníkov sami vyhľadávajú pracovné príležitosti (buď osobne, alebo prostredníctvom on-line komunikácie), zatiaľ čo aktívny nábor zamestnávateľ je iba vedľajším faktorom. (Carrera a kol., 2014)

Tieto práva sú síce prejavom nediskriminácie, ale črtá sa otázka, či je väčšie množstvo prisťahovalcov hrozbou spojenou so znížením prostriedkov k zachovaniu práv pre všetkých. Nie vždy to tak je a existuje mnoho príkladov kedy je nárast

---

⁶⁰ Tretia krajina, ktorá sa rozhodla o sprístupnenie svojho pracovného trhu pre novo prístupujúce krajiny už od začiatku, bolo Švédsko, no v tejto analýze nebude spomínané. Je to z toho dôvodu, že v tejto krajine nedošlo k ďalšiemu výraznému nárastu prichádzajúcich pracovníkov, čo možno argumentovať tým, že jazyk môže pôsobiť ako rozhodujúca bariéra (Galgóczi, Leschke, Watt, 2009)

⁶¹ Tato registrácia sa volá "Workers Registration Scheme" a stojí 90 libier

⁶² EHP- Európsky hospodársky priestor (European Economic Area - EEA) je integračné zoskupenie Európskej únie jej členských štátov a členských štátov Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO)

obyvateľov bez následkov pre prijímajúcu krajinu.⁶³ Problém však podľa Carrera a kol.(2014) môže nastať napríklad v otázke rovného prístupu k sociálnym dávkam, kde otvorenosť hraníc a neudržateľný nával prisťahovalcov môže spôsobiť väčší zásah do verejných financií, či situáciu kedy je nemožné udržať dovtedajšiu výšku vyplácaných dávok.

Ako uvádza Dustmann a Frattini (2013) ďalší problém môže nastať vo verejných statkoch, pri ktorých sa náklady zvyšujú s rastúcim počtom obyvateľov v krajine.⁶⁴

Írsko sa podobne ako V. Británia rozhodla k sprístupneniu svojich trhov práce pre príslušníkov z EÚ-8 krajín, čo sa hneď po rozšírení javilo z ekonomického hľadiska ako správne riešenie. V roku 2006 bola práve imigrácia hlavným zdrojom pracovných síl. Világy a kol., (2008) vo svojej analýze vyhlásili, že schopnosť írskeho pracovného trhu absorbovať také veľké množstvo nových pracovníkov svedčí o sile pracovného trhu a schopnosti migrantov zamestnať sa.

Navyše dáta z Centrálného štatistického úradu poukazujú na fakt, že väčšina pracovníkov z krajín EÚ-8 sa vracia do svojej domovskej krajiny po pomerne krátkej dobe.⁶⁵ Tento fakt je veľmi pozitívny z toho ohľadu, že pracovníci nie sú závislí na sociálnom systéme prijímajúcej krajiny po strate zamestnania a ich pracovná sila pomáha k zvýšeniu HDP, či zníženiu miery nezamestnanosti. Negatívne to ale pôsobilo v prípade Írska počas krízy, kedy sa väčšina migrujúcich pracovníkov, hlavne z Poľska, vrátila do domovskej krajiny a na írskom trhu práce zanechali voľné miesta, čo spôsobilo nárast miery nezamestnanosti a ďalšie negatívne ekonomické dopady.

Naplnenie očakávaní?

Odhad prílevu pracovnej sily ešte pred rozšírením, ako bolo vyššie uvedené, sa pohyboval od 5000 až do 13 000 prisťahovalcov z krajín EÚ-8 ročne.

V skutočnosti ale do roku 2011 podalo žiadosť o registráciu viac ako 700 000 obyvateľov z EÚ-8 a značný počet občanov sa zamestnal v práci bez nutnosti registrácie, čo naznačuje, že uvedený počet nemusí byť konečný. V ročnom vyjadrení je to približne 100 000 imigrujúcich pracovníkov. Preto môžeme skonštatovať, že realita sa začala vyvíjať úplne inak ako bolo predpovedané a očakávaný priebeh prílevu pracovníkov bol niekoľkonásobne prekročený.⁶⁶ (Galgóczi a spol.,2011)

---

⁶³ Ako uvádza Dustmann a Frattini (2013) ako príklad verejného statku, ktorého cena sa nemení v závislosti na úrovni prisťahovalectva, môže slúžiť národná obrana.

⁶⁴ Sú to napríklad náklady požiarnej služby, náklady spojené s odpadom alebo vody.

⁶⁵ Špeciálna zložka Prieskumu poľských pracovných síl (Polish Labour Force Survey pre rok 2008; Igllicka ,2010), naznačuje, že počet poľských migrantov vracajúcich sa do Poľska (z akejkoľvek krajiny), v rokoch 2004 a prvom štvrtroku 2008 sa pohybuje okolo 580 000.

⁶⁶ Rok 2005 láme rekordy v oblasti pracovnej imigrácie, akú kedy vo Veľkej Británii zaznamenali. Prekvapením nie je, že väčšina z pracovníkov pochádza práve z východnej Európy. (Galgóczi a spol.,2011)

Ako uvádza Bräuninger (2014) Británia zažila dve hlavné vlny imigrácie v posledných desiatich rokoch. Prvý nával občanov prišiel v období po rozšírení EÚ v roku 2004 a trval až do roku 2008. Obnovený rastúci trend začal znovu v roku 2010, spôsobený najmä krízou eura a rozšírením EÚ v roku 2011.

Počet občanov z krajín EÚ-8, ktorí vstúpili na trh práce vo Veľkej Británii vyletel v prvých rokoch po rozšírení EÚ v roku 2004. Ich počet sa zvýšil z 25 000 v roku 2003 na 337 000 v roku 2007. Potom prisťahovalectvo kleslo v roku 2009 a 2011, ale zvyšujúcu sa tendenciu nabralo opäť v roku 2013.⁶⁷ (Bräuninger, 2014)

Čo sa týka krátkodobej imigrácie, čísla naberajú ešte závratnejšie obrátky. Dáta uvádzajú, že približne 50 % prisťahovalcov, ktorí boli ešte vo Veľkej Británii po dobu jedného roka po príchode, sa v krajine nenachádzali o päť rokov neskôr. (Dustmann a Weiss, 2007)

Rok 2004 bol kľúčový, no v ďalšom priebehu sa počet krátkodobých prisťahovalcov – pracovníkov len stupňoval. V roku 2004 bolo vo Veľkej Británii 89 000 pracovníkov z EÚ-8. V roku 2006 ich počet stúpol na počet 348 000, z toho 221 000 obyvateľov pochádzalo práve z Poľska. Boli to práve poľskí občania, čo ovládali tento vývoj.⁶⁸ V skutočnosti v rokoch 2006 a 2007 bolo až 70 % zo všetkých nových účastníkov na trhu práce poľskej národnosti.⁶⁹ V posledných niekoľkých rokoch sa ale pracovná imigrácia z Poľska v absolútnych i relatívnych číslach rapídne znížila. (Bräuninger, 2014)

Najnovšie dáta ukazujú, že v období január- apríl 2014 prišlo z Poľska do Veľkej Británie len 18 000 osôb, alebo v relatívnych číslach 54 %, zo všetkých pracovníkov z krajín EÚ-8. Značný počet občanov vstupujúcich na trh práce vo Veľkej Británii nepochádza ale iba z krajín EÚ-8, ale najnovšie aj z krajín EÚ-2, čiže Bulharska a Rumunska, ktorí pristúpili do Európskej únie v roku 2007. V posledných siedmich rokoch sa počet pracovníkov z EÚ-2 pohybuje na čísle 33 000 v priemere za rok a to aj napriek obmedzeniam, ktoré pre týchto občanov platili až do 1. januára 2014.⁷⁰ (Bräuninger, 2014)

Počet migrujúcich, ktorý významným spôsobom prispieva k pracovnej sile vo Veľkej Británii, sa stále zvyšuje. Počas posledných 10 rokov sa celkový počet zamestnaných osôb nepochádzajúcich z Veľkej Británie zvýšil z 2,6 milióna (údaj z pred rozšírenia EÚ- rok 2003) na 4,4 milióna v 2. štvrtroku 2013. (Nash, 2013)

---

⁶⁷ Podobne na tom bola aj krátkodobá imigrácia, ktorá klesla v roku 2009 a zvýšila sa opäť až v roku 2012 takmer do tej istej podoby (2012: 123 000).

⁶⁸ Dôvod pendlerstva poľských pracovníkov môže byť ovplyvnený aj tým, že na európskom trhu sa od roku 1987 začali rozvíjať nízko nákladové letecké spoločnosti. Po rozšírení začali využívať tento spôsob dopravy hlavne pracovníci zamestnaní v cudzine. Postupne začali lietať aj z rôznych regiónov Poľska, takže cesta do Veľkej Británie za prácou a späť bola rýchla a lacná. Mnoho občanov z Poľska sa preto vracalo na víkend do svojej domovskej krajiny.

⁶⁹ Väčšina EÚ-8 prisťahovalcov vo Veľkej Británii pochádza z Poľska, nasleduje Slovensko (10 %) a Litva (9 %). Naopak, s najmenej obyvateľov pochádza zo Slovinska (okolo 1000 občanov)

⁷⁰ Od tej doby tieto čísla stúpili ešte viac (január až apríl 2014: 45 350 oproti 27 700 v roku 2012).

Okrem iného sa od roku 2003 do 2013 zdvojnásobil počet pracujúcich pochádzajúcich z Európy. Z počtu 762 000 narástol na 1 647 000.⁷¹ Prístupové EÚ-8 krajiny, spolu s Rumunskom a Bulharskom predstavovali až 87,0 % (770 340) z tohto zvýšenia.⁷² (Nash, 2013)

Na obrázku číslo 13 sú znázornené jednotlivé pomery zamestnanosti na celkovej zamestnanosti vo Veľkej Británii, rozdelené v sektoroch podľa vysielajúcej krajiny jednotlivých pracovníkov. Pracovníci pochádzajúci z EÚ⁷³ predstavovali 2,7 % zamestnanosti v roku 2003, ale o desať rokov neskôr v 2013 sa tento podiel viac ako zdvojnásobil na 5,5%.⁷⁴ Od rozšírenia v roku 2004 možno vidieť viditeľný rast pracovných síl pochádzajúcich z nových členských krajín. Kým sa ich podiel pred rozšírením pohyboval v nulových hodnotách (v roku 2003 to bolo 0,2 % z celkovej zamestnanosti), rok 2004 bol naozaj zlomový a až doteraz vykazuje stúpajúci charakter. Do roku 2013 vzrástol ich počet na 2,8 %.

Obrázok 13 teda potvrdzuje, že rozšírenie v roku 2004 a 2007 mal teda jednoznačne dopad na trh práce vo Veľkej Británii.

Situácia v Írsku bola veľmi podobná. Boli tu zaznamenané vysoké počty prichádzajúcich občanov z krajín EÚ-8 hneď po otvorení ich trhu práce. Sčítanie ľudu v 2006, ako uvádza Centrálny štatistický úrad Írska, uviedlo vyše 120 000 občanov EÚ - 8 krajín, ktorí tak tvorili 3 % z celkového počtu obyvateľov Írska (Central Statistics Office Ireland, 2007)

No podľa FÁS Quarterly Labour Market Commentary (2007) tvorilo po rozšírení EÚ viac než 13% zo všetkých pracovníkov tvorili cudzinci.

Fiškálne dopady

U nedávnych prisťahovalcov je menej pravdepodobné poberanie dávok a súčasné ubytovanie v oblasti sociálneho bývania, ako u domáceho obyvateľstva.⁷⁵ Okrem

---

⁷¹ Celkový počet zahraničných pracovníkov sa v Británii zvýšil z 1,9 milióna (7,3% údaj z roku 1997) na 4,5 milióna (14,7%- posledný štvrtrok 2013). V absolútnom vyjadrení bol zaznamenaný najväčší nárast v počte pracovníkov narodených mimo EÚ, ktorý sa zvýšil z 1,3 milióna na 2,7 milióna (až 115%). Ale v percentuálnom vyjadrení, došlo k najväčšiemu nárastu medzi pracovníkmi pochádzajúcimi z krajín EÚ, ktorých počet vzrástol z 638 000 na 1,7 miliónov (zvýšenie o 168%).(Carrera a kol.,2014)

⁷² Pre porovnanie: Zamestnanosť vo Veľkej Británii medzi pracovníkmi z EÚ-14 (EÚ-15 – Veľká Británia) vzrástol v rovnakom časovom období z 657 000 na 797 000 - čo predstavuje nárast o 21,3% .

⁷³ okrem domácej V. Británie a Chorvátska, ktoré v štatistike nie je zahrnuté

⁷⁴ Zároveň sa celkový podiel nedomorodých pracovníkov v Británii zvýšil v pomere na celkovej zamestnanosti z 9,2 % na 14,8 %.(Nash, 2013)

⁷⁵ Tento fakt potvrdzuje aj prieskum britských úradov, kde len nepatrná časť prisťahovalcov podáva žiadosť o sociálne podpory (kvôli nízkemu príjmu alebo nezamestnanosti). Napríklad v druhom kvartáli roka 2006 to bolo len 1 878 žiadostí z celkového počtu 487 000 imigrantov) (Világy a kol., 2008)

toho, nedávni prisťahovalci z EHP krajín ale aj mimo EHP mali pozitívny čistý príspevok do Veľkej Británie, daňového systému a to aj napriek tomu, že britský rozpočet bol väčšinou po roku 2000 schodkový. (Dustmann, Frattini, 2013)

V prípade, že hraničné náklady na poskytovanie pevných verejných statkov, pre prisťahovalcov sa blížia k nule, potom prisťahovalectvo, zdieľaním nákladov na poskytovanie verejných statkov medzi početnejšiu skupinu ľudí umožňuje podstatné implicitné úspory na domorodom obyvateľstve. Celkové účinky prisťahovalectva považujú Dustmann a Frattini (2013) z fiškálneho hľadiska za pozitívne. Najmä tí, ktorí prichádzajú po rozšírení EÚ a sú pôvodom z krajín EHP, majú kladný čistý fiškálny prínos pre Veľkú Britániu a to hlavne preto, že pomohli znížiť finančnú záťaž pre tamojších pracujúcich.⁷⁶

Aj keď jazykové a ďalšie faktory nepochybne zohrali svoju úlohu, nemožno poprieť skutočnosť, že Spojeného kráľovstva prežívalo desať rokov nepretržitého hospodárskeho rastu. Ale ako sa po čase ukázalo, tento trend masívneho návalu sa stal pre Veľkú Britániu neudržateľný. (Galgóczi a spol.,2011)

Dokonca aj po hospodárskej a finančnej kríze na trhu bola miera zamestnanosti u prisťahovalcov z EÚ-8 vyššia ako u domácej populácie. (Baas, Brücker, 2011)

Údaje zo sčítania ľudu v roku 2011 ukazujú, že u občanov žijúcich v Británii a pochádzajúcich z EÚ je menej pravdepodobné, že budú nezamestnaní alebo ekonomicky neaktívni v porovnaní s občanmi z Británie. Zamestnanosť cudzincov z EÚ dosiahla 63,3 %, ⁷⁷ na rozdiel od domácich 56,2 %.⁷⁸ (Nash, 2013)

Podobná situácia je aj v Írsku, aj tam prevažujú ekonomicky aktívni zahraniční pracovníci. V roku 2010 bola miera zamestnanosti u pracovníkov z EÚ-8 69 percent, zatiaľ čo u domácej pracovnej sily len 45 percent. (Baas, Brücker, 2011)

Vysoká miera zamestnanosti prisťahovalcov je spôsobená ich nízkym vekom. Vo Veľkej Británii takmer 83 percent z nich tvoria občania s vekom nižším ako 35 rokov.⁷⁹ Podiel obyvateľov aktívnych na trhu práce je v tejto vekovej skupine obzvlášť vysoký. (Baas, Brücker, 2011)

Avšak predsa len v rokoch krízy bol zaznamenaný prudký pokles miery zamestnanosti. Vo Veľkej Británii sa miera nezamestnanosti u prisťahovalcov z EÚ-8 dostala na úroveň 5,5 %. V priebehu krízy bola hlboko pod mierou nezamestnanosti domorodcov (7,8 percenta). Jedným z dôvodov môže byť, že migranti vo Veľkej

---

⁷⁶Pevné verejné výdavky tvoria 23% z celkových verejných výdavkov. Zdieľaním týchto výdavkov aj pracovníkmi z EÚ-8 sa v konečnom dôsledku znížila celková finančná záťaž týchto pevných záväzkov pre domorodcov. (Dustmann, Frattini, 2013)

⁷⁷ V roku 2010 miera zamestnanosti domácej pracovnej sily vo Veľkej Británii bola asi 49 percent, zatiaľ čo u pracovnej sily z EÚ-8 až 70%. (Baas, Brücker, 2011)

⁷⁸ Ekonomicky aktívnych občanov vo Veľkej Británii pochádzajúcich z iných členských štátov bolo až 69,8 % v porovnaní s iba 63,0 % domácich občanov (Nash, 2013)

⁷⁹ Údaj z roku 2009

Británii s pracovnou dobou trvania až na dvanásť mesiacov majú len obmedzený prístup do systému sociálneho zabezpečenia. (Baas, Brücker, 2011)

Írsko začalo prežívať kladné účinky čistej migrácie už v apríli 2005, kedy populácia cudzincov dosiahla 6,3 percenta z celkového počtu obyvateľov.⁸⁰ Aj napriek tomu, že írsku ekonomika vyvrcholila na prelome storočí, aj v okamihu pristúpenia mala silnú pozíciu: Rast HDP bol najvyšší v Európe, dosahoval až 4,5 percenta a miera nezamestnanosti vo výške 4,9 percent, bola najnižšia, čo dokazuje aj tabuľka číslo 3.

Príslušníci z krajín EÚ-10 tvorili zhruba polovicu vytvorených pracovných miest v Írsku od rozšírenia. Počet EÚ-10 pracovníkov sa viac ako strojnásobili medzi tretím štvrťrokom 2004 (19 500) a vo štvrtom štvrťroku 2005 (61 600). (Doyle a kol., 2006)

Politické zásahy v reakcii na počet zahraničných pracovníkov na trhu v Británii a Írsku

Keďže prekážky pre voľne sa pohybujúcich pracovníkov v Británii prakticky neexistovali, rozsah prílivu migrujúcich pracovníkov bol rozhodujúcim determinantom v otázke vhodne zvoleného typu a rozsahu opatrení prijatých vládou. V reakcii na tento počet, ktorý zďaleka prevyšoval všetky očakávania a odhady, britská vláda spolu so sociálnymi partnermi zaviedli rad služieb pre prichádzajúcich pracovníkov v snahe posilniť kontrolné mechanizmy, aby sa zabránilo nelegálnemu zamestnávaniu a vykorisťovaniu migrujúcich pracovníkov. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Národná odborová konfederácia Írsko a Spojeného kráľovstva - Írsky kongres odborových zväzov (ICTU) a Kongres odborových zväzov (TUC), podporujú zásadu voľného pohybu pracovníkov z členských štátov EÚ-8. Oba kongresy odmietli námietku proti rozhodnutiu vlád Írsko a Spojeného kráľovstva obmedziť prístup prichádzajúcim pracovníkom k niektorým sociálnym dávkam. Líšia sa ale ich postoje, pokiaľ ide o rumunských a bulharských migrujúcich pracovníkov.⁸¹ (Galgóczi, Leschke, 2012)

Kongresy sa ale snažili zabezpečiť rovnaký prístup k rovným právam pre všetkých pracovníkov. V rovnakej dobe boli v krajine obavy, aby prichádzajúca pracovná sila nevedla k tomu oslabeniu platových a pracovných podmienok pre pôvodných britských pracovníkov. Odborové zväzy v hostiteľskej krajiny, niekedy v úzkej spolupráci s partnerskými organizáciami vo vysielajúcich krajinách⁸² a v ostatných prípadoch v spolupráci so zamestnávateľmi, aktívne zriaďovali poradenské služby (nad rámec pracovných podmienok) a vzdelávacie akcie (predovšetkým jazykové vzdelávanie) pre prichádzajúcich pracovníkov a týmto spôso-

---

⁸⁰ v porovnaní s 3,2 percentami v apríli 1996.

⁸¹ Kým britský Kongres odborových zväzov (TUC) je proti rozhodnutiu vlády obmedziť prístup EÚ-2 pracovníkov na trh práce vo Veľkej Británii, ICTU podporil zavedenie dočasných prechodných opatrení v Írsku. (Galgóczi, Leschke, 2012)

⁸² najmä s Poľskom

bom sa ich snažili tiež podporovať, aby sa stali členmi odborovej organizácie. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Vzdelanie a pracovné pozície

Zručnosti a vzdelanie pracovných síl prichádzajúcich z EÚ-8 vykazuje významné rozdiely.⁸³ Pred krízou, EÚ-10 pracovníci na území EÚ-15 štátov boli nadmerne zastúpení v strednej vzdelanostnej kategórii (58 percent v porovnaní s 45 percentami u domácich) a približne rovnako zastúpení v kategóriách nízko a vysoko kvalifikovaných pracovníkov. Počas krízy bolo ich rozdelenie vyrovnaneršie, podiel stredne kvalifikovaných EÚ-10 pracovníkov sa znížil, zatiaľ čo v ostatných dvoch menovaných skupinách začal počet rásť. (Galgóczi, Leschke, 2012)

V roku 2008 mala Veľká Británia mimoriadne vysoký podiel stredne kvalifikovaných EÚ-8 pracovníkov. Do roku 2011 sa však situácia dramaticky zmenila a podiely oboch nízko a vysoko kvalifikovaných EÚ-8 prisťahovalcov vzrástol. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Pri skúmaní vlastností pracovnej migrácie EÚ-10 vnútri EÚ po východnom rozšírení a počas krízy migrujúcich pracovníkov do EÚ-15, bolo zdôraznené, že dosiahnuté vzdelanie pracovníkov z EÚ-10 je výrazne vyššie ako v predchádzajúcich migračných vlnách (European Integration Consortium, 2009).

Po sprístupnení mobility pracovnej sily z východu na západ neprispela k lepšiemu rozdeleniu ľudského kapitálu, vzhľadom k veľkému rozsahu zručností a nesúladu, ktorý sa týka EÚ-10 pracovníkov na trhu práce EÚ-15. (Galgóczi, Leschke, 2012)

V posledných rokoch sa v krajinách EÚ-8 zvýšila kvalifikácia hlavne mladej populácie. Počet študentov s predčasne ukončenou školskou dochádzkou klesol, zatiaľ čo počet ľudí s vysokoškolským vzdelaním prudko vzrástol.⁸⁴ (Baas, Brücker, 2011)

Zdá sa však, že napriek tomu majú niektorí pracovníci problémy pri schvaľovaní a uznávaní odborných kvalifikácií.⁸⁵ Značný počet pracovníkov z nových členských štátov pracuje na miestach, ktoré sú hlboko pod ich úrovňou vzdelania. (Baas, Brücker, 2011)

Podobne ako v Nemecku tak aj vo Veľkej Británii zarábajú pracovníci z iných členských štátov v priemere menej ako domáci pracovníci. Väčšina pracovníkov

---

⁸³ Údaje z Eurostatu umožňujú rozlišovať medzi tromi hlavnými kategóriami zručnosti/vzdelanie: nízke, stredné a vysoké.

⁸⁴ V krajinách EÚ-8 je dokonca až 61% ľudí vo veku ľudí medzi 25 a 35 rokov, ktorí majú štúdium ukončené maturitnou skúškou, zatiaľ čo v krajinách EÚ-15 je takýchto ľudí len 44 percent. Čo sa týka ukončeného vysokoškolského vzdelania, krajiny EÚ-15 sú na tom stále o čosi lepšie, aj keď rozdiel nie je príliš veľký. V uvedenej vekovej skupine má 33,5% ľudí vysokoškolský titul, zatiaľ čo v krajinách EÚ-8 je to 30%. (Baas, Brücker, 2011)

⁸⁵ Takmer 54 percent pracovníkom z Poľska nebola uznaná pracovná kvalifikácia vo Veľkej Británii.

zaregistrovaná v agentúrach⁸⁶ pracuje za relatívne nízke hodinové mzdy (£ 4.50-5,99 libier za hodinu), čo v priemere predstavuje asi 70% mzdy priemerného domorodého pracovníka vo Veľkej Británii v danom odbore. (Blanchflower, Lawton 2008).

Pracovníci narodení v EÚ a pracujúci vo Veľkej Británii celkovo v roku 2012 zarobili 39 miliárd libier, z toho 18 miliárd zarobili pracovníci pochádzajúci z nových členských štátov EÚ-8. (Nash, 2013)

V celkovom vyjadrení pracuje až 82% občanov z EÚ-8 v Británii na pracovných pozíciách s potrebou manuálnej práce,⁸⁷ podobne ako aj občania z EÚ-2 (79%). Naopak, domáci obyvatelia Veľkej Británie a občania EÚ-15 pracujú hlavne ako pracovníci v kanceláriách, či administratívne⁸⁸ (56 percent a 64 percent⁸⁹). (Galgóczi, Leschke, 2012)

Najčastejšie oblasti, po ktorých je najväčší dopyt zo strany pracovníkov z EÚ-8, sú administratíva a obchod (40%), pohostinstvá a stravovacie zaradenia (19%), poľnohospodárstvo (10%), manufaktúra (7%) a spracovanie v potravinárskom priemysle (5%). (Longhi, Rokicka, 2012)

Na výber zamestnania vplyvajú aj jazykové schopnosti prichádzajúcich pracovníkov. Kvalitatívna analýza poľských komunít vo Veľkej Británii ukazuje veľkú rôznorodosť medzi prisťahovalcov v posledných rokoch napríklad aj v znalosti anglického jazyka, čo vedie k odlišným výsledkom na trhu práce.⁹⁰ (Fomina 2009)

Väčšina pracovníkov EÚ-10 pracujúcich v Írsku sú zamestnaní v stavebníctve a vo výrobe. Tieto dva sektory zamestnávajú viac ako polovicu pracovnej sily z EÚ-10 v Írsku. 7,4 % pracuje v hoteloch a reštauráciách. (Doyle a kol., 2006)

Vplyv krízy na pracovné trhy vo Veľkej Británii a Írsku

Dopad krízy je viditeľný v oboch prijímajúcich krajinách v Írsku aj Veľkej Británii, ktoré hneď po rozšírení prijali veľký počet prisťahovalcov z nových členských štátov. Dokazuje to aj obrázok číslo 4, ktorý znázorňuje počet prisťahovalcov z krajín EÚ-8 do vybraných primajúcich krajín v období od roku 2005 do 2011 vyjadrených v tisícoch.

---

⁸⁶ Najčastejšie sú to anglické agentúry East Anglia a West and East Midlands, ktoré sa zameriavajú na dočasné práce pre zahraničných pracovníkov

⁸⁷ Voľný preklad z anglického výrazu „blue-collar worker“

⁸⁸ Voľný preklad z anglického výrazu „white-collar worker“

⁸⁹ Údaj z roku 2010

⁹⁰ Tí, ktorí ovládajú anglický jazyk len veľmi zle alebo na základnej úrovni sú ochotní prijať aj menej priaznivé pracovné podmienky. Práca, ktorú vykonávajú, je niekedy aj pod úrovňou ich kvalifikačných schopností a sú všeobecne menej optimistickí o svojej budúcnosti vo Veľkej Británii.

Trh práce vo Veľkej Británii vykazoval v roku 2008 známky nasýtenia trhu z krízy,⁹¹ zatiaľ čo Írsko zaznamenalo výrazný pokles obyvateľstva z EÚ-8. (Galgóczi, Leschke, Watt, 2011)

Krída v roku 2008 znamenala pre Veľkú Britániu zastavenie predchádzajúceho dynamického rastu a počet pracovníkov začal mierne klesať. Štatistiky udávajú, že štvrtročný pokles medzi rokmi 2008 až 2009 bol od 48 000 do 23 000. (Home Office 2009)

Podrobnejšie údaje ukazujú, že v rámci skupiny obyvateľov z EÚ-8 sa v priebehu krízy odohrávala reštrukturalizácia na trhoch práce. Kým celkový počet obyvateľov EÚ-8 vo Veľkej Británii stagnoval, v roku 2007 sa začali objavovať masívne vlny spätnej migrácie poľských občanov. Poľské údaje ukazujú, že počet poľských obyvateľov vo Veľkej Británii poklesol o 135 000 v období od konca roka 2007 do konca roka 2009. (Galgóczi, Leschke, 2012)

Írsko zažilo radikálny zvrät migračných trendov počas trvania krízy. Počet príslušníkov z EÚ-8, ktorý vyvrcholil v roku 2008 keď dosiahol až 8 % z celkovej írskej pracovnej sily sa do konca roka 2010 znížil o 25%. (Galgóczi, Leschke, Watt, 2011)

Na obrázku číslo 8 sú uvedené všetky krajiny EÚ-15 a počet obyvateľstva v produktívnom veku z krajín EÚ-10.⁹² Ako medzník je stanovený rok 2008, ktorý sa uvádza ako začiatok ekonomickej krízy, a rok 2011, ktorý slúži na zhodnotenie dopadov tejto krízy na trhy práce v týchto krajinách vychádzajúci z počtu príslušníkov v produktívnom veku z krajín EÚ-10.

Ako krajiny najviac zasiahnuté krízou sú označované Írsko a Španielsko, kde došlo k čistému zníženiu populácie z EÚ-10, zatiaľ čo všetky ostatné prijímajúce krajiny zažili ďalší rast.⁹³

Po jednej z najväznejších recesii aká v krajinách OECD bola, sa írška ekonomika momentálne snaží stabilizovať, ale na trhoch práce zanechala výrazné jazvy, ktoré sa budú liečiť dlhšiu dobu. Írsky trh práce počas finančnej krízy veľmi utrpel.

V priebehu troch rokov do posledného štvrtroku roku 2009 reálne HDP poklesol o -12,5 % a tento veľký pokles produkcie sa prejavil aj na trhoch práce, kde bol zaznamenaný podobný pokles dopytu po pracovnej sile. Celkový počet odpracovaných hodín klesá o -11,8 %. (OECD, 2010)

Miera nezamestnanosti sa viac ako stornásobila od roku 2007 kedy dosiahla 4,4% až do roku 2011 kedy bola jej výška na svojom vrchole.⁹⁴ Vo 4. štvrtroku tohto roku dosahovala hodnota až 15,1%. Tieto fakty potvrdzuje aj obrázok číslo 9, kto-

---

⁹¹ Do konca roka 2007 dosiahol prívál obyvateľov z EÚ-8 do Veľkej Británie svoje maximum na 85 tisíc osôb a potom do konca roka 2009 spadol na nulu (ONS, 2010)

⁹² V grafe sú zahrnuté všetky krajiny, ktoré pristúpili v roku 2004 do EÚ - čiže EÚ-8 + Malta a Cyprus

⁹³ Najväčší rast bol zaznamenaný v Taliansku

⁹⁴ Obrázok číslo 9 zobrazuje mieru nezamestnanosti v roku 2010, kedy bola jej hodnota tiež už veľmi vysoká. V máji 2010 dosiahla 13,3 %. Od roku 2007 sa zvýšila o 8,9 percentuálneho bodu a to predstavuje nárast o 174 000 nezamestnaných osôb. (OECD, 2010)

rý zobrazuje vývoj írskej miery nezamestnanosti od roku rozšírenia až po súčasnosť. (OECD,2014; Eurostat,2015)

Situácia bola ešte drastickejšia pre 15-24 ročných občanov. Miera nezamestnanosti medzi takýmito občanmi doslova vyletela z 8,8% na vyše 31% v prvej polovici roku 2012. (OECD, 2014)

Tento trend sa našťastie zastavil a od začiatku roku 2012 začala miera nezamestnanosti znova naberať klesajúcu tendenciu. V júni roku 2014 sa miera nezamestnanosti ustálila na 11,5% a nezamestnanosť medzi mladými bola 25%. Projekcie OECD odhadujú, že tento trend bude aj naďalej pokračovať. (OECD, 2014)

Nadmerné zníženie dopytu po pracovnej sile v relatívne krátkom časovom rozmedzí v Írsku pravdepodobne odráža relatívne nízke náklady na prijímanie a prepúšťanie pracovníkov. (OECD, 2010)

Prudký nárast nezamestnanosti vyvolal významné obavy z možného vplyvu na štrukturálnu nezamestnanosť a možné zníženie efektívnych pracovných ponúk s možnými negatívnymi dopadmi na potenciálny hospodársky rast. Tieto obavy sú umocnené pomerne štedrými príspevkami v nezamestnanosti, ktoré poskytuje slabú motiváciu k práci, najmä pre pracovníkov s nízkou kvalifikáciou. (OECD, 2010)

Pružnosť miezd má kľúčovú úlohu pri podpore dopytu po írskych pracovníkoch a pri zabránení dlhodobej nezamestnanosti na vysokej úrovni. Kvôli tomu, že Írsko je členom eurozóny, nemá možnosť obnoviť konkurencieschopnosť prostredníctvom devalvácie vlastnej meny. Krátenie plátov je pre pracovníkov a domácnosti bolestivé, no je to potrebné na zabránenie toho, aby sa nezamestnanosť stala štrukturálna. Existujú jasné náznaky toho, že mzdy už začali upravovať. Medzi rokmi 2009 a 2013 reálne mzdy v Írsku klesali o 2,1% ročne.⁹⁵ (OECD, 2010; OECD, 2014)

Nominálny pokles miezd v tomto rozsahu je pre štandardy krajín OECD zriedkavý a nemusí nutne prispievať k zvýšeniu konkurencieschopnosti a zamestnanosti v porovnateľnej hodnote. Napríklad je možné, že vzhľadom ku koncentrácii straty zamestnaní medzi slabšie platenými zamestnancami, môže znižovanie miezd znamenať zmeny v zložení pracovnej sily. Aby sa zabránilo rastúcej závislosti na sociálnych dávkach je potrebné posilniť stimuly pri hľadaní zamestnania. (OECD, 2010)

Zvýšený dôraz by teraz v Írsku mal byť venovaný posilneniu pomoci nezamestnaným v hľadaní práce a v podobe školení, ktoré by dopomohli obyvateľom uchytiť sa na pracovnom trhu a tak zvýšiť svoj príjem. (OECD,2014)

Kým írsky trh práce utrpel masívny šok, ukazovatele kvality práce potvrdzujú, že v porovnaní s ostatnými krajinami sú írske pracovné miesta pomerne kvalitné.⁹⁶ Na druhej strane je ale Írsko zaradené výrazne nižšie v porovnaní s krajinami

---

⁹⁵ Je to jeden z najväčších poklesov v krajinách OECD. Väčšie boli už len v Grécku a Portugalsku.

⁹⁶ Priemerné zárobky sú pomerne vysoké, poistenie proti riziku nezamestnanosti je relatívne efektívne a riziko zlého pracovného prostredia tiež nie je tak vysoké ako v mnohých krajinách. (OECD, 2014)

OECD z hľadiska mzdovej nerovnosti a bezpečnosti na trhu práce, v dôsledku zvýšeného rizika nezamestnanosti v čase krízy. (OECD,2014)

Výskum OECD zhodnotil, že neexistuje jasné spojenie medzi počtom pracovných miest a ich kvalitou. Niektoré krajiny s najvyššou mierou zamestnanosti majú tiež najlepšiu kvalitu pracovných miest. To naznačuje, že tvorba nových pracovných miest nemusí mať za následok rast v zlej kvalite pracovných miest. (OECD, 2014)

Posledné prognózy OECD naznačujú, že je nepravdepodobné, že by bolo Írsko dostatočne silné na to, aby rýchlo vstrebalo súčasnú vysokú úroveň nezamestnanosti a mohlo očakávať zotavenie. Skutočne existuje značné riziko, že dočasné zvýšenie nezamestnanosti sa stáva štrukturálne a straty pracovných síl spôsobia trvalé odpojenie Írska z trhu práce.

Veľká Británia a Írsko -zhrnutie

Pristúpenie ôsmich krajín východnej Európy (krajiny EÚ-8) do Európskej únie v roku 2004 viedlo k výraznému zvýšeniu prílivu týchto občanov do Veľkej Británie. Počet občanov z EÚ-8 krajín pracujúcich vo Veľkej Británii bol odhadnutý na 723 000 v treťom štvrtroku roku 2013 podľa Labour Force Survey. Celkovo sa počet pracovníkov pochádzajúcich z Európy od roku 2003 do 2013 zdvojnásobil.⁹⁷

- Hlavnou pracovnou silou z krajín EÚ-8 sú pracovníci z Poľska, ktorých bolo na britských trhoch v rokoch 2006-2007 až 70% zo všetkých pracovníkov z EÚ-8. Tento trend ale po vplyve krízy začal klesať.
- Po roku 2007 začal naopak stúpať počet pracovníkov z Bulharska a Rumunska. Bolo to spôsobené pripojením týchto dvoch krajín do EÚ. Od roku 2007 sa počet pracovníkov z EÚ-2 pohybuje na čísle 33 000 v priemere za rok a to aj napriek pracovným obmedzeniam.
- Pracovníci narodení v EÚ a pracujúci vo Veľkej Británii celkovo v roku 2012 zarobili 39 miliárd libier. Celkovo prevládajú pozitívne prínosy pre Britániu ako nové zručnosti a pridanú hodnotu pre hospodárstvo.
- Odchod týchto pracovníkov z Veľkej Británie alebo nové opatrenia obmedzujúce mobilitu v EÚ, by mohli zadržať hospodársky rast a zhoršiť pozície verejných financií.
- Celkovo majú teda prichádzajúci pracovníci kladný čistý fiškálny prínos pre Veľkú Britániu a to hlavne preto, že pomohli znížiť finančnú záťaž pre tamojších pracujúcich v pevne stanovených výdavkoch.

---

⁹⁷ Z počtu 762 000 narástol na 1 647 000.

Írsku republika sa rozhodla nevyužívať prechodné opatrenia na voľný pohyb pracovníkov a otvorila svoje trhy pre EÚ-8 už v roku 2004. Počet EÚ-10 pracovníkov sa do roka od otvorenia viac ako strojnásobil.

- Príliv občanov zo strednej a východnej Európy bol spôsobený medzi iným aj priaznivými ekonomickými podmienkami v Írsku v čase pristúpenia. Írsky rast HDP bol najvyšší v Európe, dosahoval až 4,5 percenta a miera nezamestnanosti vo výške 4,9 percent, bola najnižšia.
- Už rok po sprístupnení írskych trhov práce tvorili príslušníci z krajín EÚ-10 zhruba polovicu vytvorených pracovných miest v Írsku od rozšírenia. Už v roku 2005 teda začalo Írsko prežívať kladné účinky z čistej migrácie.
- Írsko je jednou z najviac krízou postihnutých krajín v Európe. Počet pracovníkov sa rapídne znížil. Počet príslušníkov z EÚ-8, ktorý vyvrcholil v roku 2008 keď dosiahol až 8 % z celkovej írskej pracovnej sily sa do konca roka 2010 znížil o 25 %. Miera nezamestnanosti sa rapídne zvýšila a v roku 2011 dosiahla až 15,1%.
- Írsku vláda bojuje s dopadmi krízy a snaží sa o oživenie ekonomiky. Začali klesať aj reálne írské mzdy, v priemere až o 2,1% ročne. No budúcnosť nie je jasná, otázne stále ostáva, či je írsku ekonomiku schopná „vyliečiť sa“ a dostať svoju ekonomiku na podobnú úroveň ako pred krízou.

4.3 Zhrnutie dopadov krízy v krajinách EÚ-15 aj EÚ-8

Finančná a následná dlhová kríza spomalili mobilitu pracovníkov z EÚ-10 krajín, čím v krajinách EÚ-15 vzrástla nezamestnanosť. Štatistiky ukazujú, že od roku 2011 toky východo - západnej mobility už trochu vzrástli, ale stále zostávajú nižšie ako pred krízou. Finančná kríza spôsobila presmerovanie tokov mobility najmä smerom do Nemecka, Veľkej Británie a ďalších krajín severnej Európy. No hrať úlohu v tomto presmerovaní môže aj uplynutie prechodných obmedzení voľného pohybu. (Barslund, Busse, Schwarzwälder, 2015)

Pre príjem obyvateľstva z EÚ-10 v priebehu krízy pôsobilo podľa Galgócziho a Leschkeho (2012) niekoľko rozhodujúcich faktorov. Dôležitý bol fakt, či je v danej krajine možný voľný prístup na trh práce, či dopyt po práci. Rozhodujúce bolo, do akej miery bola prijímajúca krajina zasiahnutá krízou (napr. stúpajúca nezamestnanosť) a hlavne dopady v sektoroch, v ktorých zahraničný pracovník pracuje v prijímajúcej krajine ako je stavebníctvo a spracovateľský priemysel, ktoré boli medzi týmito pracovníkmi populárne. Ako možný push faktor mohla slúžiť aj situácia na trhu práce v krajine pôvodu, ako aj rozsah systému sociálneho zabezpečenia v nezamestnanosti. Možný ovplyvňujúci fakt bolo ďalšie rozšírenie v roku 2007,⁹⁸ či meniace sa migračné politiky prijímajúcich krajín, spojené s postupným

---

⁹⁸ Pristúpenie dvoch nových členských štátov s možnosťou bulharských a rumunských pracovníkov legálne pracovať v krajinách EÚ-15, aj keď s dočasnými obmedzeniami vo väčšine týchto krajín v rámci prechodných opatrení.

alebo úplným otvorením pracovných trhov v dôsledku rozdielov v uplatňovaní prechodných opatrení.⁹⁹

Stav po kríze- trvalé následky ?

Strednodobé až dlhodobé náklady a prínosy mobility pracovných síl na úrovni členských štátov budú závisieť od mnohých faktorov. V prijímajúcich krajinách sa obavy zamerali na finančnú záťaž, že pracovníci z iných členských štátov prichádzali do sociálne štedrých štátov a to najmä preto, že prístup k sociálnym dávkam novo prichádzajúcich je niekedy považovaný za príliš jednoduchý. (Barslund, Busse, Schwarzwälder, 2015)

Podľa obrázku číslo 11 možno konštatovať, že celkový počet občanov EÚ-10, ktorí majú bydlisko v krajinách EÚ-15 by nemal spôsobiť veľké obavy. Vo väčšine krajín je podiel občanov EÚ-10 nižší alebo asi len 2 %. Jedine Írsko vykazuje okolo 4% EÚ-10 obyvateľstva, čo je v porovnaní s Veľkou Britániou viac ako dvojnásobok.

Naopak, vysielajúce krajiny sa obávajú, že z ich krajín odchádzajú tí najvzdanejší a najlepší, čo by mohlo dlhodobo ohrozovať ľudský kapitál a tým aj rast a rozvoj dlhodobých vyhliadok.

V prípade EÚ-15 krajín, ako možno vidieť na obrázku číslo 12, nie sú obavy z „úniku mozgov“ v súčasnej dobe odôvodnené. Avšak, situácia v EÚ-10 krajinách je odlišná. Pre niektoré krajiny EÚ-10 pokračovanie minulých trendov, v kombinácii s obmedzenou schopnosťou spätočného pohybu, môže poškodiť hospodársky rozvoj v dlhšom časovom horizonte.

No momentálne závery nemusia byť relevantné. Posúdenie tohto javu by umožnili len dlhodobé trendy.

Dopady na vybrané krajiny z EÚ-8

Postupná integrácia nových členských štátov do spoločného trhu EÚ je spojená s reštrukturalizáciou obchodných a výrobných vzorcov. Pomocou gravitačného modelu Antimiani a Constantine (2010) zistili, že ekonomická integrácia vyvolaná procesom rozširovania mala pozitívne účinky na vývoz EÚ, rovnako ako na jeho konkurencieschopnosť.

Tento výsledok platí najmä pre tie krajiny, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004 a skôr pre high-tech odvetvia.¹⁰⁰ Vzhľadom k tomu, že podiel obchodovateľného tovaru vyrábaného v high-tech odvetviach je v EÚ väčší, integračný proces viedol k vyššej medzinárodnej konkurencieschopnosti nových členských štátov a preto spôsobil silnejší vývoz. (Baas, Brücker, 2011)

---

⁹⁹ Zobrazuje ich aj tabuľka číslo 1.

¹⁰⁰ High-tech (z angl. *High technology*) je označenie pre najpokrokovejšiu dostupnú technológiu vysokoúrovňovej oblasti (sektoru).

Predpoklady krajín vstupujúcich v roku 2004 do EÚ boli jasné a výstižné. Občania nových členských štátov očakávali, že prístupenie k EÚ im zaručí stabilný a udržateľný hospodársky rast. (Andor, 2014)

Ak situáciu zhodnotíme po desiatich rokoch od roku 2004, tento región skutočne doháňa západnú Európu z hľadiska zamestnanosti a ekonomickej výkonnosti. (Andor, 2014)

Avšak finančná a hospodárska kríza, ktorá začala v roku 2008 narušila do určitej miery tento stúpajúci trend. Objavili sa tiež väčšie rozdiely medzi výkonmi jednotlivých krajín. Krajiny ako napríklad Poľsko a Slovensko pokračovali v doháňaní, zatiaľ čo Maďarsko zaostávalo v mnohých smeroch ako je rast, zamestnanosť, či sociálne ukazovatele. Obrázok číslo 14 zobrazuje priemerný ročný rast zamestnanosti v jednotlivých obdobiach vo vybraných EÚ-8 krajinách. V období rokov 2004-2007 bol výrazne najvyšší rast zamestnanosti v Poľsku, dosahoval až 3,5%.

Na obrázku číslo 15 je zobrazený priemerný ročný rast reálneho HDP v 4 krajinách EÚ-8. Najvyšší rast bol zaznamenaný na Slovensku, hrubý domáci produkt tam dosiahol hodnotu skoro 8,5%, čo je najviac z uvedených krajín. (Andor, 2014)

Zároveň osobné remitencie platené pracovníkmi v prijímajúcej krajine do svojich domovských krajín dosiahli významné veličiny ako možno vidieť na obrázku číslo 16. Najvyššie hodnoty dosahujú v Rumunsku, Bulharsku a Litve vo výške nad 3% HDP. V krátkodobom horizonte sú tieto príjmy dôležité pre prosperitu a pre platobnú bilanciu v domovských krajinách. Avšak, v dlhšom časovom horizonte je otázkou, či je dobré udržať tieto prostriedky na vysokej úrovni. Tie môžu skutočne kompenzovať negatívne dôsledky odlivu pracovníkov zo strednej a východnej Európy a môžu zvyšovať závislosť pomeru medzi zamestnanými a nezamestnanými obyvateľmi v týchto krajinách. Pracovná mobilita môže ohrozovať systémy sociálneho zabezpečenia a to hlavne v krajinách pôvodu. (Andor, 2014)

Našťastie pracovníci sa často vracajú do svojich domovských krajín. Prinášajú cenné nové zručnosti a skúsenosti, ktoré sú prospešné pre hospodárstvo v ich krajine. Ako najlepší príklad je prípad Poľska, kde sa v roku 2012 až 130 000 pracovníkov vrátilo do krajiny pôvodu, čo prispieva k nedávnomu nadpriemernému rastu výkonnosti krajiny. (Andor, 2014)

Všeobecne platí, že väčšina pracovníkov z krajín EÚ-8 vstupujúcich na trhy práce EÚ-15 krajín sa skutočne po čase vracia do svojich domácich krajín.

5 Zhodnotenie prechodných opatrení a vypracovanie doporučení

V tejto kapitole zhodnotím fakty vyplývajúce z rozhodnutia mojich cieľových krajín v otázke využitia prechodných opatrení, ktoré bude vychádzať z analýz vypracovaných v predchádzajúcich kapitolách. Na základe nich postupne vypracujem odporúčenia pre členské krajiny v otázke využitia reštrikčných obmedzení ich pracovných trhov voči kandidátskym krajinám. Konkrétne vypracujem odporúčenia voči Albánsku, Macedónsku, Turecku, Čiernej Hore, Srbsku a Islandu.

Odhady štúdií ukazujú,¹⁰¹ že prechodné obmedzenia voľného pohybu pracovných síl zavedené v niektorých krajinách na začiatku rozšírenia EÚ v roku 2004 a ich rozšírenia do druhej a tretej fázy prechodného procesu, značne zmenili rozloženie občanov z EÚ-8 v rámci ekonomík EÚ-15.¹⁰²

Kým v roku 2000, asi 80 % všetkých EÚ-8 prisťahovalcov v EÚ žilo v Nemecku a Rakúsku, po roku 2004 väčšina volila ako svoju cieľovú krajinu práve Veľkú Britániu a Írsko. (Boeri, Brücker, 2001; Baas, Brücker, 2012).

- Z tohto zistenia možno usúdiť, že rozhodnutie využitia či nevyužitia prechodných opatrení na voľný pohyb osôb voči novo vstupujúcim krajinám môže značne ovplyvniť migračné toky smerom ku krajinám, ktoré liberalizujú svoje trhy práce voči týmto občanom.

Predbežné výsledky naznačujú, že dlhodobý účinok vďaka týmto obmedzeniam možno očakávať v podobe zvýšenia potenciálneho výstupu v Írsku, Veľkej Británii a Švédsku najmenej o 0,1 percenta, zatiaľ čo zanechá trvalú jazvu na úrovni potenciálneho produktu v Nemecku, Rakúsku, Belgicku a Dánsku¹⁰³ najmenej vo výške 0,1 percenta. (Fic a kol., 2011)

Naopak, situácia v krajinách, ktoré sa rozhodli prechodné obdobia nevyužiť, je odlišná. Pred krízou na finančných trhoch sa väčšina prisťahovalcov presúvala práve do Írska a Veľkej Británie. V týchto krajinách nastalo zvyšovanie produkcie, ale zároveň znižovanie nezamestnanosti v domovských krajinách prichádzajúcich pracovníkov. Vzhľadom k tomu, od východného rozšírenia Európskej únie v roku 2004 a Veľkej recesie, HDP vo Veľkej Británii vzrástlo v priemer o 2-3 percentá, zatiaľ čo poľská miera nezamestnanosti klesla z viac ako 19 percent na 7 percent. (Baas, Brücker, 2011)

---

¹⁰¹ Napríklad (Fic a kol., 2011)

¹⁰² Zavedenie prechodných opatrení viedlo k odklonu migračných tokov od Nemecka a smerom k Veľkej Británii a Írsku, ktorí si nezvolili reštrikčné obmedzenia.

¹⁰³ Belgicko spolu s Dánskom uplatňovali prechodné obmedzenia na voľný pohyb osôb pre obyvateľov EÚ-8 do mája 2009. Potvrďuje to aj tabuľka číslo 1.

Pracovné sily z iných členských krajín môžu pomôcť zvýšiť HDP v prijímajúcej krajine, či znížiť nezamestnanosť v domácej krajine migranta. Znova možno poznamenať, že získali krajiny, ktoré sa rozhodli otvoriť svoje trhy práce už od rozšírenia v roku 2004. Možno ale poznamenať, že aj keď boli prívaly občanov naozaj veľké, nemali rozhodujúci vplyv v ekonomickom výstupe.

Kríza na finančných trhoch zasiahla ťažko trhy práce ťažko v Írsku a Veľkej Británii. V dôsledku toho bol spozorovaný pokles počtu obyvateľov z krajín EÚ-8 v Írsku a pokles sadzby čistého prísľahovalecva vo Veľkej Británii z tejto skupiny krajín. Podľa posledných štúdií¹⁰⁴ môžu viesť rozdiely v ekonomických a pracovných podmienkach na trhu k ďalšiemu prerozdeleniu prichádzajúcich pracovných síl z Veľkej Británie a Írska naspäť do bývalej hlavnej prijímajúcej krajiny –do Nemecka a Rakúska.

Baas a Brücker (2011) vo svojej štúdii zmieňujú očakávania, že Nemecko bude opäť prijímať veľkú časť budúcich tokov pracovných síl z EÚ-8, s ohľadom na jeho priaznivé podmienky na trhu práce a pokračujúcej kríze v Írsku a Veľkej Británii. Avšak, autori štúdie dodávajú, že ekonomické podmienky zostávajú nestabilné v dôsledku veľkej recesie a vznikajúcej krízy eura. Preto mierka a smer budúcich migračných tokov z EÚ-8, rovnako ako z Bulharska a Rumunska sú veľmi neisté.

- Aj keď prijímajúce krajiny, ktoré otvorili svoje trhy práce získavali z migrácie oveľa viac ako tie, ktoré ich neotvorili, vznik krízy ich ekonomiku ovplyvnil viac. Malá ekonomika akou je Írsko, bola z týchto 4 krajín uvedených v analýze krízou ovplyvnená najviac. Odliv pracovníkov, hlavne z Poľska, ktorí tvorili celkom významnú časť írskej pracovnej sily, značne ohrozil írsku ekonomiku. Keďže je táto ekonomika malá, rýchlejšie sa stane závislou na zahraničnej pracovnej sile. A potom naopak, dlhšie sa bude dostávať z ekonomických problémov, spôsobených napríklad krízou.

Otázka týkajúca sa zhodnotenia nemeckých reštrikcií na jeho pracovnom trhu je veľmi zložitá, keďže sa nedá predpokladať koľko a aký typ pracovníkov by prišlo do Nemecka, keby mala krajina otvorené svoje hranice už od roku 2004.¹⁰⁵

Hoci v rokoch 2004 a 2007 sa nejednalo o prvé kolo rozšírenia, bolo historicky unikátne vďaka veľkým rozdielom v príjmoch medzi starými a novými členskými štátmi.¹⁰⁶ S ohľadom na tieto mzdové rozdiely, nebolo prekvapením, že rozšírenie EÚ vyvolalo silnú vlnu migrácie, s približne 6 % poľskej, lotyšskej a slovenskej národnosti a 9 % z litovskej sily emigrácie po roku 2004. (Elsner, 2011, 2013)

---

¹⁰⁴ Napríklad Baas a Brücker, 2010

¹⁰⁵ Okrem toho, nemáme ani historický precedens, ktorý by mohol slúžiť ako základ pre posúdenie reakcií občanov z EÚ-8 a situácie na nemeckom trhu práce po roku 2004. (Elsner, Zimmermann, 2013)

¹⁰⁶ Mzdové rozdiely medzi Nemeckom a EÚ-8 boli oveľa väčšie, než v prípade Španielska a Portugalska, ktoré do Európskej únie vstúpili v roku 1986

- Ďalší faktor, ktorý by mohol byť nápovedný v predpokladoch možnej pracovnej mobility je rozdiel v platoch medzi EÚ-28 a kandidátskymi krajinami. Tabuľka číslo 4¹⁰⁷ zobrazuje priemerné platy v EÚ a v kandidátskych krajinách. Podľa nej teda možno zhodnotiť, že okrem Islandu, ktorého priemerná mzda dvojnásobne prekračuje priemer v EÚ krajinách, sú všetky ostatné štáty hlboko pod európskym priemerom. Keďže sú mzdy v kandidátskych krajinách niekoľkokrát nižšie, je možno vnímať túto skutočnosť ako potenciálny push faktor.

Vzhľadom k tomu, že Nemecko je geograficky blízko ku krajinám prístupným do EÚ v roku 2004 a vzhľadom k tomu, že väčšina prisťahovalcov z týchto nových členských štátov žilo v Nemecku pred rozšírením EÚ (Elsner a Zimmermann, 2013), je pravdepodobné, že imigrácia by bola vyššia v prípade neuplatňovania obmedzení na trhu práce.

- Práve geografická poloha kandidátskych štátov je významná a je pravdepodobné, že najdôležitejšie budú postojú krajiny, ktoré sú v hraničnej blízkosti s kandidátskymi krajinami. Členské štáty Grécko a Bulharsko hraničia až s tromi z týchto štátov. Ďalej štáty Rumunsko, Maďarsko a Chorvátsko sú hraničiacce so Srbskom.

Okrem rozsahu imigrácie, prechodné opatrenia môžu mať tiež vplyv na kvalifikačné zloženie migrantov. Pri porovnaní vlastností pracovníkov z krajín EÚ-8 do Nemecka s tými, ktorí prišli do Veľkej Británie, môžeme vidieť dva dôležité rozdiely: migranti vo Veľkej Británii boli v priemere o 6 rokov mladší a podiel pracovníkov s dosiahnutým tretím stupňom vzdelania bol o 12 percentuálnych bodov vyšší. (Elsner, Zimmermann, 2013)

Napriek týmto rozdielom však nie je jasné, aké množstvo mladších a lepšie vzdelaných pracovníkov by miesto Veľkej Británie volilo ako cieľovú krajinu Nemecko, v prípade, keby sa Nemecko nerozhodlo pre využitie prechodných opatrení na voľný pohyb.

No štúdie¹⁰⁸ sa zhodujú v tom, že Nemecko minulo šancu tým, že neotvorilo v roku 2004 svoje hranice. Strach nemeckej vlády, že tisícky pracovníkov s nízkou kvalifikáciou z nových členských štátoch by zaplavili ich trh práce, sa ukázal ako bezpredmetný, pretože tento argument sa stal nepravdivým. Namiesto toho, pracovníci z EÚ-8 boli vlastne vzdelanejší než priemerný nemecký rodák. V konečnom hľadisku v Nemecku náklady na obmedzenie ich pracovného trhu zďaleka prekročili premárnené výhody.

---

¹⁰⁷ Údaje v tabuľke číslo 4 sú len na približné zhodnotenie situácie v danej problematike. Údaje o priemerných mzdách treba brať s rezervou vzhľadom k tomu, že boli prepočítané v aktuálnom kurze, ktorý sa každý deň mení. Napriek tomu, na približné zhodnotenie platových rozdielov je to postačujúce.

¹⁰⁸ Napríklad Elsner a Zimmermann (2013)

- No práve prípad Nemecka ukazuje, že obavy a „podceňovanie“ potenciálnych pracovníkov môže stať krajinu príležitosťou pomôcť svojej ekonomike. Aj keď Európska komisia vo svojej správe z roku 2006, dospela k záveru, že toky mobility medzi¹⁰⁹ nie sú dosť veľké aby mali vo všeobecnosti vplyv na trh práce v EÚ. Komisia ale dospela k záveru, že migranti skutočne hrajú dôležitú úlohu na trhoch práce v EÚ a pomáhajú k zmierneniu nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily v niektorých krajinách. V neposlednom rade je to tiež prospešné pre hospodársky rast v EÚ.

Dôležité, ak nie kľúčové je práve to, aký typ migrantov by prúdil do EÚ z kandidátskych krajín. Záležalo by na vekovom zložení, dosiahnutom vzdelaní, či zručnostiach, ktoré by potenciálny pracovník mal. Tabuľka číslo 5 zobrazuje celkový počet obyvateľov ako aj percento občanov vo veku 15-29 rokov, ktorý sú považovaný za najproduktívnejšiu pracovnú silu. Z tejto tabuľky možno vyčítať, že dokonca všetky kandidátske krajiny majú vyššie percento týchto občanov a preto by sa teoreticky mohli stať aktívnou pracovnou posilou pre členské štáty EÚ. Títo pracovníci by mohli byť nápomocní aj napríklad vzhľadom k starnutiu populácie, vďaka ktorej sa priemerný rok života v Európe stále predlžuje.

---

¹⁰⁹ Záver bol založený na vstupe členských krajín do EÚ v roku 2004

6 Diskusia

Vzhľadom na počet obyvateľov v kandidátskych krajinách, ktorý je zobrazený v tabuľke číslo 5, môžeme tvrdiť, že v porovnaní s počtom občanov v EÚ-28 je počet obyvateľov v krajinách ako Island, Čierna Hora, Macedónsko, či Albánsko zanedbateľný. Ako jediná krajina, ktorej počet obyvateľov by teoreticky mohol hrať rolu pri sprístupnení pracovných trhov EÚ je Turecko.

Turecko je krajina, ktorá by vstupom do Únie rozhodne zmenila štruktúru obyvateľstva vzhľadom na jej počet obyvateľov, ktorí sa odhaduje až na 76,6 miliónov, ako ukazuje tabuľka číslo 5. Je to najľudnatejšia krajina, ktorá žiada o vstup do EÚ. Členské štáty EÚ tak môžu pociťovať obavy z enormného prílivu imigrantov.¹¹⁰

Práve obavy z prílevu lacnej pracovnej sily z Turecka by mohli viesť členské krajiny EÚ k využitiu prechodných opatrení k voľnému pohybu osôb. No na druhej strane ak prirovnáme Turecko k Poľsku,¹¹¹ tieto obavy nemusia byť opodstatnené. Naopak, potenciálni pracovníci z Turecka by mohli vyriešiť problém nedostatku pracovnej sily,¹¹² či prípadne zvýšiť zamestnanosť v určitých členských krajinách.

Island je ostrovná krajina, ktorá je navyše platovo na tom oveľa lepšie ako EÚ, ako bolo už vyššie uvedené. Miera nezamestnanosti na Islande bola v roku 2014 5,0%, zatiaľ čo v EÚ-28 dosiahla táto veličina hodnotu 10,2%. (Eurostat, 2015)

Pre jej geografickú polohu, ktorá súvisí s dosť veľkou vzdialenosťou k členským štátom EÚ a po zhodnotení jej priaznivej ekonomickej situácie, ktorou v mnohých smeroch prebehla EÚ, by sme nemuseli očakávať žiadny veľký nárast občanov z tejto krajiny.

Naopak napríklad Srbsko, krajina, ktorá hraničí až so štyrmi členskými štátmi EÚ, je geograficky najbližšia a preto možno očakávať mierny rast v počte srbských občanov v členských štátoch. Vzhľadom k najnižšej priemernej mzde z kandidátskych krajín ako možno vidieť v tabuľke číslo 4, by tento fakt mohol hrať úlohu v presune pracovníkov do EÚ-28.

Čierna Hora nemá žiadnu hranicu so súčasným členským štátom EÚ a vzhľadom na ich malý počet obyvateľov podľa tabuľky číslo 5, by prípadná migrácia pracovníkov neznamenala v ekonomikách žiadnu výraznú zmenu. Podobne je na tom Macedónsko, či Albánsko.

Práve Macedónsko má veľmi vysokú mieru nezamestnanosti. V apríli 2015 dosahuje až 27,6%, zatiaľ čo priemer v EÚ krajinách je 10,2%. (Eurostat, 2015) Tento fakt v kombinácii s oveľa nižšou priemernou mzdou môže macedónskych pracovníkov motivovať k hľadaniu si nových pracovných príležitostí práve v krajinách Európskej únie.

---

¹¹⁰ S príchodom tureckých obyvateľov by mohla byť spojená aj náboženská, či kultúrna hrozba, keďže Turecko patrí medzi krajiny moslimského vyznania a s odlišnými hodnotami, ktoré by sa mohli imigranti snažiť aplikovať aj do stávajúcich členských krajín.

¹¹¹ Poľsko bolo najľudnatejšou krajinou pri rozšírení EÚ v roku 2004.

¹¹² Nedostatok pracovnej sily možno očakávať v najbližšej budúcnosti, kvôli starnutiu obyvateľstva.

Posledná krajina Albánsko hraničiaca s jediným členským štátom Gréckom by tiež nemala veľký vplyv na európske pracovné trhy vzhľadom k malému počtu ich populácie. Tiež veľmi nízka priemerná mzda môže slúžiť ako faktor, ktorý bude poháňať albánskych občanov k mobilite pracovných síl. V Albánsku spolu s Tureckom sú občania v rokoch 15-29 zastúpení v priemere najviac z vymenovaných členských štátov.

Vyhodnotenie konkrétnych odporúčaní v oblasti otvorenia pracovných trhoch pre kandidátske krajiny je veľmi obtiažne, pretože tieto krajiny sú veľmi odlišné od krajín EÚ-28 v mnohých oblastiach. Ako príklad môže slúžiť vyznávanie iného náboženstva, s čím súvisí vyznávanie odlišných základných hodnôt. Ďalším dôležitým aspektom či podmienkou vstupu do Únie je demokracia, ktorá ale tiež nie je jednoznačná v spomínaných kandidátskych krajinách. Pristúpenie týchto kandidátskych krajín by preto mohlo znamenať aj iné hrozby, či sociálne nepokoje. Tieto krajiny čaká ešte dlhá cesta formovania sa, či zmien a je otázne, či sa niekedy stanú členskými štátmi Európskej únie.

Situácia z rozšírenia v roku 2004 môže slúžiť ako modelová pri predstave pričlenenia nových štátov do EÚ, no pri hlbšom skúmaní zistíme, že momentálne kandidátske krajiny sa od EÚ-10 líšia natoľko, že konkrétne odporúčania na základe situácie z roku 2004 by neboli reálne odpovedajúce. Ak by niektorý kandidátsky štát vstúpil do EÚ, každá členská krajina by musela zhodnotiť výnosy, či hrozby, ktoré by mohlo mať otvorenie pracovného trhu voči konkrétnej kandidátskej krajine na základe geografickej polohy, či porovnanie iných parametrov, ktoré už boli spomenuté vyššie, či iných, ktoré by sa v tejto oblasti javili ako kľúčové.

7 Záver

Mobilita je pre EÚ ako celok prospešná a nevyhnutná pre riadne fungovanie vnútorného trhu. V krátkodobom horizonte vďaka nej členské štáty získavajú pomerne rovnako. V dlhodobom hľadisku je posúdenie výhod a nevýhod jednotlivých členských štátov náročné. Stabilizačný vplyv na trh práce v krajinách s vysokou nezamestnanosťou by mal byť pozitívny, aj keď tento vplyv nie je príliš veľký.

Mobilita pracovných síl medzi starými a novými členskými štátmi EÚ bola po rozšírení hnaná hlavne rozdielmi v príjmoch a vysokou mierou nezamestnanosti v krajine pôvodu. Po roku 2004, kedy do EÚ pristúpilo 10 nových členských krajín, začali pracovníci využívať právo voľného pohybu osôb. Rozšírenie spôsobilo zreteľnú zmenu v teritoriálnej štruktúre migrácie. Hlavnými cieľovými krajinami sa stala Veľká Británia a Írsko, ktoré sa rozhodli nevyužívať možnosť prechodných opatrení, ktorými by zamedzili voľný prístup na ich pracovné trhy obyvateľom z EÚ-8. Svoje trhy práce voči novo vstupujúcim občanom otvorili hneď po rozšírení v roku 2004. Hneď v tomto roku bolo v Írsku a Veľkej Británii zaznamenaných až 70% z čistých prílevov príslušníkov z krajín EÚ-8.

Počet zahraničných pracovníkov z EÚ-8 sa zvýšil zhruba o jeden milión v prvých štyroch rokoch po rozšírení EÚ. To zodpovedá 250 000 prisťahovalcov ročne, oproti 50 000 pred rozšírením. Nedávne údaje však naznačujú, že počet obyvateľov z EÚ-8 začal klesať v roku 2008. No aj keď sa mobilita pracovných síl rapídne zvýšila, v konečnom dôsledku nebol počet pracovníkov enormný, v porovnaní napríklad s USA predstavoval asi jednu desatinu.

Nemecko s Rakúskom boli vždy v Európe tradičné prisťahovalecké krajiny. V roku 2003 si dve tretiny občanov z EÚ-8 zvolilo ako cieľovú krajinu Nemecko alebo Rakúsko. Strach z obrovského prílevu nízko kvalifikovanej pracovnej sily a geografická poloha týchto dvoch štátov rozhodla o uplatňovaní reštrikčných opatrení obmedzujúcich voľný pohyb osôb z nových členských štátov. Neskôr sa však ukázalo, že tento strach bol zbytočný, keďže nešlo o nízko kvalifikovanú pracovnú silu, ale práve naopak. V Nemecku ale aj napriek obmedzeniam prúdili na trhy práce príslušníci z EÚ-8 krajín. Dokonca títo pracovníci z nových členských štátov majú vyššie vzdelanie ako Nemci, ale aj tak sú najviac koncentrovaní v profesiách s manuálnou činnosťou, čo spôsobuje, že zarábajú menej ako priemerný nemecký pracovník.

Na základe analýzy možno tvrdiť, že hlavne Nemecko by na tom bolo lepšie v prípade otvorenia svojich trhov práce v roku 2004. Voľbou prechodných opatrení, krajina prišla o príliv mladých a vzdelaných pracovníkov, ktorí si miesto Nemecka zvolili ako cieľovú krajinu Veľkú Britániu a Írsko.

Po posúdení všetkých dostupných faktov možno tvrdiť, že mobilita pracovníkov z nových krajín EÚ-10 nevytláčala domácich pracovníkov a mala pozitívny vplyv na staré EÚ-15 krajiny hlavne keď išlo o zmiernenie nedostatku na trhu pracovných síl v určitých oblastiach a pomáhajú tiež podporovať zvyšovanie zamestnanosti.

Po hlbšom skúmaní aktuálnych kandidátskych krajín možno zhodnotiť, že ich ekonomické parametre, či demografické zloženie sa líšia od stávajúcich členských krajín natoľko, že by nebolo odpovedajúce vyhodnotenie konkrétnych odporúčaní na základe situácie z roku 2004. Možno ale predpokladať, že na základe údajov o počte obyvateľstva kandidátskych krajín, v prípade pričlenenia do Únie a následného otvorenia pracovných trhov, by okrem Turecka, prípadne Srbska, nemala pracovná mobilita občanov z týchto štátov žiadny výrazný vplyv na ostatné členské krajiny Európskej únie.

8 Literatúra

- ALESINA, ALBERTO, HARNOSS, JOHANN AND RAPOPORT, HILLEL. Birthplace diversity and economic prosperity. In: *NBER Working Paper series* [online]. 2013, č. 18699 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://federation.ens.fr/ydepot/semin/texte1213/HIL2013BIR.pdf>
- ANDOR, LÁSZLÓ. Where Now After Ten Years Of Eastern Enlargement?. In: *Social Europe*. [online]. 2014, [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.socialeurope.eu/2014/05/now-ten-years-eastern-enlargement/>
- ANDRÁŠOVÁ, SOŇA. Na čo je nám dobrá migrácia?. IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu. [online]. 2008, s. 10. [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/migracia/Andrasova-Migracia.pdf>
- BAAS, TIMO A HERBERT BRÜCKER. EU eastern enlargement: The benefits from integration and free labour movement. *CESifo DICE report 2/2011 Research Reports*. 2011, č. 2.
- BAAS, TIMO A HERBERT BRÜCKER. The Macroeconomic Consequences of Migration Diversion: Evidence from Germany and the UK, Structural Change and Economic Dynamics, In: *Norface Migration* [online]. Discussion Paper No. 2012-10. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: http://www.norface-migration.org/publ_uploads/NDP_10_12.pdf
- BAAS, TIMO, HERBERT BRÜCKER A ANDREAS HAUPTMANN. Labor Mobility in the Enlarged EU: Who Wins, Who Loses?. In: KAHANEC, MARTIN A KLAUS F. ZIMMERMANN. *Eu labor markets after post-enlargement migration*. New York: Springer, 2009, s. 25. ISBN 9783642022418.
- BARSLUND, MIKKEL, MATTHIAS BUSSE A JOSCHA SCHWARZWÄLDER. Labour Mobility in Europe: An untapped resource?. In: *Centre for European Policy Studies* [online]. Brussels, 2015. No. 327. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceps.eu/publications/labour-mobility-europe-untapped-resource>
- BERTELSMANN, STIFTUNG. Harnessing European Labour Mobility: Scenario analysis and policy recommendations. In: *Labour Mobility* [online]. Gütersloh, 2014 [cit.

- 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.labourmobility.com/wp-content/uploads/2014/04/HELM.pdf>
- BIFFL, GUDRUN, LEA RENNERT A PETRA AIGNER. Migrant Workers in Austria and Europe.: Challenges for Industrial Relations, in particular Trade Unions. In: *Danube University Krems: Department for Migration and Globalization* [online]. Krems an der Donau, 2011 [cit. 2015-03-20]. ISBN 978-3-902505-45-3. Dostupné z: <http://www.donau-uni.ac.at/imperia/md/content/department/migrationglobalisierung/forschung/biffl-migrant-workers-oenb-2011.pdf>
- BIFFL, GUDRUN., BOCK-SCHAPPELWEIN, JULIA., HUBER, PETER. Zur Niederlassung von Ausländerinnen und Ausländern in Österreich: Endbericht. In: *WIFO; Danube University Krems: Center for Migration, Integration and Security*, [online]. Vienna 2010, 2011. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Niederlassung/statistiken/files/2013/Endbericht_zur_NLV_2014.pdf
- BILLÝ, LUBOMÍR A KATARÍNA CSÉ FALVAYOVÁ. Almanach: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. In: *Faculty of International Relations University of Economics in Bratislava* [online]. Ročník VIII. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. Číslo 2/2013. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/almnch/A2013-2.pdf>
- BLANCHFLOWER, DAVID. G. AND HELEN LAWTON. The Impact of the Recent Expansion of the EU on the UK Labour Market, In: *IZA Discussion Paper No. 3695*. [online]. 2008. [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp3695.pdf>
- BLANCHFLOWER, DAVID. G. AND CHRIS. SHADFORTH. Fear, Unemployment and Migration, In: *The Economic Journal*, [online]. Vol. 119, 2009. No. 535, pp. 136-182. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.dartmouth.edu/~blnchflr/papers/fear%20unemployment%20fulltext.pdf>
- BOERI, TITO A HERBERT BRÜCKER. Eastern Enlargement and EU-Labour Markets: Perceptions, Challenges and Opportunities. In: *World Economics* [online]. 2001 [cit. 2015-05-01]. Vol. 2, No. 1. Dostupné z: ftp://ftp.igier.unibocconi.it/homepages/boeri/boeri_brucker.pdf
- BOROKOVÁ, MONIKA A KOBIDOVÁ TATIANA. Najväčšie rozšírenie Európskej únie. *Najväčšie rozšírenie Európskej únie* [online]. 2004, č. 1 [cit. 2015-01-13]. Do-

stupné z:

http://www.agroinstitut.sk/iseu/doc/studie/najvacsie_rozsirenje.pdf

BRÄUNINGER, DIETER. The dynamics of migration in the euro area: EU Monitor European integration. *Deutsche Bank Research*. [online]. Frankfurt am Main: Deutsche Bank AG, 2014. [cit. 2015-01-10]. ISBN 1612-0272. Dostupné z : https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000338137/The+dynamics+of+migration+in+the+euro+area.PDF

CENTRAL STATISTICS OFFICE IRELAND. Population Statistics, In: *Central Statistics Office Ireland* [online]. 2007 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.cso.ie/en/statistics/population>

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIIES. Communication from the commission to the council, the European parliament, the european economic and social committee and the committee of the regions: Report on the Functioning of the Transitional Arrangements set out in the 2003 Accession Treaty (period 1 May 2004–30 April 2006). In: *European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions* [online]. Brussels, 2006 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: http://www.agrimigration.eu/docs/Report_on_the_functioning_of_the_transitional_arrangements-EN.pdf

D'AMURI, FRANCESCO, GIANMARCO I.P. OTTAVIANO A GIOVANNI PERI. The Labor Market Impact of Immigration in Western Germany in the 1990's. *European Economic Review*, [online]. Cambridge: 2010. 54, pp. 550-570 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w13851>

DOYLE, NICOLA, GERARD HUGHES A ESKIL WADENSJÖ. Freedom of Movement for Workers from Central and Eastern Europe: Experiences in Ireland and Sweden. In: *Swedish Institute for European Policy Studies*, [online]. Stockholm, Švédsko, 2006 [cit. 2015-02-01]. ISBN 91-85129-38-0. Dostupné z: <http://www.sieps.se/en/publikationer/freedom-of-movement-for-workers-from-central-and-eastern-europe-20065>

DUSTMANN, CHRISTIAN A TOMMASO FRATTINI. The Fiscal Effects of Immigration to the UK. In: *CREAM: Centre for Research and Analysis of Migration* [online]. London, 2013, s. 48. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: http://www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_22_13.pdf

- DUSTMANN, CHRISTIAN. The impact of EU enlargement on migration flows. In: *Home Office* [online]. London, 2003 [cit. 2014-12-12]. ISBN 18-447-3055-7. Dostupné z :
<http://storage.globalcitizen.net/data/topic/knowledge/uploads/20100727103059705.pdf>
- ECB. Cross-border labour mobility within an enlarged EU, In: *European Central Bank*, [online]. 2006. Occasional Paper Series, No. 52. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp52.pdf>
- ELSNER, BENJAMIN A KLAUS F. ZIMMERMANN. 10 Years After: EU Enlargement, Closed Borders, and Migration to Germany. In: *Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor* [online]. Bonn, Germany, 2013. IZA DP No. 7130. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp7130.pdf>
- EÚ, EURÓPSKA KOMISIA. Právo voľne sa pohybovať a žiť v Európe: sprievodca vašimi právami občana EÚ. Luxemburg: EUR-OP, 2010. ISBN 978-927-9157-776.
- EÚ. Právo občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržovať sa na území členských štátov. In: *Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES*. 30.4.2004, Ú. v. EÚ L 158.
- EUROPEAN INTEGRATION CONSORTIUM. Labour mobility within the EU in the context of enlargement and the functioning of the transitional arrangements. In: *European Integration Consortium* [online]. Nuremberg, 2009 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: http://www.igfse.pt/upload/docs/gabdoc/2009/Novidades/05-Mai/mobility09_backgr_rep_en.pdf
- FÁS. Quarterly Labour Market Commentary, second quarter In: *FÁS* [online]. 2007 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.fas.ie/NR/rdonlyres/9ABC5EE1-CF20-4AA5-ACA4-C5B81DD9FE5E/227/2007q9996.pdf>
- FIC, TATIANA, DAWN HOLLAND A PAWEŁ PALUCHOWSKI. Labour mobility within the EU - The impact of enlargement and transitional arrangements. In: *NIESR: National Institute of Economic and Social Research Discussion Paper* [online]. No. 379. London, 2011. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7120&langId=en
- FIHEL, AGNIESZKA. A MAREK OKÓLSKI. Dimensions and effects of labour migration to EU countries: the case of Poland. In: GALGÓCZI, BÉLA A JANINE LESCHKE AND

- ANDREW WATT, *EU labour migration since enlargement: trends, impacts and policies*, Aldershot: Ashgate, 2009. ISBN 978-075-4693-628.
- GALGÓCZI, BÉLA A JANINE LESCHKE. Intra-EU labour migration after Eastern enlargement and during the crisis. In: *ETUI: European Trade Union Institute Brussels* [online]. 2012 [cit. 2015-01-24]. ISBN 1994-4454. Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/Intra-EU-labour-migration-after-Eastern-enlargement-and-during-the-crisis>
- GALGÓCZI, BELA, JANINE LESCHKE A ANDREW WATT. *EU labour migration since enlargement: trends, impacts and policies* [online]. Surrey, England: Ashgate, c2009, xvi, 320 p.: [cit. 2015-01-14]. ISBN 978-075-4693-628. Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Books/EU-labour-migration-since-enlargement.-Trends-impacts-and-policies>
- GALGÓCZI, BÉLA, JANINE LESCHKE A ANDREW WATT. *Intra-EU labour migration: flows, effects and policy responses* [online]. Brussels: ETUI Printshop, 2011. [cit. 2015-01-10]. ISBN 1994-4446. Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/Intra-EU-labour-migration-flows-effects-and-policy-responses>
- GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, ELENA A ROMANA VYLITOVÁ. *Migranti* [online]. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2007. [cit. 2015-01-14]. ISBN 8089-008-216. Dostupné z: <http://www.multikulti.sk/dok/kapitola-5.pdf>
- GCIM. Migration on an interconnected world: New directions for action: Report of the Global Commission on International Migration. In: *GCIM: Global Commission on International Migration* [online]. Switzerland, 2005 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.queensu.ca/samp/migrationresources/reports/gcim-complete-report-2005.pdf>
- HARTMANN, ANDREAS. Európsky parlament: *Informačné listy o Európskej únii*. Europa.eu [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sk/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.3.html
- HEINZ, FRIGYES FERDINAND A MELANIE WARD-WARMEDINGER. Cross-border labour mobility within an enlarged EU. In: *European Central Bank* [online]. Frankfurt am Main: Bank Occasional Paper No. 52., 2006. [cit. 2014-11-14]. ISBN 1725-6534. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp52.pdf>

- HOME OFFICE. Accession Monitoring Report May 2004 - March 2009. In: *Home Office* [online]. London, 2009. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics>
- CHISWICK, BARRY. R., AND PAUL. W. MILLER. Educational Mismatch: Are High-Skilled Immigrants really Working in High-Skilled Jobs and the Price they Pay if they Don't., in B.R. Chiswick (ed.), *High-Skilled Immigration in a Global Labor Market*, [online]. American Enterprise Institute Press, 2010. pp. 111-154 [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1434614
- IDS. A fact finding analysis on the impact on the Member States' social security systems of the entitlements of non-active intra-EU migrants to special non-contributory cash benefits and healthcare granted on the basis of residence, In: *IDS: Institute of Development Studies* [online]. United Kingdom, 2013. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/en/a-fact-finding-analysis-on-the-impact-on-the-member-states-social-security-systems-of-the-entitlements-of-non-active-intra-eu-migrants-to-special-non-contributory-cash-benefits-and-healthcare-granted-on-the-basis-of-residence-pbKE0413060/>
- IGLICKA, KRYSZYNA. Return Migration of Poles Turing Economic Crisis. In: *the Migration Trap* [online]. Centrum Stosunków Międzynarodowych, 2010. Raporty i Analizy No.1/09 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://www.academia.edu/8153731/Return_Migration_of_Young_Poles_Implication_for_the_Regional_Labour_Markets
- KAHANEC, MARTIN. Labour Mobility in an Enlarged European Union, In: CONSTANT A.F. AND ZIMMERMANN, KLAUS F.(eds), *International Handbook on the Economics of Migration*, Cheltenham: Edward Elgar, 2013. ISBN 978-1-84542-629-3.
- KLÍMA, KAREL. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-807-3803-353.
- KUNEŠOVÁ, HANA. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, xviii, 319 s. ISBN 80-717-9455-4.
- LENKA, KISSOVÁ. Bludný kruh vnímania cudzincov ako hrozby. In: *Zahraničná politika: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku* [online]. 2015 [cit. 2015-02-30]. Dostupné z:

<http://www.zahranicnapolitika.sk/bludny-kruh-vnimania-cudzincov-ako-hrozby/>

LONGHI, SIMONETTA A MAGDALENA ROKICKA. European immigrants in the UK before and after the 2004 enlargement: Is there a change in immigrant self-selection?. In: *Institute for Social and Economic Research* [online]. JEL Classification: F22; J30; J61. London, United Kingdom: University of Essex, 2012. Discussion Paper No. 2012-30. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/p/ese/iserwp/2012-22.html>

MOKYR, JOEL. *The Oxford Encyclopedia of Economic History*, Oxford: Oxford University Press, 2003. 2730 s. ISBN: 0-19-510507-9.

NASH, HARVEY. The impact of the European Union on the UK labour market. In: *CEBR: Centre for Economics and Business Research* [online]. London: Making Business Sense, 2013. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.harveynash.com/pdf/HarveyNashCebrEUMigration.pdf>

OECD. International Migration Outlook 2014, In: *OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. Publishing, 2014 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2014-en ISBN 978-92-64-21118-6

OECD. Recruiting Immigrant Workers: Austria 2014, In: *OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. Publishing, 2014 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/9889264226050-en> ISBN 978-92-64-22605-0

OECD. OECD Employment Outlook 2010 - How does IRELAND compare?. In: *OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. Publishing, 2010 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ireland/45603074.pdf>

OECD. OECD Employment Outlook 2010 - How does IRELAND compare?. In: *OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. Publishing, 2014 [cit. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ireland/EMO-IRL-EN.pdf>

PALLISTER, JOHN., LAW, JONATHAN. Dictionary of Business and Management 2006, In: Oxford University Press [online], Oxford c2009, [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia.com/doc/1018-mobilityoflabour.html>

- PIRACHA, MATLOOB A FLORIN VADEAN. Migrant Educational Mismatch and the Labour Market. In: *Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor* [online]. Bonn, Germany, 2012. IZA DP No. 6414. [cit. 2014-11-08]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp6414.pdf>
- RYAN, BERNARD. Are there trade-offs between openness, numbers and rights in Britain's immigration policy?. In: CARRERA, SERGIO, ELSPETH GUILD A KATHARINA EISELE. *Rethinking the attractiveness of EU labour immigration policies: comparative perspectives on the EU, the US, CANADA and beyond*. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2014, s. 146. ISBN 978-94-6138-417-1.
- SCHLEEGER, MAGDALENA. Kandidátske krajiny Európskej únie a voľný pohyb osôb. In: *A.K.O. - Alternatíva, komunikácia a občania* [online]. 2003 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/analyza/kandidatske-krajiny-europskej-unie-a-volny-pohyb-osob>
- SCHRONK, RÓBERT. *Pracovné právo ES/EÚ: Európske právo na Slovensku: právny rozmer členstva Slovenskej republiky v Európskej únii*. Bratislava: Nadácia Kaligram, 2002. ISBN 80-968860--6.
- SINN, HANS-WERNER A HÄNLEIN. *EU-Erweiterung und Arbeitskräftemigration: Wege zu einer schrittweisen Annäherung der Arbeitsmärkte* [online]. München: Ifo-Institut für Wirtschaftsforschung, 2001 [cit. 2015-05-05]. ISBN 3885123827
- ŠČEPÁN, MICHAL. *Medzinárodný pohyb pracovných síl* [online]. Študijné materiály Ekonomickej univerzity v Bratislave. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z http://fmv.euba.sk/files/10_medz._pohyb_prac.pdf.
- TICHÝ, LUBOŠ., ARNOLD, RAINER., ZEMÁNEK, JIŘÍ., KRÁL, RICHARD. *Evropské právo*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2011. 1005 s. ISBN 978-80-7400-333-2
- TRADING ECONOMICS. Average Monthly Wage. In: *Trading economics* [online]. USA: New York, 2015 [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/>
- TRASER, JULIANNA. European citizen action service who's still afraid of EU enlargement. In: *ECAS: European Citizen Action Service* [online]. Belgium: Bruxelles, 2006 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: http://www.jeanlambertmep.org.uk/wp-content/uploads/2014/04/Still_afraid_of_EU_Enlargement.pdf

ÚNIA, EURÓPSKA. *Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie: Charta základných práv Európskej únie*. Luxemburg: EUR-OP, 2010. ISBN 978-928-2425-893.

VARGAS-SILVA, CARLOS. *Hard evidence: are migrants draining the welfare system?*. The Conversation at <http://theconversation.com/hard-evidence-are-migrants-draining-the-welfare-system-17671>, 2014.

VAVREJNOVÁ, MARIE. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje: (zvláště v oblasti Evropské unie a České republiky)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2011, 79 s. ISBN 978-80-86729-66-4.

VILÁGI, ANETA, ZSOLT GÁL A VLADIMÍR BILČÍK. Analýza k voľnému pohybu pracovníkov v EÚ. In: *EFPA: European Federation of Psychologists' Associations* [online]. Č.14/2007. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2008. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z: <http://www.sfpa.sk/dokumenty/projekty/106>

ZIMMERMANN, KLAUS F. A MARTIN KAHANEC. International Migration, Ethnicity and Economic Inequality. In: *Oxford University Press*. [online]. Oxford, United Kingdom: Oxford Handbook on Economic Inequality, 2009. pp.455-490. [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp3450.pdf>

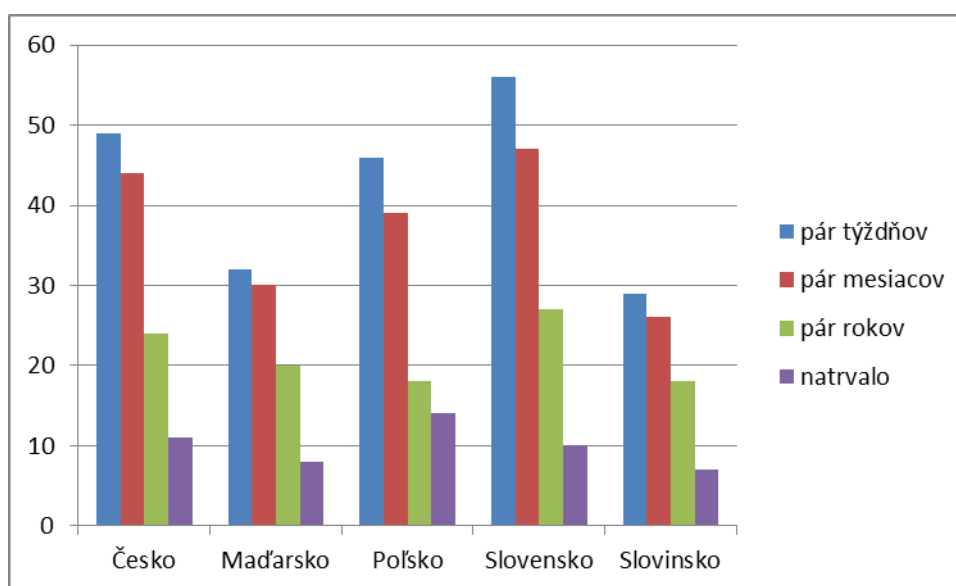
Prílohy

Prílohy

Tab. 1 Rozhodnutie starších členských krajín EÚ-15 v možnosti využitia pracovných obmedzení voči novým členským štátom EÚ-8 vstupujúcich do EÚ v roku 2004

Štáty EÚ-15	Uplatňovanie pracovných obmedzení voči krajinám EÚ-8	Koniec PO
Veľká Británia, Írsko, Švédsko	Nie	-
Španielsko, Grécko, Fínsko, Portugalsko	Áno	1.5.2006
Taliansko	Áno	1.7.2006
Holandsko	Áno	1.5.2007
Luxembursko	Áno	1.11.2007
Francúzsko	Áno	1.7.2008
Dánsko, Belgicko	Áno	1.5.2009
Nemecko, Rakúsko	Áno	1.5.2011

Zdroj: vlastné spracovanie na základe získaných dát z MPSV

Obr. 1 Zámery k využitiu voľného pohybu pracovníkov po roku 2004 do krajín EÚ-15 podľa doby predpokladaného pobytu v percentách. Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z IOM (1998)

Tab. 2 Percentuálne vyjadrenie preferencií obyvateľov vybraných krajín EÚ-8 ohľadne výberu cieľovej krajiny pre dočasné pracovné pôsobenie

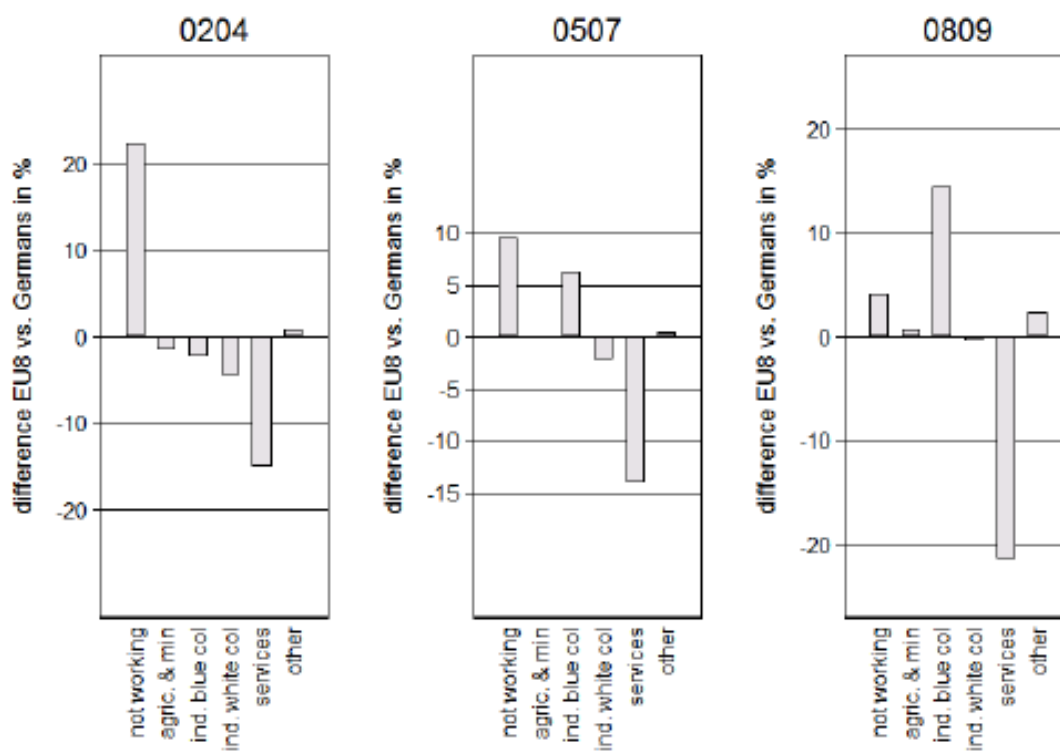
Cieľové krajiny	Krajiny pôvodu				
	Česko	Maďarsko	Poľsko	Slovensko	Slovinsko
Nemecko	38	25	36	17	1
Rakúsko	26	13	4	8	4
Veľká Británia	24	3	6	4	2
Ostatné EÚ štáty	4	1	4	3	1

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe dát z IOM (1998)

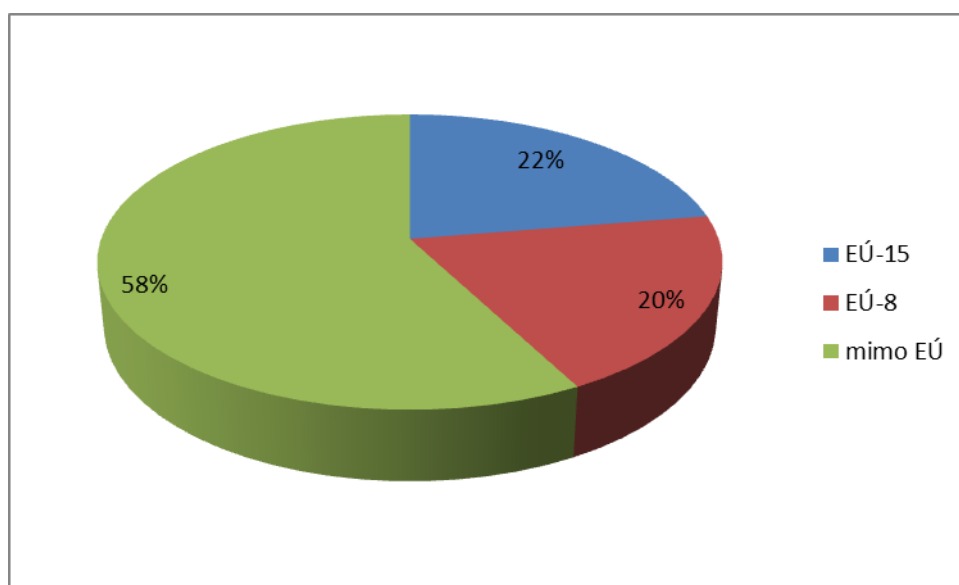
Tab. 3 Miera nezamestnanosti v Nemecku, Írsku a Veľkej Británii vo vybraných rokoch v percentách.

Krajina	Miera nezamestnanosti v % vždy v januári daných rokov			
	2004	2006	2009	2011
Nemecko	10,1	10,6	7,3	6,4
V. Británia	4,7	5,3	6,7	7,8
Írsko	4,9	4,4	9,6	14,6

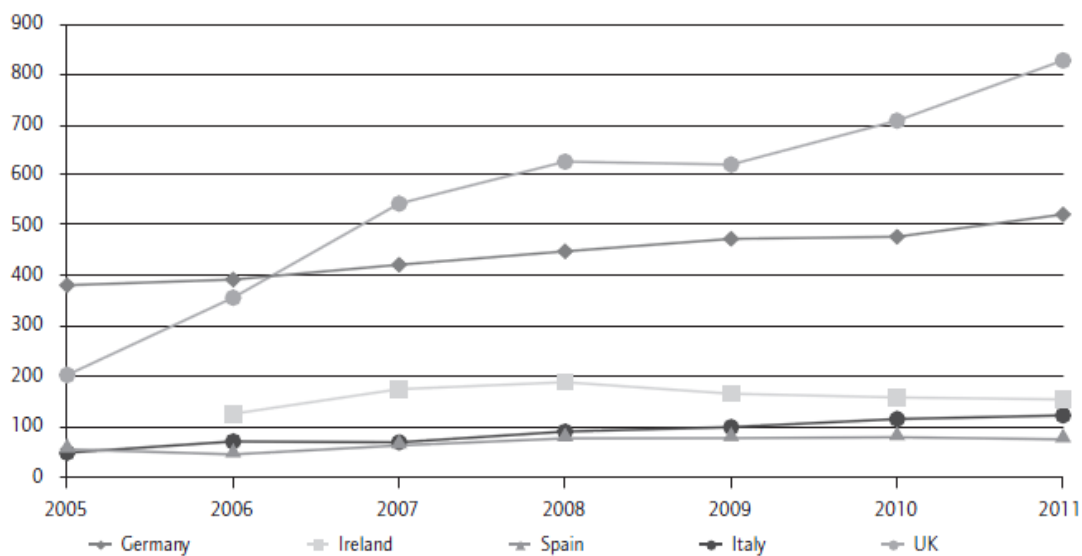
Zdroje dát: vlastné spracovanie podľa získaných dát z Eurostatu.

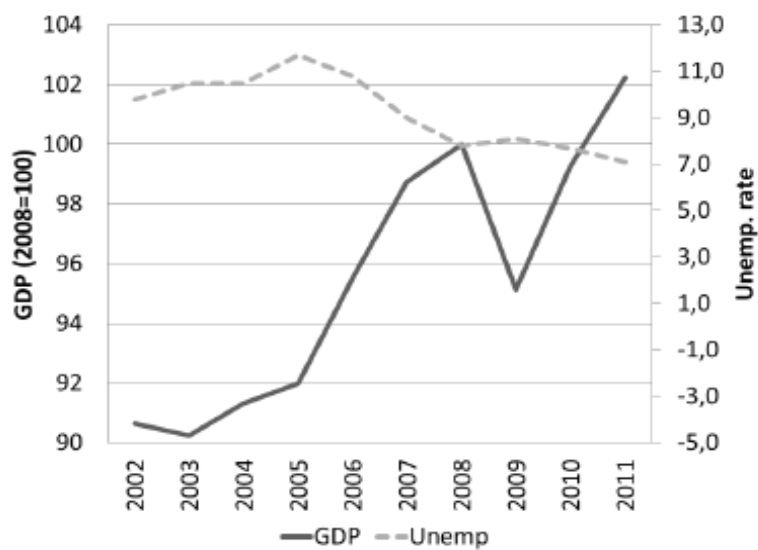
Obr. 2 Sektorová distribúcia EÚ-8 prisťahovalcov (vo vzťahu k Nemcom) Poznámky: Tieto grafy zobrazujú rozdiel v sektorovom rozdelení medzi Nemcami a príchodom obyvateľov z EÚ-8. Príjchody sú rozdelené do troch období: 2001/03, 2005/07, 2008/09 Zdroj: micro censuses, German Statistical Office (dáta v 2004, 2008 a 2009).

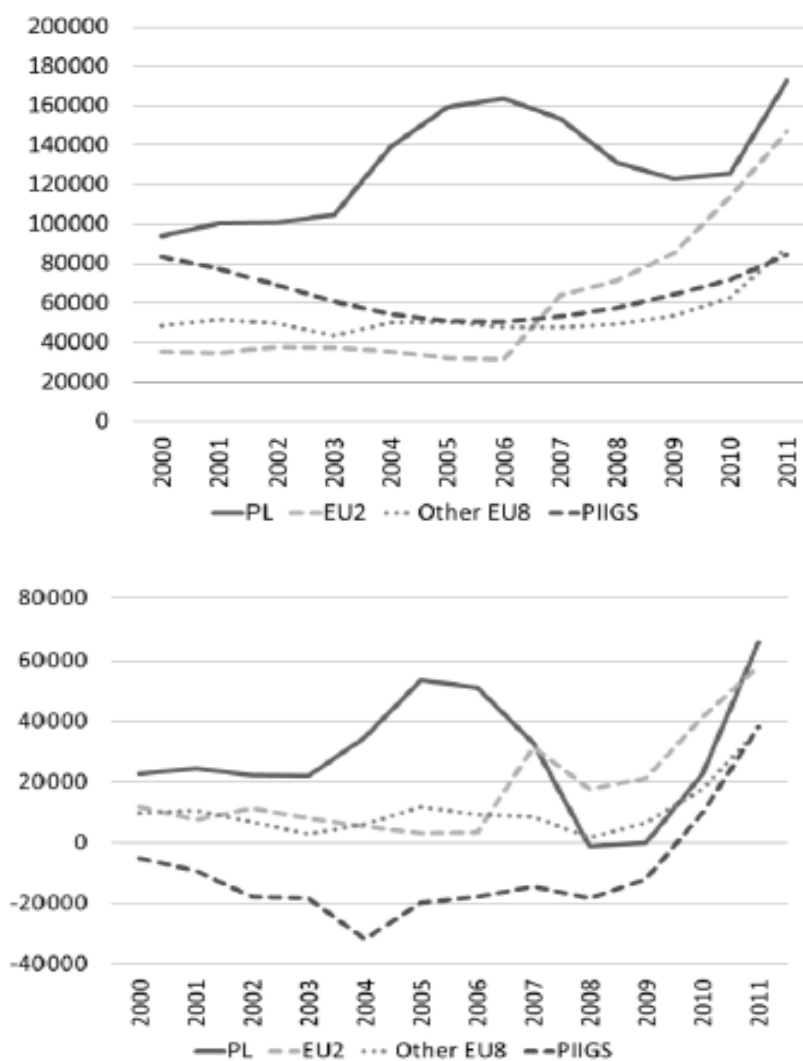
Obr. 3 Graf zobrazujúci percentuálne vyjadrenie pracovníkov v Rakúsku podľa geograficky rozčlenené podľa vysielaajúcej krajiny. Zdroje dát: vlastné spracovanie na základe dát zo štúdie BIFFL, Gudrun, Lea RENNERT a Petra AIGNER. Migrant Workers in Austria and Europe.: Challenges for Industrial Relations, in particular Trade Unions., 2011

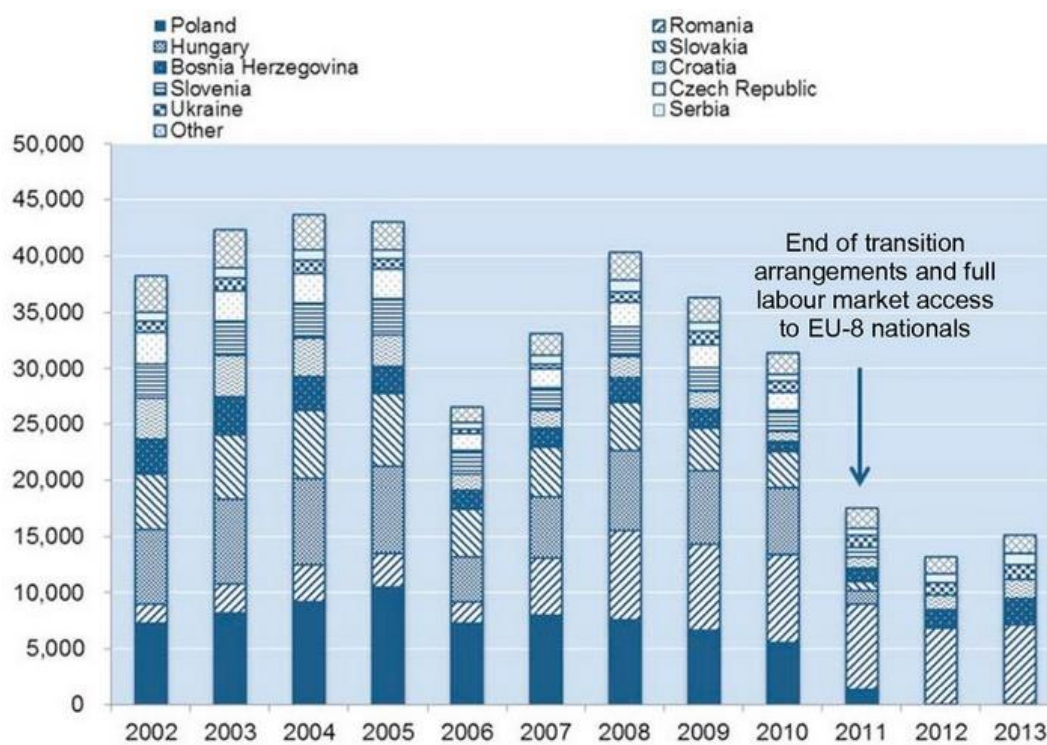
Obr. 4 EÚ-8 populácie v hlavných prijímajúcich krajinách EÚ-15 v období : 2005-2011 Poznámka: stav definovaný na základe štátnej príslušnosti, údaj uvedený v tisíckach Zdroj dát: European Labour Force Survey

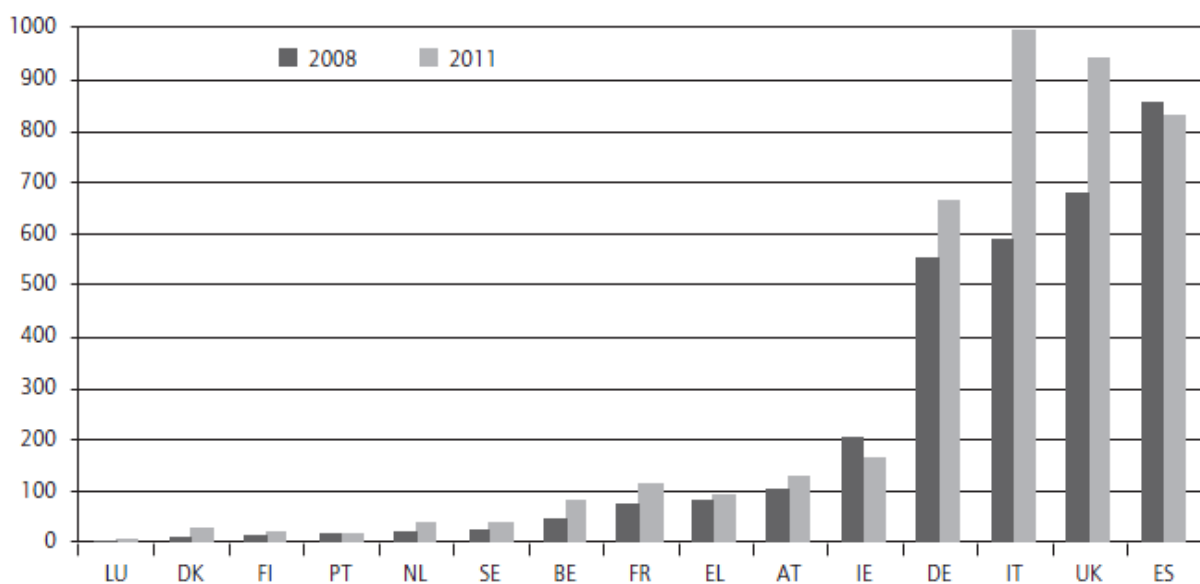
Obr. 5 Miera nezamestnanosti (pravá os) v % . Reálny HDP (ľavá os) v Nemecku
Zdroj: Destatis

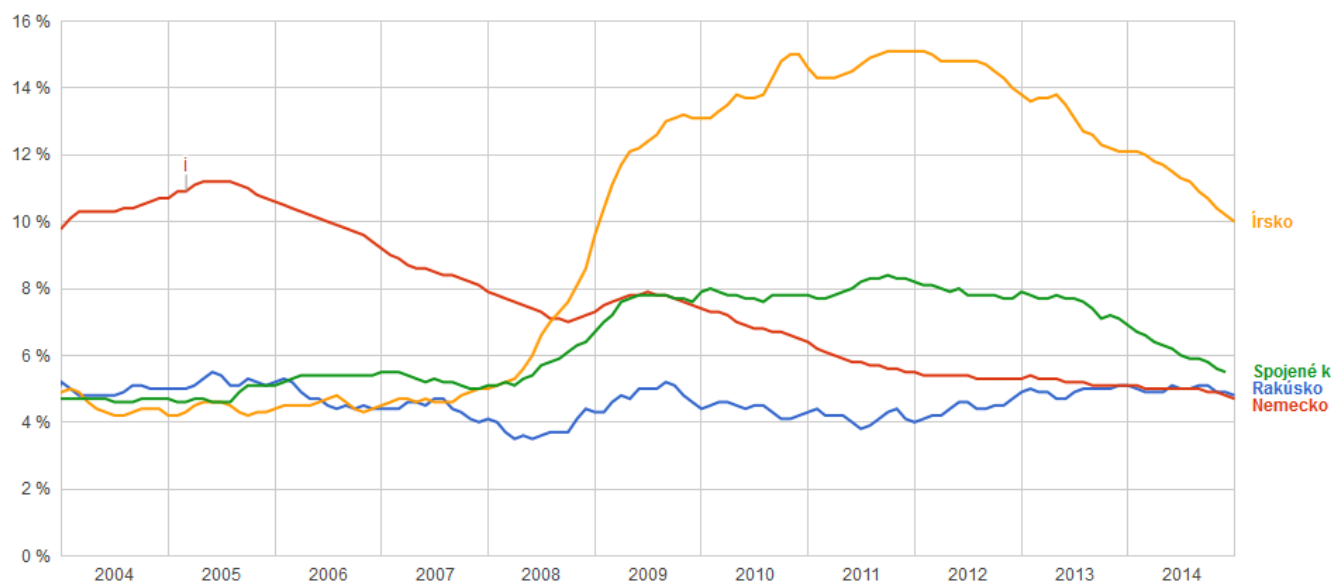
Obr. 6 Imigrácia do Nemecka (hore), čistá migrácia (dole) Poznámky : Hore : príliv z radov prisťahovalcov do Nemecka za rok . Dole : Čisté toky (príliv mínus odliv) za rok . Zdroj: Destatis, Ausländerzentralregister

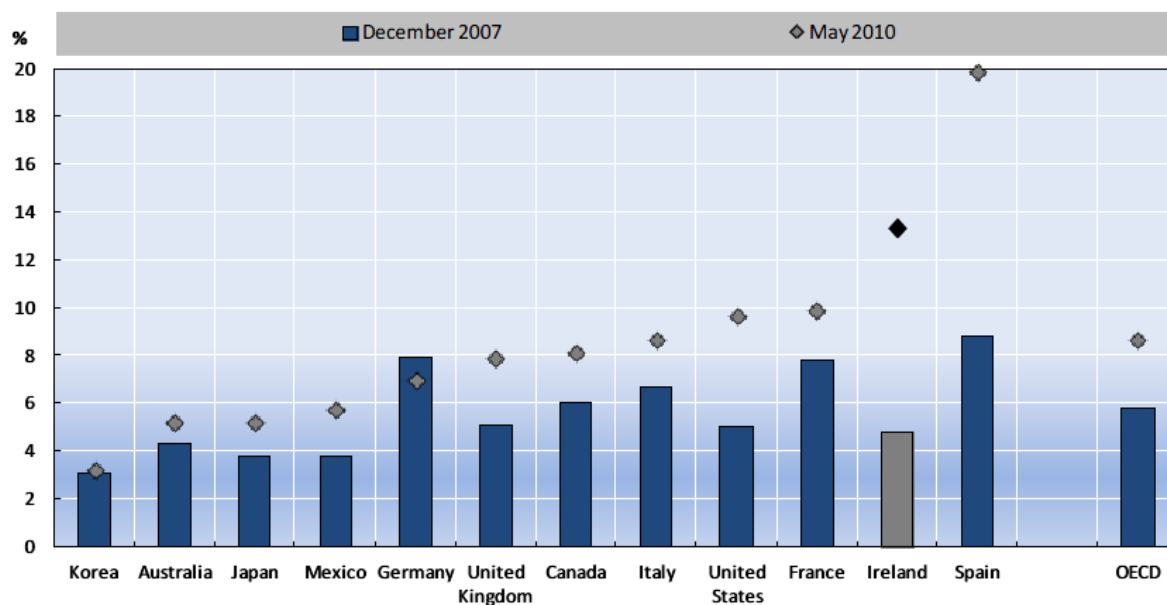
Obr. 7 Počet sezónnych pracovníkov v Rakúsku podľa národnosti v rokoch 2002-2013. Zdroje dát: Federal Ministry of Labour, Social Affairs and Consumer Protection

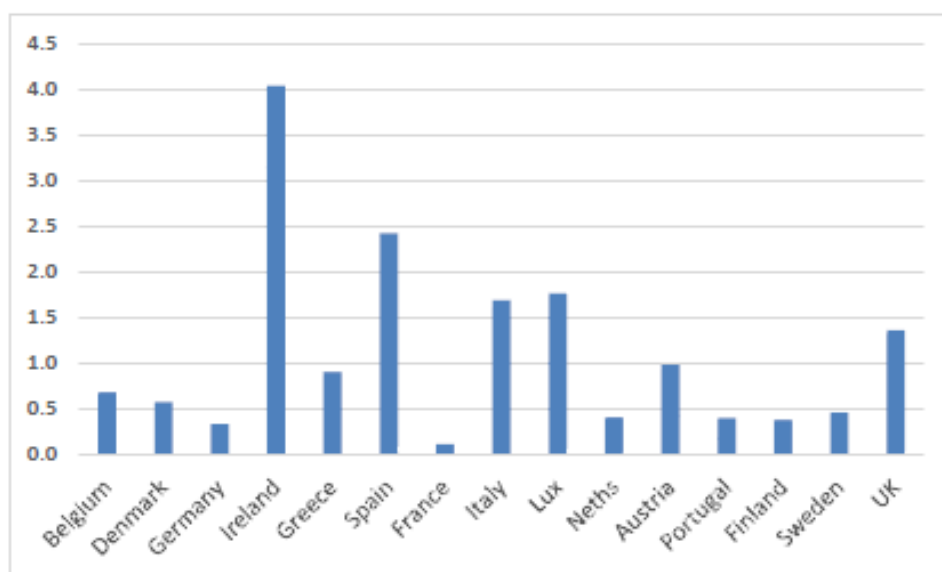
Obr. 8 Vplyv krízy na počet príslušníkov z krajín EÚ-10 (v grafe sú zahrnuté všetky krajiny, ktoré pristúpili v roku 2004 do EÚ) v EÚ - 15, počet populácie v produktívnom veku, v tisíckach. Uvedené roky: 2008 a 2011. Zdroje dát: European Labour Force Survey.

Obr. 9 Miera nezamestnanosti v Írsku, Británii Rakúsku a Nemecku od roku 2004 až po rok 2015. Zdroje dát: Eurostat, 2015

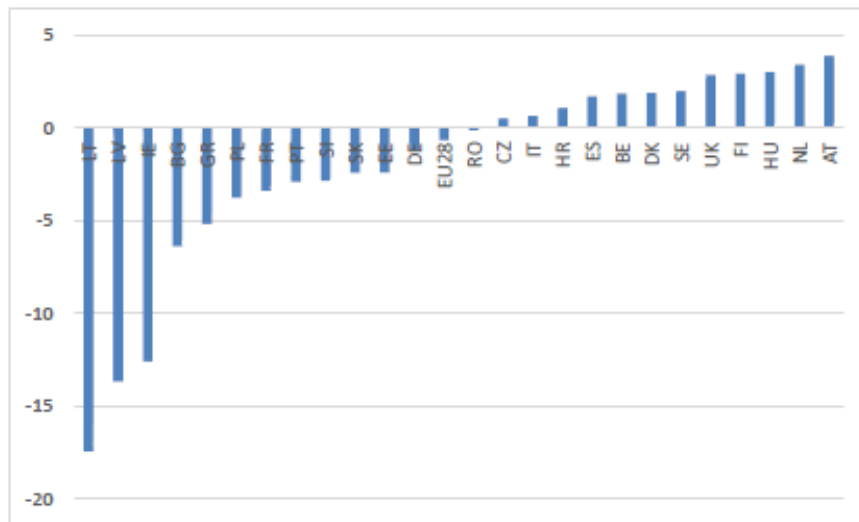

Obr. 10 Miera nezamestnanosti v decembri 2007 a v máji 2010 vo vybraných krajinách v percentách Zdroj: OECD Main Economic Indicators.

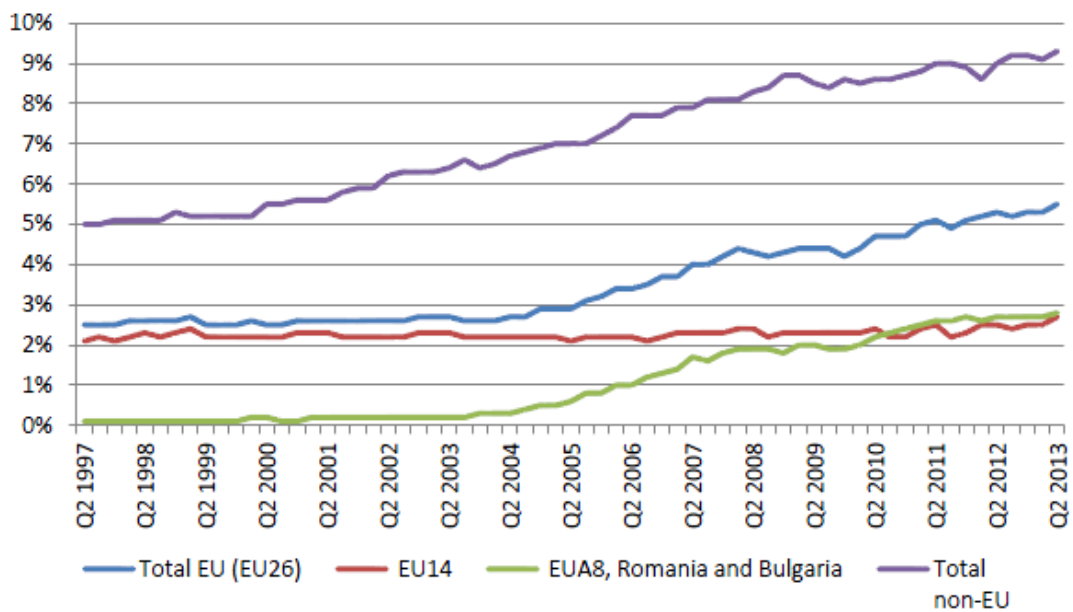

Obr. 11 Počet obyvateľstva z krajín EÚ-10 v krajinách EÚ-15 v roku 2014, vyjadrené v percentách. Zdroje dát: Eurostat

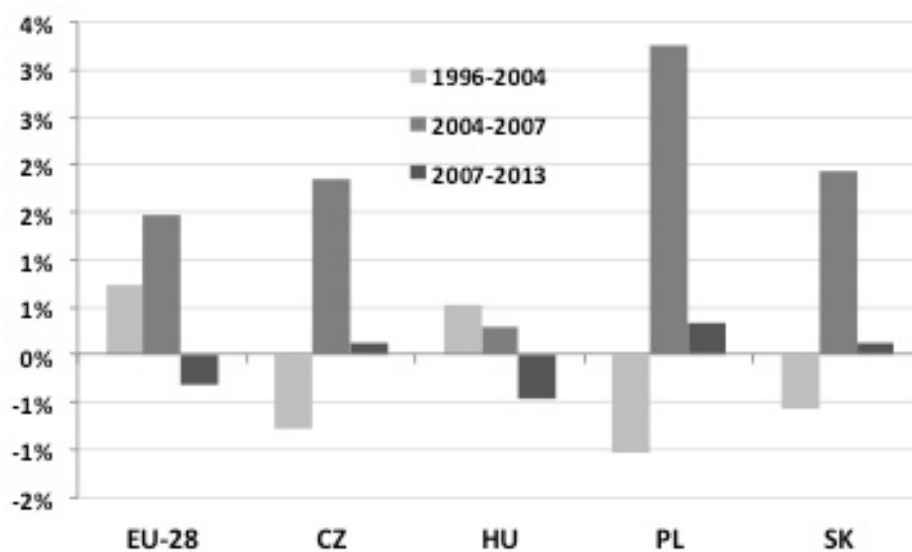

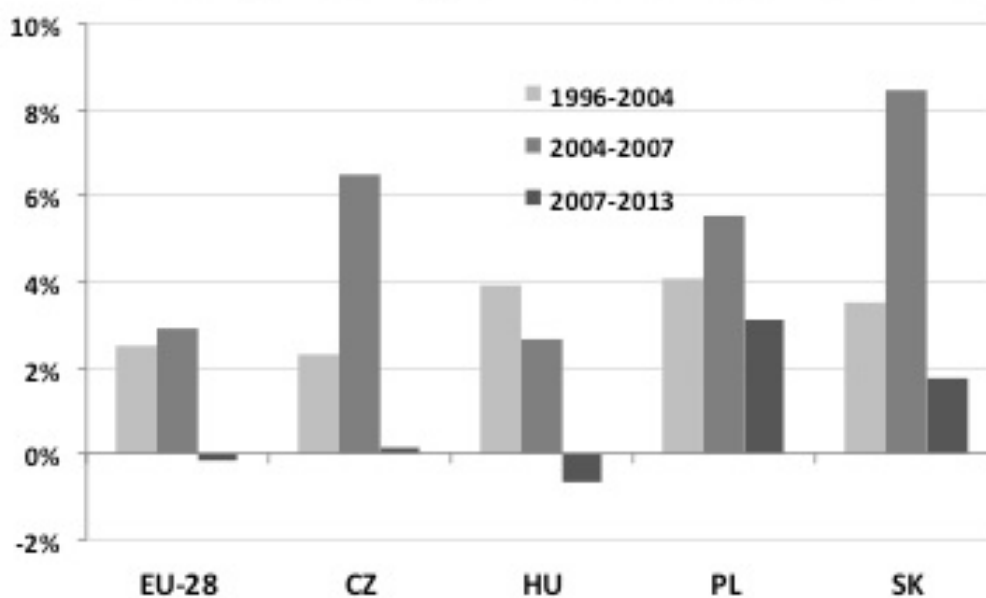
Obr. 12 Zmena veľkosti mladých občanov vo veku 15-24 rokov od roku 2008 do 2013
Zdroj: Vlastné výpočty autorov Barslunda, Bussehoba a Schwarzwäldera (2015) na základe LFS - Labour Force Survey (2014).

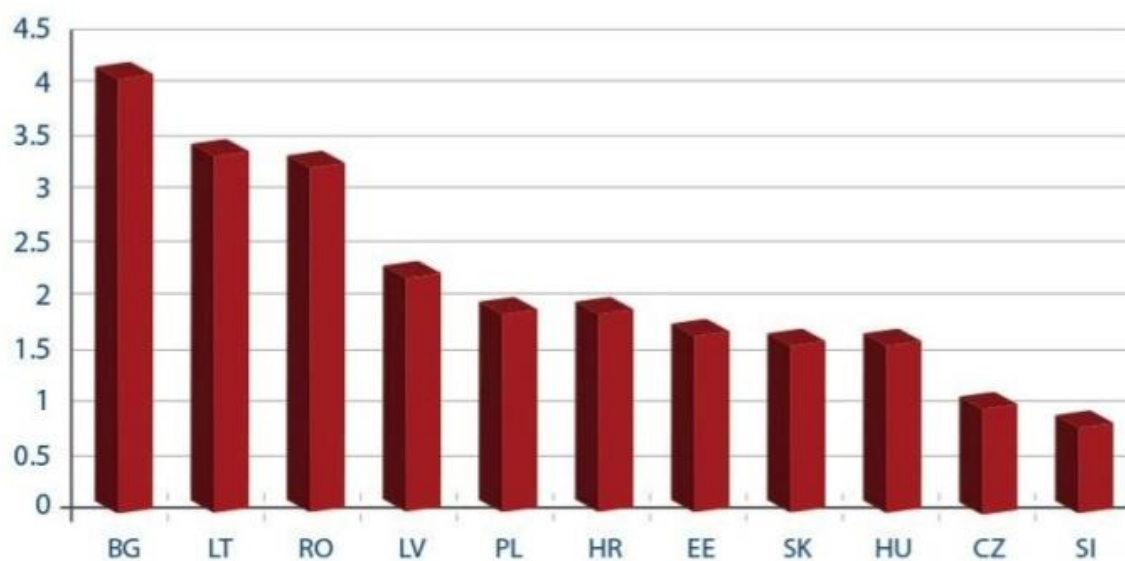
Obr. 13 Pracovníci vo Veľkej Británii rozdelení podľa vysielajúcej krajiny. Graf ukazuje podiel zamestnanosti na celkovej zamestnanosti vo Veľkej Británii. Zdroje dát: ONS Labour Force Survey, Cebr analysis

Obr. 14 Priemerný ročný rast zamestnanosti vo vybraných krajinách východného rozšírenia
Zdroje dát: AMECO (National Accounts)

Obr. 15 Priemerný ročný rast reálneho HDP vo vybraných krajinách EÚ-8
Zdroje dát: AMECO (National Accounts)

Obr. 16 Remitencie platené pracovníkmi pracujúcimi v krajinách EÚ-15 do svojich domovských krajín v percentách z HDP, v sledovanom období 2004-2012. Zdroje dát: World Bank

Tab. 4 Tabuľka popisujúca priemernú mzdu v EÚ a v kandidátskych krajinách

Krajina	Priemerná mzda
EÚ zóna	1681 EUR
Srbsko	357 EUR
Albánsko	384 EUR
Macedónsko	523 EUR
Turecko	533 EUR
Čierna Hora	732 EUR
Island	3331 EUR

Zdroje dát: vlastné spracovanie na základe aktuálnych kurzov platných v apríli 2015 a pomocou dát z Trading Economics.

Tab. 5 Tabuľka popisuje celkový počet obyvateľov v miliónoch v prvom stĺpci a z toho percentá 15-29 ročných občanov v druhom stĺpci v roku 2014.

Krajina	Celkový počet obyvateľov v miliónoch	Z toho 15-29 ročný v %
EÚ zóna	506,8	17,7
Island	0,3	21,5
Čierna Hora	0,6	20,6
Macedónsko	2,0	22,1
Albánsko	2,8	24,0
Srbsko	7,1	17,8
Turecko	76,6	24,7

Zdroje dát: Vlastné spracovanie podľa dostupných údajov Eurostatu v roku 2015.